

Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske Unije (MRRFEU) i Ekonomski institut, Zagreb (EIZ)
Projekt pružanja tehničke pomoći pri definiranju razvojnih prioriteta na razini statističkih (NUTS II) regija - FAZA II

IZVJEŠTAJ O PROVEDBI 2. KRUGA SWOT RADIONICA S ČLANOVIMA PARTNERSKIH VIJEĆA STATISTIČKIH (NUTS II) REGIJA

1. UVOD

Konzultacijski proces sastavni je dio procesa strateškog planiranja i obuhvaća niz interaktivnih radionica i sastanaka s ključnim razvojnim dionicima, te se provodi u svim fazama projekta. Uvodno treba ukratko pojasniti problematiku prostornog obuhvata u procesu izrade strategije regionalnog razvoja. Republika Hrvatska dijeli se u 20 županija i Grad Zagreb koji ima poseban status područne (regionalne) i lokalne jedinice. S pridruživanjem Republike Hrvatske Europskoj Uniji, ustrojene su dvije statističke regije (NUTS II razine), tj. Kontinentalna Hrvatska i Jadranska Hrvatska. Te dvije statističke regije nemaju status administrativno-teritorijalne jedinice, nemaju političku vlast, niti upravna tijela. Ustroj RH i organizacija upravnih i javnih tijela vode se prema nacionalnom zakonodavstvu i regionalna podjela usmjerena je s jedne strane na županije i Grad Zagreb kao nacionalne administrativno-teritorijalne jedinice regionalne razine; te funkcionalne regije koje za potrebe svog djelokruga drugačije organiziraju primjerice javna poduzeća kao što su Hrvatska elektroprivreda, Hrvatske vode, Hrvatske šume i dr. Razvojna politika u Republici Hrvatskoj vodi se s više razina istodobno, te je treba dobro urediti kako bi sustav upravljanja razvojem mogao biti što uspješniji, kvalitetniji, održiviji i na dobrobit građana u svim krajevima Republike Hrvatske. Nacionalnom strategijom regionalnog razvoja u obzir se uzimaju sve prostorne cjeline uključujući administrativno-teritorijalne podjele, funkcionalne podjele, kao i statističke podjele. U potpunosti se poštuje integritet svih cjelina koji su Ustavom i zakonima zajamčeni građanima Republike Hrvatske. Jasno je, da određene problemske situacije prelaze formalne granice lokalnih jedinica i županija, pa čak i one međudržavne, kao što je to kod programa prekogranične suradnje. U takvim situacijama je važno imati jasno utvrđene mehanizme zajedničkog planiranja i provedbe razvojnih aktivnosti kroz programe i projekte.

Nakon kraće uvodne faze, *druga faza projekta* je posvećena izradi SWOT analiza i proces je organiziran u dva kruga. Pomoću iterativnog konzultacijskog procesa omogućena je suradnja ključnih dionika s lokalne, regionalne i nacionalne razine. Prvi krug radionica organiziran je za dionike regionalne i lokalne razine u 5 gradova u Hrvatskoj (Krapina, Slavonski Brod i Bjelovar za predstavnike Kontinentalne Hrvatske; te Rijeka i Šibenik za predstavnike Jadranske Hrvatske). Drugi krug radionica organiziran je s članovima Partnerskih vijeća dviju NUTS II regija. Ovaj izvještaj sadrži nalaze i rezultate rasprava u tematskim radnim skupinama u kojima su bili nazočni predstavnici nacionalne, regionalne i lokalne razine, uključujući privatni, javni, akademski i sektor civilnog društva. Na radionicama u okviru partnerskih vijeća zadržan je tematski pristup u kojem se zasebno raspravljalo o stanju u razvoju gospodarstva, društva, prostora i okoliša, te razvojnog upravljanja. Na osnovi osnovne i SWOT analize, identificirane su slabosti i prijetnje koje služe kao osnova za definiranje ključnih problema i potreba regionalnog razvoja u Hrvatskoj. Strategijom regionalnog razvoja (SRR) nastoji se doprinijeti sustavnom rješavanju regionalnih razvojnih problema i potreba uzimajući u obzir realna ograničenja kao što su vrijeme trajanja strategije,

financijski resursi i ljudski kapaciteti, domaće i međunarodno okruženje, i sl. Sljedeća, *treća faza* projekta posvećena je razvoju strategije i koja obuhvaća definiranje interventne logike odnosno ciljeve, prioritete i mjere, formulirani na osnovi identificiranih ključnih problema i potreba. Istovremeno, korištenje prepoznatih snaga i prilika doprinijet će kvaliteti provedbe SRR. Potom se u *četvrtoj fazi* projekta definiraju provedbeni mehanizam, sustav praćenja na osnovi pokazatelja, sustav vrednovanja, mehanizam financiranja i osigurava usklađenost s EU i nacionalnim javnim politikama. Postupak je participativan i podrazumijeva uključivanje dionika kroz konzultacijski postupak na svim razinama razvojnog upravljanja. *Peta faza* je završna faza ovog projekta tijekom koje će se izraditi nacrt SRR koji će biti predstavljen ključnim dionicima, članovima PV i javnosti. Nositelj SRR, MRRFEU nastavlja s procesom izrade SRR provodeći proces e-savjetovanja, priprema akcijski plan i prijedlog proračuna za provedbu AP-a. U tom procesu nastavlja suradnju s dionicima kroz međuresornu i tematske radne skupine, rad s članovima Partnerskih vijeća Kontinentalne i Jadranske Hrvatske, te uz podršku stručnjaka koji provode postupak prethodnog vrednovanja i stratešku procjenu utjecaja na okoliš.

Svrha radionice s članovima Partnerskih vijeća statističkih regija (NUTS II) bila je pružanje prilike za dopune i potvrđivanje rezultata SWOT analiza koje su tijekom prosinca 2015. godine izrađene u suradnji s ključnim dionicima regionalne i lokalne razine okupljenih na pet lokacija u RH. Budući da članovi PV-a predstavljaju ključne dionike iz različitih sektora (javnog, privatnog, akademskog i civilnog društva) i svih razina upravljanja (lokalna, regionalna i nacionalna), ovom radionicom PV-a omogućeno je utvrđivanje razvojnih problema odozdo i odozgo.

Cilj SWOT radionica je identificirati razvojne probleme uzrokovane s jedne strane sektorskim politikama koje nedovoljno uzimaju u obzir razvojne posebnosti pojedinih područja u Republici Hrvatskoj, i s druge strane razvojne potrebe takvih područja zbog razvojnih specifičnosti (geografske i demografske, te insularnost, ekonomsko zaostajanje, povijesno nasljeđe, i dr.). Završna SWOT analiza na razini NUTS II regija sadrži regionalne razvojne probleme koji su usuglašeni na svim razinama i među svim sektorima. Participacija odnosno sudjelovanje ključnih dionika iz javnog, privatnog, akademskog i sektora civilnog društva u procesu razvojnog planiranja je od ključne važnosti, jer će isti biti buduću sudionici u provedbi razvojnih aktivnosti. Konzultacije su osnova za buduću suradnju i koordinaciju različitih dionika na različitim razinama upravljanja i time predstavljaju preduvjet za uspješno provođenje razvojnih projekata u budućnosti. Struktura članova Partnerskog vijeća za Kontinentalnu i Jadransku Hrvatsku definirana je Odlukom Vlade od 17.2.2016. (NN 18/2016.). Za potrebe radioničkog dijela rada predložena je podjela sudionika u 4 radne skupine prema razvojnim područjima.

Radne skupine Partnerskih vijeća (PV) - Podloga za rad u radnim skupinama bili su rezultati provedene SWOT analize s predstavnicima lokalne i regionalne razine koji su obrađeni u radnom materijalu „Izveštaj o provedbi 1. Kruga SWOT radionica s predstavnicima lokalne i regionalne razine“. Za pripremu rada predloženo je fokusiranje na barem jedno tematsko područje za koje je član PV najviše zainteresiran i ima stručne kompetencije. U prvom dijelu rada očekivalo se aktivno sudjelovanje u potvrđivanju SWOT nalaza na razini NUTS II regije, te rasprava između predstavnika nacionalne s jedne strane, te predstavnika lokalne i regionalne razine vlasti s druge strane. Rasprava je bila stručno vođena, a zaključci su evidentirani i na temelju njih je pripremljen ovaj izvještaj sa sintezom SWOT nalaza za svaku NUTS II regiju. Kut gledanja u raspravi bio je odozdo prema gore ↑,

kad se raspravljalo o snagama i slabostima u regionalnom razvoju (lokalna i regionalna perspektiva), a odozgo prema dolje ↓, kada se raspravljalo o prilikama i prijetnjama za regionalni razvoj (nacionalna perspektiva). U drugom dijelu radionice raspravljalo se o razvojnim problemima i potrebama, za što su korišteni nalazi slabosti i prijetnji iz SWOT tablica.

Partnersko vijeće Kontinentalne Hrvatske (**PV KH**) uspostavljeno je 18.3.2016. godine. Sljedećih 13 županija i glavni grad RH obuhvaćeni su ovom statističkom (NUTS II) regijom:

VŽ-Varaždinska županija, MŽ-Međimurska županija, KZŽ-Krapinsko-zagorska županija, KKŽ-Koprivničko-križevačka županija, BPS-Brodsko-posavska županija, OBŽ-Osječko-baranjska županija, PSŽ-Požeško-slavonska županija, VPŽ-Virovitičko-podravska županija, VSŽ-Vukovarsko-srijemska županija, BBŽ-Bjelovarsko-bilogorska županija, SMŽ-Sisačko-moslavačka županija, KŽ-Karlovačka županija, ZGŽ-Zagrebačka županija, te GZG – Grad Zagreb.

Partnersko vijeće Jadranske Hrvatske (**PV JH**) uspostavljeno je 21.3.2016. godine. Sljedećih 7 županija obuhvaćeno je ovom statističkom (NUTS II) regijom:

ZŽ-Zadarska županija, ŠKŽ-Šibensko-kninska županija, SDŽ-Splitsko-dalmatinska županija, DNŽ-Dubrovačko-neretvanska županija, PGŽ-Primorsko-goranska županija, IŽ-Istarska županija, te LSŽ-Ličko-senjska županija.

Tijekom SWOT radionica s članovima Partnerskih vijeća nije bilo moguće utvrditi postojanje specifičnih problema koji bi se razmjerno mogli definirati na razini više prostornih cjelina ispod NUTS II razine. Istovremeno, činjenica je da se razvojne specifičnosti identificiraju odozdo, jer su sve županije i Grad Zagreb obvezni prema Zakonu o regionalnom razvoju izrađivati Županijske razvojne strategije (ŽRS). U ŽRS-ima su vrlo detaljno i opsežno identificirane razvojne potrebe i mogućnosti lokalne i područne (regionalne) razine vlasti. Proces usklađivanja ŽRS-a i SRR-a treba biti uzajaman i kontinuiran.

Nalazi SWOT radionica sintetizirani su na razini statističkih (NUTS II) regija uz napomenu, da se vodila briga i o regionalnim specifičnostima na nižim razinama upravljanja. Sinteza nalaza „odozdo prema gore“ je potrebna kako bi se mogli definirati ciljevi i prioriteta na nacionalnoj razini, pri čemu će se specifičnosti ponovno razmatrati u razradi pojedinih mjera i aktivnosti. Obrazloženja svih nalaza temelje se na raspravama radionica provedenih s predstavnicima lokalne i regionalne razine u prosincu 2015., kao i rasprava koje su uslijedile s članovima partnerskih vijeća Kontinentalne i Jadranske Hrvatske.

2. ANALIZA NALAZA SWOT RADIONICA PREMA TEMATSKIM CJELINAMA

U nastavku je predstavljena obrada nalaza i obrazloženja rezultata SWOT radionica prema tematskim cjelinama: gospodarstvo, društvo, prostor i okoliš, te razvojno upravljanje. U prvom dijelu svakog tematskog područja obrađeni su nalazi za Kontinentalnu Hrvatsku, a u drugom dijelu za Jadransku Hrvatsku. Nalazi pojedinih tematskih cjelina grupirani su u podskupine radi lakšeg povezivanja zajedničkih problema.

2.1 Tematska cjelina: Gospodarstvo¹

Analiza nalaza SWOT radionica ukazala je na mogućnost grupiranja rezultata proizišlih iz rasprava vođenih u radnim skupinama vezano uz razvojne probleme u području gospodarstva. Nalazi su prema tome grupirani u sljedeće tematske podskupine: *gospodarska aktivnost i resursi, obrazovanje i znanost, gospodarska infrastruktura, te poslovno okruženje.*

2.1.1 SWOT Gospodarstvo - Kontinentalna Hrvatska (KH)

SWOT GOSPODARSTVO – SNAGE (KH)
GOSPODARSKA AKTIVNOST I RESURSI
Tradicija industrije, obrtništva i poduzetništva općenito
Postojanje dobrih kapaciteta u području prerađivačke industrije, a osobito proizvodnje hrane i pića, tekstila i odjeće, metala i proizvoda od metala, proizvodnje strojeva i uređaja, proizvodnje kože i proizvoda od kože te prerade drva i proizvoda od drva
Izvozna orijentacija i konkurentnost dijela prerađivačke industrije
Razmjerno razvijen IT sektor i postojanje obrazovanih kadrova u IT sektoru što stvara potencijal za daljnji razvoj sektora
Razmjerno razvijeni kontinentalni turizam, osobito zdravstveni turizam (toplice) s potencijalom daljnjeg razvoja (Krapinsko-zagorska županija, Varaždinska županija)
Postojanje obnovljivih izvora energije s potencijalom ekonomskog iskorištavanja u proizvodnji toplinske i električne energije (geotermalni izvori u Karlovačkoj, Krapinsko-zagorskoj Zagrebu i Vukovarsko-srijemskoj županiji, te u Gradu Zagrebu, drvena biomasa, ugljikovodici – prirodni plin)
Sačuvano, nezagađeno, kvalitetno poljoprivredno zemljište pogodno za ekološku poljoprivredu, te voćarstvo, povrtlarstvo i vinogradarstvo
Rastući broj malih poljoprivrednih gospodarstava
Postojanje tradicijskih poljoprivrednih praksi koje čuvaju biološku raznolikost i osiguravaju proizvodnju zdrave i ekološki prihvatljive hrane
OBRAZOVANJE I ZNANOST
Visoka koncentracija kvalitetnih visokoškolskih ustanova
Odgovarajuća koncentracija ustanova i učilišta za obrazovanje odraslih
Podrška obrtničkih komora u provedbi programa strukovnog obrazovanja
Razmjerno obrazovana i motivirana radna snaga
GOSPODARSKA INFRASTRUKTURA
Dobra prometna povezanost (osim Bjelovarsko-bilogorske i Požeško-slavonske županije)
Razvijena poslovna infrastruktura (primjer: Panonski drvni centar kompetencija u Virovitičko-podravskoj županiji, Tehnološki park u Varaždinu, Poduzetnički inkubator BIOS u Osijeku, brojne poduzetničke zone) i dostupnost potpornih institucija (npr. mreža županijskih gospodarskih i obrtničkih komora, razvojne agencije)
POSLOVNO OKRUŽENJE
Povoljna poduzetnička klima u onim aspektima gdje na nju utječe lokalna i regionalna razina vlasti (županije sjevernozapadne Hrvatske)
Načelno dobra prekogranična suradnja koja može rezultirati pripremom investicijskih i „soft“ projekata uz korištenje ESI fondova
Dostupnost poticajnih mjera na lokalnoj i nacionalnoj razini

¹ S obzirom na vremenski pomak u objavi statističkih podataka, potrebno je određene podatke ažurirati koji su bili obrađeni u dokumentu „Analitičke podloge za izradu Strategije regionalnog razvoja RH“, MRRFEU, veljača 2015. (<https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/regionalni-razvoj/razvojne-strategije/izrada-strategije-regionalnoga-razvoja-republike-hrvatske-za-razdoblje-do-2020-godine/3244>).

Snage u području gospodarstva (KH) – Gospodarska aktivnost i resursi. U Kontinentalnoj se Hrvatskoj u svim njezinim dijelovima kao snaga ističe tradicija industrije, obrtništva i poduzetništva općenito. Obrtništvo je tradicionalno najčešći primjer obiteljskog zapošljavanja. Nadalje, u Kontinentalnoj Hrvatskoj postoje dobri kapaciteti u području prerađivačke industrije. Osobito je razvijena proizvodnja hrane i pića, tekstila i odjeće, metala i proizvoda od metala, proizvodnja strojeva i uređaja, kože i proizvoda od kože te prerade drva i proizvoda od drva. Pozitivnom se smatra činjenica da je prerađivačka industrija izvozno orijentirana, osobito na području Varaždinske, Međimurske, Krapinsko-zagorske, Koprivničko-križevačke i Karlovačke županije. Uočeno je da je također prilično razvijen i IT sektor, te da postoji znatan broj obrazovanih kadrova koji se mogu zaposliti u IT sektoru, a postoje i mogućnosti za samozapošljavanje u tom sektoru. IT sektor ima preduvjete za daljnji razvoj. U Kontinentalnoj Hrvatskoj sve više jača kontinentalni turizam, a neki vidovi turizma kao što je zdravstveni turizam imaju i dugu tradiciju zahvaljujući toplicama koje su osobito prisutne u Krapinsko-zagorskoj i Varaždinskoj županiji. U turizmu također postoji potencijal daljnjeg razvoja. Smatra se da razvoju gospodarstva može pridonijeti postojanje obnovljivih izvora energije koji se mogu koristiti za proizvodnju električne i toplinske energije. U području ove NUTS II regije nalaze se brojni geotermalni izvori (u Karlovačkoj županiji, Krapinsko-zagorskoj, Vukovarsko-srijemskoj županiji, te u Gradu Zagrebu), a područje obiluje i drvnom biomasom te određenim zalihama prirodnog plina. Broj malih poljoprivrednih gospodarstava u Kontinentalnoj Hrvatskoj raste, a mogućnost za daljnji razvoj postoji zbog sačuvanosti i kvalitete poljoprivrednog zemljišta, što je osobito pogodno za ekološku poljoprivredu, voćarstvo, povrtlarstvo i vinogradarstvo. Uz to se može vezati i postojanje tradicijskih poljoprivrednih praksi koje čuvaju biološku raznolikosti i osiguravaju proizvodnju zdrave i ekološki prihvatljive hrane.

Obrazovanje. U ovom dijelu zemlje snagom se može smatrati visoka koncentracija visokoškolskih ustanova kako u Zagrebu tako i u nekoliko drugih županijskih središta – Osijeku, Karlovcu, Varaždinu i Koprivnici, pa je s time povezana ponuda razmjerno obrazovane i motivirane radne snage. Zatim, istaknuto je da je koncentracija ustanova i učilišta za obrazovanje odraslih odgovarajuća, te da postoji podrška obrtničkih komora u provedbi programa strukovnog obrazovanja.

Gospodarska infrastruktura. Poslovna infrastruktura je razmjerno razvijena, a osim brojnih poslovnih zona u ovom dijelu Hrvatske postoji npr. Tehnološki park u Varaždinu, u Osijeku Poduzetnički inkubator BIOS, a u Virovitičko-podravskoj županiji Panonski drveni centar kompetencija. Kao snaga istaknuta je i dostupnost potpornih institucija (npr. mreža županijskih gospodarskih i obrtničkih komora, razvojne agencije)

Poslovno okruženje. Sudionici SWOT radionica smatraju da je poduzetnička klima u Kontinentalnoj Hrvatskoj dobra u onim aspektima gdje na nju utječe lokalna i regionalna razina vlasti (županije sjeverozapadne Hrvatske). Poduzetnicima na raspolaganju stoje mjere za poticanje razvoja gospodarstva koje nude sve razine vlasti. Veći dio Kontinentalne Hrvatske karakterizira intenzivna prekogranična suradnja, pri čemu dostupnost korištenja bespovratnih sredstava Europske unije pruža daljnje mogućnosti razvoja te suradnje kroz zajedničke investicijske i tzv. soft projekte.

SWOT GOSPODARSTVO – SLABOSTI (KH)
GOSPODARSKA AKTIVNOST I RESURSI
Niskoprofitabilno gospodarstvo i niska razina primanja zaposlenih u prerađivačkoj djelatnosti (tekstil, koža, drvo)
Nedovoljno iskorišteni turistički potencijali, manjak kvalitetnih turističkih programa i proizvoda od šireg regionalnog značenja
Nepovezanost poljoprivrede, zaštite prirode i turizma
Nedovoljna konkurentnost poljoprivredne proizvodnje kako u pogledu cijene, tako i u pogledu kvalitete
Nedovoljno uvažavanje potreba tržišta od strane poljoprivrednika
Niska dodana vrijednost u poljoprivrednoj proizvodnji
Nezainteresiranost mladih za poljoprivrednu proizvodnju; za zanimanja za koje postoji potreba na tržištu (strukovna, tehnička)
Neiskorišten potencijal poljoprivredne proizvodnje zbog usitnjenosti poljoprivrednog zemljišta i nedovoljnog korištenja državnog poljoprivrednog zemljišta
Propadanje poljoprivrednog zemljišta zbog zapuštenosti uzrokovanom depopulacijom i starenjem stanovništva
Nedovoljna potpora malim poljoprivrednicima koji provode tradicijske poljoprivredne prakse kao čuvarima biološke raznolikosti, okoliša, tradicije i proizvođačima hrane s dodatnom ekološkom i zdravstvenom vrijednošću; te nedostatak brendiranja tradicijskih poljoprivrednih proizvoda s dodanom ekološkom vrijednosti;
Neiskorištenost lovnog potencijala (Karlovačka županija)
Depopulacija i starenje stanovništva uzrokuju povećanje udjela staračkih domaćinstava što otežava razvoj poljoprivrede
Orijentacija dijela poduzetnika isključivo na domaće tržište, ne i na izvoz
Nepostojanje regionalne marke (brenda)
Niska akumulativnost lokalnih poduzetnika
Nestajanje obrta i malih i srednjih poduzetnika
Nedovoljna umreženost i klasterizacija poslovnih subjekata
Nedovoljno korištenje poticajnih mjera
Razvojni projekti štetni za očuvanje biološke raznolikosti, prirodne baštine i okoliša zbog nedovoljne educiranosti ulagača i odgovornih ljudi u nadležnim tijelima iz drugih sektora
Neravnomjerna razvijenost područja (koncentracija poslovnih subjekata i gospodarskih aktivnosti u većim gradovima)
OBRAZOVANJE I ZNANOST
Nedovoljno ulaganje u obrazovanje radnika
Nedovoljno ulaganje u osobni razvoj poduzetnika
Slab odaziv i interes zaposlenika za dodatno obrazovanje
Neusklađenost obrazovne strukture s potrebama gospodarstva – višak osoba sa završenim obrazovanjem društveno-humanističkog područja, manjak tehničara
Slaba suradnja između gospodarstva i gospodarskih asocijacija, i sustava obrazovanja u pogledu školovanja za zanimanja u kojima nedostaje radne snage
Neodgovarajuća mreža strukovnih škola, nepostojanje centara kompetencija, nedostatak suradnje dionika u povezivanju ponude obrazovanja i mjesta za provedbu naučavanja
Otpor škola prema novinama u školskim programima
Slaba mobilnost radnika i stanovništva općenito unutar zemlje
Niska razina ulaganja u istraživanje i razvoj, osobito u poslovnom sektoru
Nepovezanost znanosti i gospodarstva
Niska razina znanja o upravljanju i korištenju intelektualnog i industrijskog vlasništva, posebno kod MSP-a i niski prioritet koji mala poduzeća daju inovacijama
Zaostajanje u broju prijava za patente i broju odobrenih patenata
GOSPODARSKA INFRASTRUKTURA
Loš lokalni prijevoz
Nedostatak integriranog prijevoza u područjima koja gravitiraju velikim gradovima (osobito Zagrebu)
Loša prometna povezanost (Bjelovarsko-bilogorska županija, Požeško-slavonska županija, Podravski ipilon) kao posljedica pražnjenja mreže naselja (depopulacije izvan većih gradskih središta)

SWOT GOSPODARSTVO – SLABOSTI (KH)
Neiskorišten plovni potencijal rijeka
Slaba iskorištenost i nedovršenost postojećih koridora
Loš pristup brzim cestama i autocestama
Slaba željeznička infrastruktura i nerazvijen zračni promet (s izuzetkom Grada Zagreba)
Nedostatak IT infrastrukture (širokopojasni pristup internetu)
Nedostatak sustava za navodnjavanje i odvodnju
Nefunkcionalne, nedovoljno specijalizirane poduzetničke zone koje su se osnivale bez kriterija i ima ih previše
Nedovoljna izgrađenost komunalne infrastrukture u pojedinim poslovnim zonama
Neadekvatno upravljanje poslovnim zonama, budući da lokalna razina za to nema kapaciteta
Nedovoljna površina parcela u poslovnim zonama, zbog kojih one ne mogu udovoljiti potrebama većih investitora (Karlovačka županija)
Slaba povezanost poduzetničkih zona brzim cestama i autocestama
Nedostatak određenih znanja i kvalitetnih usluga u potpornim institucijama (npr. nedostaje znanje o upravljanju projektnim ciklusom)
Nedostatak potpornih institucija (inkubatora, tehnoloških parkova i sl..) kojima je glavna djelatnost primarna poljoprivredna proizvodnja
Nedostatak ekspertnih timova za podršku poduzetnicima
Nema dovoljno tehnoloških parkova, inkubatora i klusterski usmjerenih centara kompetencije
Nepostojanje veletržnice i burzi poljoprivrednih proizvoda
POSLOVNO OKRUŽENJE
Nedovoljno razvijena sposobnost privlačenja stranih ulagača na lokalnoj i regionalnoj razini i nedovoljna vertikalna koordinacija politika privlačenja stranih ulagača
Neiskorištavanje dijela poticajnih sredstava za poduzetnike
Neučinkovita borba protiv sive ekonomije, koja je osobito prisutna u uslužnim djelatnostima

Slabosti u području gospodarstva (KH) – Gospodarska aktivnost i resursi. Gospodarstvo Kontinentalne Hrvatske obilježava nisko-profitabilno gospodarstvo i niska razina primanja zaposlenih u prerađivačkoj djelatnosti (tekstil, koža, drvo). Nedovoljno su iskorišteni turistički potencijali, nedostaje kvalitetnih turističkih programa i proizvoda od šireg regionalnog značenja. Smatra se da turizam nije dovoljno povezan s zaštitom prirode, te poljoprivredom, odnosno da postoje neiskorištene mogućnosti plasmana poljoprivrednih proizvoda kroz turističku ponudu. Samim time potencijal koji postoji u poljoprivredi nije dovoljno iskorišten. Daljnji razvoj poljoprivrede može ugroziti činjenica da se poljoprivredom bavi ekstenzivno, te da su nositelji aktivnosti kućanstva koja su uglavnom staračka. Potencijal poljoprivredne proizvodnje nije u potpunosti iskorišten i zbog usitnjenosti poljoprivrednog zemljišta te nedovoljne iskorištenosti državnog poljoprivrednog zemljišta, a zapuštenost poljoprivrednog zemljišta uzrokuje njegovo postupno propadanje. Dodana vrijednost koja se sada stvara u poljoprivrednoj proizvodnji je razmjerno niska, a javlja se i problem nekonkurentnosti poljoprivrednih proizvoda kako u pogledu cijene, tako i u pogledu kvalitete. Mladi pokazuju nedovoljnu zainteresiranost za poljoprivrednu proizvodnju, kao i za ostala strukovna i tehnička zanimanja za koje postoji potreba na tržištu. Poljoprivredni proizvođači ne prilagođavaju se u dovoljnoj mjeri potrebama tržišta koje zahtijevaju veću raznolikost i fleksibilnost ponude. Plasman poljoprivrednih proizvoda bio bi vjerojatno bolji kada bi postojala regionalna robna marka, koja za sada nije razvijena. Nedovoljna je potpora malim poljoprivrednicima koji provode tradicijske poljoprivredne prakse kao čuvarima biološke raznolikosti, okoliša, tradicije i proizvođačima hrane s dodatnom ekološkom i zdravstvenom vrijednošću; te nedostatak brendiranja tradicijskih poljoprivrednih proizvoda s dodanom ekološkom vrijednosti. Gospodarski subjekti imaju brojne slabosti koje umanjuju njihovu

konkurentnost. Općenito se malo ulaže u istraživanje i razvoj i ne koriste se potencijalne prednosti umrežavanja. Dio poduzetnika orijentiran je isključivo na domaće tržište, a ne na izvoz. Iako su im dostupne, poduzetnici premalo koriste poticajne mjere. Zarade poduzetnika ne dopuštaju nova ulaganja. Industrija postupno slabi, a to ujedno dovodi do nestanka obrta i malih i srednjih poduzetnika čije je poslovanje bilo naslonjeno na industriju. Poduzetnici premalo koriste raspoložive resurse u istočnom dijelu zemlje zbog izražene centralizacije RH, nedostupnog državnog poljoprivrednog zemljišta te nedostatka financijskih alata koji bi olakšali financiranje provedbe poduzetničkih projekata prijavljenih za financiranje iz EU fondova.

Obrazovanje i znanost. Prepoznate su određene slabosti u pogledu obrazovanja, a u cijeloj Kontinentalnoj Hrvatskoj posebno je naglašen problem neusklađenosti između postojeće obrazovne strukture i potreba gospodarstva za radnom snagom, koja nastaje zbog toga što se previše mladih obrazuje za zanimanja u području društveno-humanističkih znanosti, dok na tržištu postoji potreba za osobama tehničkih struka. Iako pritisak konkurencije te razvoj tehnologije i znanja nalaže potrebu cjeloživotnog obrazovanja, do njega rijetko dolazi. S jedne strane, radnici pokazuju nedovoljno interesa za cjeloživotno obrazovanje, a niti poduzetnici nisu spremni ulagati u daljnje obrazovanje zaposlenih. Osim toga, zanimljivo je da poduzetnici nedovoljno ulažu i u vlastito obrazovanje. Suradnja između gospodarstva, odnosno gospodarskih asocijacija i sustava obrazovanja nije zadovoljavajuća što se može smatrati jednim od uzroka neusklađenosti između ponude i potražnje na tržištu rada. Nadalje, sudionici SWOT radionica smatraju neodgovarajućom mrežu strukovnih, da ne postoje centri kompetencija, te da je suradnja dionika u povezivanju ponude obrazovanja i mjesta za provedbu naukovanja nedostatna. Dojma su da u školama postoji otpor prema izmjenama školskih programa koje bi imale za cilj bolje prilagođavanje obrazovnih programa potrebama tržišta. Iako u određenim područjima ove NUTS II regije, u pojedinim djelatnostima postoje potrebe za zapošljavanjem, dok druge karakterizira nedostatak radnih mjesta, zbog slabe mobilnosti radnika ne dolazi do njihova zapošljavanja. Niska je razina znanja o upravljanju i korištenju intelektualnog i industrijskog vlasništva, posebno kod MSP-a i niski je prioritet koji mala poduzeća daju inovacijama. Primjetno je zaostajanje u broju prijava za patente i broju odobrenih patenata.

Gospodarska infrastruktura. Prometna je povezanost načelno dobra, no u nekim dijelovima Kontinentalne Hrvatske postoji potreba daljnjeg razvoja prometne infrastrukture, a osobito u Koprivničko-križevačkoj županiji (Podravina), Požeško-slavonskoj te Bjelovarsko-bilogorskoj županiji. Uočeni su i nedostaci kod lokalnog prijevoza odnosno integriranog prijevoza putnika osobito u područjima intenzivnih dnevnih putovanja u i iz Zagreba. Plovni potencijal rijeka nije iskorišten, željeznička je infrastruktura slaba, dok je zračni promet nerazvijen, osim u Gradu Zagrebu. Postojeći cestovni koridori nisu dovoljno iskorišteni, a neki su i ostali nedovršeni. Pristup brzim cestama i autocestama nije dobro riješen. Osim toga, postoji potreba za danjim razvojem informatičke infrastrukture, odnosno širokopojasnog pristupa internetu. Osobito u slavonskom području zamjetan je nedostatak sustava za navodnjavanje i odvodnju oborinskih voda s poljoprivrednih površina. U Kontinentalnoj je Hrvatskoj naglašeno nezadovoljstvo ulogom poslovnih zona. Iako se podržava njihovo postojanje, smatra se da su one osnivane bez kriterija te da su nedovoljno specijalizirane, kao i da lokalna zajednica nema dovoljno vlastitih administrativnih kapaciteta za upravljanje zonama. Poslovne zone osim toga nisu dovoljno infrastrukturno opremljene, pa zbog svih tih nedostataka ne uspijevaju privući ulagače. U Karlovačkoj županiji dodatan problem

predstavlja činjenica da u poslovnim zonama nema parcela veće površine, pa one ne mogu udovoljiti potrebama dijela investitora. Poslovne zone nisu dobro povezane brzim cestama i autocestama što umanjuje njihovu atraktivnost. Iako u Kontinentalnoj Hrvatskoj postoji nekolicina kvalitetnih specijaliziranih potpornih institucija, tehnoloških parkova te klusterski usmjerenih centara kompetencije, dojam je da potrebe time nisu zadovoljene, posebno u području poljoprivrede. Istaknut je i nedostatak ekspertnih timova za podršku poduzetnicima. S obzirom na to da je poljoprivreda važna djelatnost u značajnom dijelu Kontinentalne Hrvatske, sudionici SWOT radionica izrazili su stajalište da u ovom dijelu zemlje nedostaju veletržnice i burza poljoprivrednih proizvoda.

Poslovno okruženje. S jedne strane uočeno da je poslovna klima na koju utjecaj ima lokalna tj. regionalna razina povoljna, ali se smatra da ne postoji dovoljan kapacitet lokalne i regionalne razine vlasti za privlačenje stranih ulagača. Raspoloživa poticajna sredstva za poduzetnike nisu iskorištena, A borba protiv sive ekonomije, koja je i dalje prisutna, osobito u uslužnim djelatnostima, nije učinkovita.

SWOT GOSPODARSTVO – PRILIKE (KH)
GOSPODARSKA AKTIVNOST I RESURSI
Daljnji razvoj prerađivačke industrije i IT sektora
Aktiviranje neiskorištenih potencijala u području poljoprivrede
Prilika za razvoj poljoprivrede nakon razvoja sustava navodnjavanja i odvodnje
Melioracija
Prilike za razvoj ekološke proizvodnje, osobito u slučaju snažnije državne potpore ekološkoj proizvodnji, te širenjem poduzetničkih potpornih institucija u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji
Daljnji razvoj turizma zahvaljujući tradicionalnim obrtima
Daljnji razvoj drvno-prerađivačke industrije (Slavonski hrast)
Potencijal daljnjeg razvoja lovnog, zdravstvenog, gastro i cikloturizma, a osobito kulturnog turizma zahvaljujući bogatoj kulturno-povijesnoj baštini
Razvoj održivog turizma temeljenog na prirodnoj i kulturnoj baštini
Razvoj potaknut povezivanjem gospodarskih subjekata u klastere i proizvođačke organizacije
Prilike za iskorištavanje obnovljivih izvora energije (geotermalni izvori u Karlovačkoj županiji, hidropotencijal rijeke Drave, drvena biomasa i dr.)
Razvoj temeljen na tradiciji obrtništva te obiteljskog poduzetništva
Brendiranje proizvoda tradicijske poljoprivrede u Hrvatskoj koji doprinose razvoju biološke raznolikosti
Daljnja internacionalizacija poslovanja
Iskorištavanje prednosti geostrateškog i prometnog položaja
OBRAZOVANJE I ZNANOST
Dosljedna provedba Strategije razvoja obrazovanja, znanosti i tehnologije (učenje na radnom mjestu, centri kompetencija, regionalni kooperacijski odbori)
Veći stupanj komercijalizacije inovacija putem suradnje znanosti i gospodarstva
Transfer znanja i novih tehnologija kroz suradnju obrazovnih institucija i gospodarstva
GOSPODARSKA INFRASTRUKTURA
Daljnji razvoj prometne infrastrukture, željezničke infrastrukture i uređenje plovnosti rijeke Save (razmatraju se alternative sukladno potencijalnim potrebama prijevoza robe i ljudi)
Mogućnost stavljanja u funkciju zračne luke u Varaždinu za poslovne i turističke svrhe
Intenzivnije korištenje postojeće poslovne infrastrukture
POSLOVNO OKRUŽENJE
Slobodan pristup velikom tržištu Europske unije
Dostupnost ESI fondova i sredstava programa Europske unije
Trend povratka proizvodnje iz Kine

SWOT GOSPODARSTVO – PRILIKE (KH)
Trend osnivanja inovativnih MSP
Implementacija europskih politika i legislative koji podržavaju razvoj mikropoduzetništva, te malog i srednjeg poduzetništva, obiteljskog poduzetništva i samozapošljavanja
Postojeće državne poticajne mjere jesu dodatna prilika za financiranje poduzetnika
Mogućnost korištenja alternativnih načina rješavanja sporova korištenjem postojećih kapaciteta pri asocijacijama poduzetnika

Prilike u području gospodarstva (KH) – Gospodarska aktivnost i resursi. SWOT analiza pokazala je da u Kontinentalnoj Hrvatskoj postoji potencijal daljnjeg razvoja prerađivačke industrije zbog postojanja snažne tradicije u pojedinim sektorima. Nadalje, zahvaljujući kvalitetnom obrazovanju u informatičkim tehnologijama postoji mogućnost samozapošljavanja kao i nastanka novih tvrtki u IT sektoru. Budući da ima razmjerno mnogo neiskorištenog kvalitetnog poljoprivrednog zemljišta, postoji potencijal razvoja poljoprivrede, a osobito ekološke proizvodnje. Dodatni poticaj ekološkoj proizvodnji dale bi izdašnije državne potpore takvim oblicima poljoprivrede. Kada bi se ostvarila ulaganja u navodnjavanje i odvodnju dodatno bi se povećale prilike za razvoj poljoprivrede, kao i melioracija. Vezano uz razvoj turizma, određene prilike mogu proizići iz bolje valorizacije kulturno-povijesne baštine te uključivanja tradicionalnih obrta u upotpunjavanje turističke ponude. Osim kulturnog, postoji i mogućnost razvitka drugih vidova turizma, kao što su primjerice lovni, zdravstveni, gastro i cikloturizam. Određene gospodarske koristi mogle bi se polučiti povezivanjem gospodarskih subjekata u klastere ili drugim oblicima njihove suradnje. Smatra se da u području Kontinentalne Hrvatske postoji neiskorišteni potencijal za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, a osobito je prepoznat hidro-potencijal rijeke Drave, zatim potencijal geotermalnih izvora i drvene biomase. Dodatne prilike su brendiranje proizvoda tradicijske poljoprivrede u Hrvatskoj koji doprinose razvoju biološke raznolikosti; internacionalizacija poslovanja; Iskorištavanje prednosti geostrateškog i prometnog položaja. **Obrazovanje i znanost.** S obzirom na to da u Kontinentalnoj Hrvatskoj nalazimo brojne visokoškolske i znanstvene institucije, postoje prilike za povezivanje znanosti i gospodarstva koje bi moglo rezultirati većom razinom inovacija, ali i većim stupnjem komercijalizacije inovacija. Prilike se očekuju kroz dosljednu provedbu Strategije razvoja obrazovanja, znanosti i tehnologije (učenje na radnom mjestu, centri kompetencija, regionalni kooperacijski odbori), kao omogućavanje transfera znanja i novih tehnologija kroz suradnju obrazovnih institucija i gospodarstva.

Gospodarska infrastruktura. Daljnji razvitak prometa također bi mogao pridonijeti daljnjem gospodarskom razvoju, bilo da se radi o jačanju prometa paneuropskim koridorima, omogućavanju plovnosti rijekom Savom, ili stavljanje u funkciju zračne luke u Varaždinu. Vezano uz poslovne zone, njihovo bolje opremanje i specijalizacija također bi, smatra se, imala pozitivne učinke.

Poslovno okruženje. Prilikom se na razini cijele zemlje može smatrati ulazak Hrvatske u Europsku uniju, što i za gospodarske subjekte iz Kontinentalne Hrvatske znači lakši pristup velikom tržištu Unije. Javlja se i trend povratka proizvodnje iz Kine, kao i trend osnivanja inovativnih MSP, koji predstavljaju nove prilike za razvoj gospodarstva. Nove prilike za razvoj gospodarstva proizlaze iz dostupnosti bitno većih iznosa bespovratnih sredstava iz ESI fondova i programa Europske unije te implementacije europskih politika i propisa koji podržavaju razvoj malog i srednjeg poduzetništva, obiteljskog poduzetništva i samozapošljavanja. Poticajne mjere koje omogućava državna, ali i lokalna te regionalna

razina vlasti također olakšavaju poslovanje i financiranje novih ulaganja. Sa stajališta poduzetnika pozitivnim pomakom u poslovnom okruženju može se smatrati otvaranje mogućnosti alternativnog rješavanja sporova što umanjuje potrebu za vođenje skupih i dugotrajnih sudskih sporova.

SWOT GOSPODARSTVO – PRIJETNJE (KH)
GOSPODARSKA AKTIVNOST I RESURSI
Kontinuirani pad radno-aktivnog stanovništva
Odljev radne snage uslijed nedostatka radnih mjesta i pada gospodarske aktivnosti
Prijetnja odljeva kadrova u IT sektoru
Stavljanje kulturne baštine u gospodarsku funkciju iziskuje veća financijska sredstva s obzirom na zakonski propisane mjere zaštite i očuvanja
Nepostojanje strategije povezivanja turizma, zaštite prirode i tradicijske poljoprivrede na nacionalnoj razini
Visoka stopa nezaposlenosti s nepovoljnom strukturom nezaposlenosti
OBRAZOVANJE I ZNANOST
Pogoršanje obrazovne strukture zbog odljeva mladih i obrazovanih u Zagreb i u inozemstvo
Nedovoljna povezanost između obrazovanog sustava i gospodarstva te nezainteresiranost za prekvalifikaciju i dodatno obrazovanje postupno dovodi do manjka potrebnih znanja i vještina
Nefleksibilnost sustava obrazovanja i dugotrajni postupci odobravanja novih obrazovnih programa
Neadekvatan sustav poticaja suradnje znanosti i gospodarstva
GOSPODARSKA INFRASTRUKTURA
Neuvršavanje HOK-a i HGK u poduzetničke potporne institucije
Izostanak sustavnog povezivanja i suradnje svih poduzetničkih potpornih institucija
POSLOVNO OKRUŽENJE
Nespremnost poduzetnika na pojačanu izloženost konkurenciji iz svih zemalja EU-a nakon ulaska RH u EU
Ulazak susjednih zemalja u EU i njihovo konkuriranje u privlačenju stranih ulaganja
Nekoherentnost javnih politika i njihovo donošenje bez zadovoljavajućih priprema i analiza kao i naknadnih evaluacija njihovih učinaka, te bez dovoljnog uključivanja ključnih dionika.
Otpori reformama u sustavu javne uprave i pravosuđa
Loše funkcioniranje javnih službi na svim razinama, između ostaloga zbog izostanka edukacije na različitim razinama javne uprave i pravosudnih dužnosnika s ciljem prepoznavanja potreba korisnika i jačanje svijesti o važnost pružanja kvalitetne usluge korisnicima
Česte promjene stručnih osoba u tijelima državne uprave i izostanak kontinuiteta, izostanak kriterija za ocjenu učinkovitosti i motivaciju zaposlenih u svim institucijama
Izostanak sustavne i kvalitetne horizontalne i vertikalne komunikacije među tijelima državne i lokalne te regionalne samouprave, kao i s partnerskim institucijama
Nepostojanje jedinstvene metodologije za projekte za koje natječaje raspisuje različita ministarstva
Nepovoljna podjela RH na dvije NUTS II statističke regije - Grad Zagreb je daleko razvijeniji od ostatka Kontinentalne Hrvatske, te povećava prosječnu razvijenost cijele te NUTS II regije što može nepovoljno utjecati na korisnike onih poticajnih mjera koje uvažavaju stupanj razvijenosti
Česte promjene i složenost zakonodavnog okvira
Veličina javnog sektora i velik broj lokalnih jedinica predstavlja prijetnju u smislu rastućih izdataka gospodarstvenika za funkcioniranje države
Prevelika reguliranost, preklapanje nadležnosti institucija
Niska razina FDI zbog birokratiziranosti poslovanja
Dugotrajnost sudskih sporova
Nesustavan i nejednak pristup institucija različitim gospodarskim subjektima (ovo je osobito problem kod obrta i OPG-ova)
Administrativne prepreke poslovanju poduzetnika
Nedostupnost financiranja poduzetnika
Previsoko porezno opterećenje i stalne promjene poreznih propisa
Skupa zaštita koja uzrokuje slabu zaštitu intelektualnog vlasništva

SWOT GOSPODARSTVO – PRIJETNJE (KH)
Neriješeni imovinsko-pravni odnosi predstavljaju prepreku investiranju
Usitnjenost posjeda
Neadekvatan sustav fiskalnog izravnaja
Neadekvatni poticaji za poljoprivrednu proizvodnju
Nepostojanje strategije povezivanja turizma i poljoprivrede na nacionalnoj razini
Neadekvatna raspodjela poljoprivrednog zemljišta u državnom vlasništvu
Poteškoće u provedbi državnih i poticajnih mjera EU-a zbog nedovoljnog administrativnog kapaciteta na nacionalnoj razini
Neadekvatna savjetodavna potpora poljoprivrednim proizvođačima
Nedovoljna zaštita interesa malih poljoprivrednika

Prijetnje u području gospodarstva (KH) – Gospodarska aktivnost i resursi. Značajnu prijetnju daljnjem gospodarskom razvoju dionici SWOT radionica u Kontinentalnoj Hrvatskoj vide u gubljenju najvažnijeg proizvodnog faktora, rada i to osobito obrazovane radne snage. Radno aktivno stanovništvo se smanjuje kako zbog pada prirodnog prirasta, tako i zbog odljeva stanovništva koji je izražen kod onih visokoobrazovanih, primjerice u IT sektoru. Kao prepreka razvoju kulturnog turizma sudionici SWOT radionica navode potrebe za većim financijskim sredstvima s obzirom na zakonski propisane mjere zaštite i očuvanja. Posljedica niza prijetnji očituje se u visokoj stopa nezaposlenosti s nepovoljnom strukturom nezaposlenosti.

Obrazovanje i znanost. Ozbiljnom prijetnjom gospodarskom razvoju Kontinentalne Hrvatske smatra se neadekvatno obrazovanje, odnosno obrazovanje koje nije usklađeno s potrebama gospodarstva. Radnici nemaju odgovarajuće vještine, a nisu niti zainteresirani za dodatno obrazovanje i prekvalifikaciju pa im nedostaju potrebna znanja i vještine. Jednim od razloga dionici na lokalnoj razini smatraju nefleksibilni sustav obrazovanja koji vrlo sporo odgovara na potrebe tržišta. Suradnja znanosti i gospodarstva ne potiče se dovoljno i na odgovarajući način.

Poslovno okruženje. Iako ulazak u Europsku uniju načelno smatramo prilikom, ono je istodobno i prijetnja jer domaće gospodarske subjekte izlaže konkurenciji iz svih zemalja Unije, što ukazuje na njihovu nespremnost.

Ulazak susjednih zemalja u EU i njihovo konkuriranje u privlačenju stranih ulaganja Poslovno okruženje ne pogoduje razvoju gospodarstva. Identificiran je niz prijetnji koje proizlaze iz funkcioniranja javne i državne uprave, a među njima se posebno izdvaja nekoherentnost javnih politika i njihovo donošenje bez odgovarajućih analiza, bez praćenja učinaka i bez dovoljno uključivanja dionika, zatim otpori reformama, te loše funkcioniranje javnih službi općenito. Državni i lokalni službenici nemaju potrebnih znanja i vještina, a uglavnom nisu niti motivirani na veću učinkovitost i kvalitetu rada. Tijela državne uprave i lokalne samouprave nedovoljno komuniciraju i konzultiraju se, a njihova suradnja s partnerskim institucijama nije zadovoljavajuća. Poduzetnici se suočavaju s brojnim i složenim propisima koji reguliraju njihovo poslovanje, a koji se uz to i suviše često mijenjaju. Institucionalno okruženje također je nepovoljno. Institucije kojima se poduzetnici obraćaju brojne su i njihove nadležnosti nisu jasno odijeljene. Porezno je opterećenje je visoko, a porezni se propisi također često mijenjaju. Intelektualno je vlasništvo teško zaštititi jer su procedure zaštite dugotrajne i skupe. Prepreku ulaganju i razvoju čini i usitnjenost posjeda te neriješeni imovinsko-pravni odnosi.

Neadekvatni administrativni kapaciteti državnih institucija otežavaju korištenje poticajnih mjera bilo da se radi o onima oblikovanim u zemlji ili na razini Europske unije. Postoji opasnost da će nepovoljan utjecaj na budući razvoj poljoprivrede imati raspodjela poljoprivrednog zemljišta u državnom vlasništvu, neadekvatni poticaji za poljoprivrednu proizvodnju, kao i općenito nepostojanje strategije povezivanja poljoprivrede i turizma. Prijetnjom se smatra prevelika centraliziranost Hrvatske koji je posljedica između ostaloga i neadekvatnog sustava fiskalnog izravnjanja koji onemogućava ravnomjeran gospodarski razvitak. Određenu prijetnju sudionici SWOT radionica prepoznaju u postojanju samo dviju NUTS II regija što, zbog uključenost Grada Zagreba kao najrazvijenijeg dijela Hrvatske u statističku regiju Kontinentalna Hrvatska, može umanjiti visinu poticajnih sredstava za potencijalne korisnike iz manje razvijenih dijelova Kontinentalne Hrvatske. Predstavnici poljoprivrednika ističu i da savjetodavna potpora poljoprivrednim proizvođačima nije odgovarajuća, pa se dio potencijala za razvoj poljoprivrede ne može ostvariti.

2.1.2 Razvojni problemi gospodarstva Kontinentalne Hrvatske

Razvojni problemi gospodarstva Kontinentalne Hrvatske
Nedostatak nacionalne razvojne strategije
Slaba međuresorska suradnja, nedostatno horizontalno i vertikalno povezivanje svih dionika, uključujući i građane
Nedovoljno kvalitetne i koordinirane javne politike
Nedovoljan stupanj funkcionalne i fiskalne decentralizacije – županije bi mogle biti nositelji regionalnog razvoja, osobito kada bi se na njihovu razinu uz odgovornosti spustila i primjerena financijska sredstva
Slabo funkcioniranje uprave i pravosuđa
Nedovoljno poticajan sustav nagrađivanja i kazni u javnoj i državnoj upravi te pretjerana politiziranost uprave
Neiskorišten poljoprivredni i energetske potencijal
Previše složene procedure prijave na EU projekte
Međusobna nekonzistentnost propisa i proizvoljno tumačenje propisa od strane upravnih tijela
Dugotrajni sudski i upravni postupci, osobito kod razrješavanja imovinsko-pravnih odnosa
Neusklađenost obrazovne strukture i potreba poslodavaca te slaba mobilnost radne snage
Ograničenja s kojima se suočavaju velike tvrtke kod prijave projekata

2.1.3 SWOT Gospodarstvo - Jadranska Hrvatska (JH)

Snage u gospodarstvu (JH) – Gospodarska aktivnost i resursi. Kao najveća snaga u gospodarstvu Jadranske Hrvatske ističe se tradicija turizma, osobito turizma koji se temelji na prirodnim ljepotama, kao i destinacijskog i zdravstvenog turizma (Primorsko-goranska i Istarska županija), kulturni turizam u povijesnim obalnim i priobalnim gradovima, te postojanje znanja i vještina za daljnji razvoj turizma. Osim u turizmu, postoji i tradicija u proizvodnji autohtonih prehrambenih proizvoda i vina visoke kvalitete koji svoje tržište nalaze u turističkim odredištima u neposrednoj blizini. U Jadranskoj Hrvatskoj postoji tradicija ribarstva i novije djelatnosti marikulture s izvoznom perspektivom, zatim obrtništva i industrije, osobito brodogradnje i prerade metala, te tradicija pomorstva i brodarstva. Sudionici radionice navode da je u ovoj NUTS II regiji prisutan poduzetnički duh, te da je dio poduzetnika izvozno orijentiran (osobito u Primorsko-goranskoj i Istarskoj županiji). Jadransku Hrvatsku karakterizira i očuvan okoliš te razmjerno povoljan geostrateški i prometni položaj.

SWOT GOSPODARSTVO – SNAGE (JH)
GOSPODARSKA AKTIVNOST I RESURSI
Tradicija turizma, osobito turizma koji se temelji na prirodnim ljepotama, kao i destinacijskog i zdravstvenog turizma (Primorsko-goranska i Istarska županija) te postojanje znanja i vještina za razvoj turizma
Postojeći kulturni turizam u povijesnim obalnim i priobalnim gradovima
Velik broj i prepoznata kvaliteta autohtonih prehrambenih i poljoprivrednih proizvoda te vina
Tradicija ribarstva i novije djelatnosti marikulture s izvoznom perspektivom
Tradicija obrtništva i industrije (brodogradnja, prerada metala)
Tradicija pomorstva i brodarstva
Postojanje poduzetničkog duha
Izvozna orijentacija poduzetnika (Primorsko-goranska, Istarska županija)
Očuvanost okoliša
OBRAZOVANJE I ZNANOST
Postojanje obrazovne infrastrukture – srednjoškolske i visokoobrazovne ustanove
Iznadprosječna razina obrazovanja (Primorsko-goranska županija)
GOSPODARSKA INFRASTRUKTURA
Razvijenost postojećih poslovnih zona doprinosi lokalnom i regionalnom razvoju
POSLOVNO OKRUŽENJE
Dostupnost lokalnih i županijskih poticajnih mjera
Potporna istraživanju, razvoju i primjeni inovacija te zapošljavanju znanstvenih novaka (Splitsko-dalmatinska županija)

Obrazovanje i znanost. Obrazovna infrastruktura, bilo da se radi o srednjoškolskim ili visokoškolskim ustanovama, može se ocijeniti zadovoljavajućom. U dijelu Jadranske Hrvatske, osobito u Primorsko-goranskoj županiji razina obrazovanja stanovnika je iznadprosječna.

Gospodarska infrastruktura. U Jadranskoj Hrvatskoj postoji veći broj poslovnih zona, koji doprinosi lokalnom i regionalnom razvoju.

Poslovno okruženje. Određeni su elementi poslovnog okruženja primjereno razvijeni – na županijskoj i lokalnoj razini dostupne su poticajne mjere, a pojedine županije (osobito Splitsko-dalmatinska) svojim mjerama podupiru istraživanje, razvoj i primjenu inovacija te zapošljavanje znanstvenih novaka.

SWOT GOSPODARSTVO – SLABOSTI (JH)
GOSPODARSKA AKTIVNOST I RESURSI
Nedovoljno domaćih proizvoda u ukupnoj turističkoj ponudi
Orijentiranost nabave velikih turističkih subjekata na uvoz zbog nedostatne ponude prehrambenih proizvoda
Nepovezanost poljoprivrede i turizma
Nedovoljno upravljanje razvojem turizma i izrazita sezonalnost turizma
Visok udio turizma u BDP-u uzrokuje visoku osjetljivost gospodarstva na vanjske šokove
Dominantna usmjerenost gospodarstva na razvoj turizma uz zanemarivanje drugih djelatnosti
Nedovoljno korištenje kulturno-povijesne baštine u turističke svrhe
Nepovezanost gospodarskih subjekata i poljoprivrednih proizvođača
Nekonkurentno gospodarstvo – poduzetništvo iz nužde, a ne iz prilike
Nedostatak inovativnih proizvoda
Zastarjele tehnologije u prerađivačkoj industriji

SWOT GOSPODARSTVO – SLABOSTI (JH)
Male površine poljoprivrednog zemljišta
Nedovoljna iskorištenost poljoprivrednog zemljišta
Iznadprosječna starost stanovništva (opadanje radno-aktivnog stanovništva)
Nedovoljno korištenje energije voda i ostalih obnovljivih izvora energije uzrokuje ovisnost o fosilnim gorivima
Nepostojanje regionalne marke (brenda) za proizvode i usluge
OBRAZOVANJE I ZNANOST
Nedostatak visokoškolskog obrazovanja u STEM područjima
Nedostatak interesa za obrtničko obrazovanje i deficitarna zanimanja općenito
Neadekvatnost strukovnog obrazovanja zbog nedovoljno praktičnog rada
Niska razina ulaganja u istraživanje i razvoj
Slaba povezanost znanosti i gospodarstva
GOSPODARSKA INFRASTRUKTURA
Neujednačena prometna povezanost
Nedostatak intermodalnog prijevoza
Nedostatak energetske infrastrukture za obnovljive izvore energije
Nepostojanje prerađivačkih i skladišnih kapaciteta za poljoprivredu i ribarstvo
Nedostatak ribarskih luka
Nedovoljno razvijene poduzetničke potporne institucije (Istarska županija, Ličko-senjska županija)
Nespecijalizirane i neadekvatno infrastrukturno opremljene poduzetničke zone
POSLOVNO OKRUŽENJE
Nedovoljno korištenje državnih poticajnih mjera
Neprikladni kriteriji za poticajne mjere – mikro i mali poduzetnici često ne mogu zadovoljiti te kriterije
Učestala pojava „rada na crno“ zbog neučinkovite primjene zakonodavstva

Slabosti u gospodarstvu (JH) – Gospodarska aktivnost i resursi. Iako se tradicija turizma smatra snagom Jadranske Hrvatske, uz tu su snagu vezani određeni rizici i slabosti. Velika oslonjenost na turizam stvara, primjerice, opasnost da vanjski šokovi prouzrokuju snažne nepovoljne efekte na ukupan gospodarski razvoj ovog područja. Nadalje, ocjenjuje se da turizam usprkos naporima da se produži turistička sezona još uvijek karakterizira izrazita sezonalnost. Problem predstavlja i činjenica da se turizam, umjesto na domaće proizvode suviše oslanja na uvozne proizvode, kao i nedovoljna povezanost turizma s proizvodnjom poljoprivrednih proizvoda. Prepoznaje se da je takva situacija posljedica premale količine ponude domaćih prehrambenih proizvoda. Ocjenjuje se da bi stvaranje regionalne marke (brenda) za proizvode iz Jadranske Hrvatske ili nekih dijelova te NUTS II regije imalo pozitivne učinke na prepoznatljivost, a time i potražnju za proizvodima i uslugama ovog dijela zemlje. Gospodarstvo obilježava nedostatak inovativnih proizvoda, kao i zastarjela tehnologija u prerađivačkoj industriji. Jadransku Hrvatsku karakterizira nedovoljna iskorištenost poljoprivrednog zemljišta koje je ujedno i vrlo male površine. Poljoprivredni proizvođači nisu u dovoljnoj mjeri povezani s ostalim gospodarskim subjektima. Određeni izazov za razvoj gospodarstva predstavlja iznadprosječna starost stanovništva, što utječe na opadanje broja radno-aktivnog stanovništva. Iako određen broj sudionika SWOT radionica smatra da u Jadranskoj Hrvatskoj postoji potencijal korištenja energije mora i ostalih obnovljivih izvora energije, taj se resurs nedovoljno koristi, što rezultira ovisnošću o fosilnim gorivima. Postoje saznanja o nedovoljnim potencijalima energije mora obrazloženo činjenicom da je amplituda morskih mijena u Jadranskom moru premala za iskorištavanje. S druge strane, postoji relativno visok hidroenergetski potencijal, tako da je moguće istaknuti

nedovoljno korištenje energetskeg potencijala voda. U Jadranskoj Hrvatskoj postoji poduzetnički duh, ali su odluke o pokretanju poduzetničkog poduhvata najčešće motivirane nužnošću, a ne prepoznavanjem prilike što u konačnici rezultira neuspjehom na tržištu.

Obrazovanje i znanost. Kao i Kontinentalnu Hrvatsku, i Jadransku Hrvatsku karakterizira neusklađenost obrazovne strukture s potrebama tržišta što za gospodarstvo predstavlja prije prijetnju nego slabost. U sjevernom dijelu naglašena je potreba za visokoškolskim obrazovanjem u STEM² području koje postojeće ustanove visokog obrazovanja ne nude u odgovarajućoj mjeri. Mladi nemaju dovoljno interesa za strukovno obrazovanje, a strukovno obrazovanje koje se nudi ne omogućava stjecanje potrebnih vještina kroz praktični rad. Poduzetnička znanja i vještine, osobito u južnom dijelu Jadranske Hrvatske, nisu na razini koja je potrebna za pokretanje i uspješno vođenje poduzeća. To dovodi do čestog propadanja poduzetničkih poduhvata. Ulaganje u istraživanje i razvoj je nisko u cijeloj Jadranskoj Hrvatskoj, a uočena je i nedovoljna povezanost između znanosti i gospodarstva.

Gospodarska infrastruktura. U području južnog dijela Jadranske Hrvatske uočeno je da prometna povezanost svih dijelova nije ujednačena, te da nije dovoljno razvijen intermodalni prijevoz. Istaknut je i nedostatak energetske infrastrukture za obnovljive izvore energije. Ne postoje prerađivački i skladišni kapaciteti za poljoprivredu i ribarstvo, i nema dovoljno ribarskih luka. U Istarskoj i Ličko-senjskoj županiji smatraju da su poduzetničke potporne institucije nedovoljno razvijene. Poduzetničke zone su nespecijalizirane i neadekvatno infrastrukturno opremljene.

Poslovno okruženje. Državne poticajne mjere koje su načelno dostupne nedovoljno se koriste. Sudionici SWOT radionica smatraju da su jedan od uzroka tome nerealno visoki kriteriji koje većina malih i srednjih poduzetnika ne može ispuniti. I ovaj dio Hrvatske karakterizira učestalu pojavu „rada na crno“ koji se ne uspijeva suzbiti zbog neučinkovite primjene zakonodavstva.

Prilike u području gospodarstva (JH) – Gospodarska aktivnost i resursi. Sudionici SWOT radionica u sjevernom i južnom dijelu Jadranske Hrvatske prilično su jedinstveni u identifikaciji prilika koje proizlaze iz mogućnosti korištenja energije iz obnovljivih izvora, boljeg iskorištavanja poljoprivrednog zemljišta i šuma, mogućnosti korištenja mineralnih sirovina te prilika za održivi razvitak koji se temelji na očuvanom okolišu. Postoje potencijali ruralnih područja za proizvodnju proizvoda visoke dodane vrijednosti (vino, med, masline itd.), kao i do sada neiskorištene mogućnosti za razvoj ruralnog turizma u zaleđu primorskog dijela Jadranske Hrvatske. Turizam pruža dobre mogućnosti za plasman poljoprivrednih proizvoda. Zahvaljujući selektivnim oblicima turizma i potencijalu korištenja bogate i raznolike kulturno-povijesne i prirodne baštine, moguće je dodatno produžiti turističku sezonu. Postoje mogućnosti i za razvoj zdravstvenog i socijalnog turizma, osobito u sjevernom dijelu Jadranske Hrvatske. Stvaranju dodatnih prilika za razvoj turizma moglo bi pridonijeti bolje upravljanje turističkim zemljištem. Razvoju bi moglo pridonijeti teritorijalno brendiranje (npr. za prehrambeno-poljoprivredne proizvode), te brendiranje destinacije kao i brendiranje Hrvatske na globalnoj razini.

² STEM - Science, Technology, Engineering, and Mathematics (hrv. znanost, tehnologija, inženjerstvo i matematika.)

Obrazovanje i znanost. Dionici smatraju kako bi se gospodarstvo moglo diversificirati i modernizirati razvojem specijalizirane infrastrukture za istraživanje i razvoj u pojedinim sektorima (brodogradnja, turizam). Prilike proizlaze i iz financiranja razvoja cjeloživotnog obrazovanja iz Europskog socijalnog fonda. U Primorsko-goranskoj županiji istaknut je potencijal za jačanje transfera znanja i tehnologije. S obzirom na prisutnost visokoškolskih i znanstvenih ustanova u cijeloj Jadranskoj Hrvatski postoje prilike za ulaganja u istraživanje i razvoj kroz bolju suradnju znanosti, gospodarstva i javnog sektora.

SWOT GOSPODARSTVO – PRILIKE (JH)
GOSPODARSKA AKTIVNOST I RESURSI
Mogućnost proizvodnje energije iz obnovljivih izvora (sunce, vjetar, hidropotencijal, biomasa)
Mogućnost učinkovitog korištenja poljoprivrednog zemljišta i šuma
Potencijali ruralnih područja za proizvodnju proizvoda visoke dodane vrijednosti (vino, med, masline itd.)
Mogućnost korištenja mineralnih sirovina (kamen i arhitektonsko-građevni kamen, tehnički kamen ne treba više eksploatirati za razliku od arhitektonskog kamena te karbonatne sirovine)
Prilike za održivi razvitak koji se temelji na očuvanom okolišu
Prilike za razvoj ruralnog turizma
Blizina tržišta za poljoprivredne proizvode kroz turizam
Prilike koje proizlaze iz teritorijalnog brendiranja (npr. prehrambeno-poljoprivredni proizvodi), brendiranja destinacije i brendiranja Hrvatske na globalnoj razini
Mogućnost produženja turističke sezone selektivnim oblicima turizma
Potencijal korištenja bogate i raznolike kulturno-povijesne i prirodne baštine u turizmu
Mogućnost daljnjeg razvoja zdravstvenog i socijalnog turizma
Bolje upravljanje turističkim zemljištem
OBRAZOVANJE I ZNANOST
Prilike za diverzifikaciju i modernizaciju gospodarstva kroz razvoj specijalizirane infrastrukture za istraživanje i razvoj u pojedinim sektorima (brodogradnja, turizam)
Raspoloživost sredstava za financiranje razvoja cjeloživotnog obrazovanja iz Europskog socijalnog fonda
Potencijal jačanja transfera znanja i tehnologije (u Primorsko-goranskoj županiji)
Prilike za ulaganja u istraživanje i razvoj kroz bolju suradnju znanosti, gospodarstva i javnog sektora
GOSPODARSKA INFRASTRUKTURA
Daljnji razvoj i jačanje kapaciteta morskih luka
Dodatna mogućnost razvoja putem ulaganja u IT infrastrukturu (razvoj širokopojasnog pristupa internetu)
Razmjerno povoljan geostrateški i prometni položaj (paneuropski koridor Vc, Jadransko-jonska autocesta/Plavi koridor)
Revitalizacija neiskorištene vojne infrastrukture i industrijskih objekata
Prometno povezivanje željeznicom
POSLOVNO OKRUŽENJE
Dostupnost državnih poticajnih mjera
Potencijal jačeg korištenja poticajnih mjera uz uvjet njihova usklađivanja i nadopunjavanja te prenošenje nadležnosti za dio provedbe mjera na jedinice lokalne i regionalne samouprave
Funkcionalna i fiskalna decentralizacija
Razvoj financijskih mehanizama
Proaktivno privlačenje stranih ulaganja i otvorenost za strana ulaganja
Specijalizacija regija i razvoj regionalnih klastera
Mogućnost korištenja sredstava iz ESI fondova i programa Europske unije

Gospodarska infrastruktura. U južnom dijelu Jadranske Hrvatske identificirane su prilike za razvoj IT sektora, uz pretpostavku ulaganja u infrastrukturu odnosno širokopojasni pristup internetu, kao i za razvoj kapaciteta morskih luka. Razmjerno je povoljan geostrateški i prometni položaj (paneuropski koridor Vc, Jadransko-jonska autocesta/Plavi koridor). Postoji neiskorištena vojna infrastruktura i industrijski objekti koji bi se mogli gospodarski valorizirati. Razvoj željeznice imao bi povoljno djelovanje na gospodarstvo.

Poslovno okruženje. Poduzetnicima su dostupne državne poticajne mjere, ali sudionici SWOT radionice prepoznali su potencijal da se korištenje tih poticajnih mjera osnaži njihovim usklađivanjem i nadopunjavanjem s mjerama koje provodi lokalna, odnosno regionalna razina. Nadalje, predlažu da se dio nadležnosti za provedbu poticajnih mjera koje oblikuje i financira državna razina vlasti prepusti jedinicama lokalne i regionalne samouprave jer lokalna i regionalna razina bolje poznaju lokalne poduzetnike i potrebe. Dodatni poticaj razvoju dat će korištenje sredstava iz ESI fondova i programa Europske unije, te razvoj financijskih mehanizama. Smatra se da bi funkcionalna i fiskalna decentralizacija, ako se provede, imala povoljan utjecaj na gospodarstvo. Jača usmjerenost na privlačenje stranih ulaganja i otvorenost za strana ulaganja također bi djelovale pozitivno.

SWOT GOSPODARSTVO – PRIJETNJE (JH)
GOSPODARSKA AKTIVNOST I RESURSI
Odljev mladog, visokoobrazovanog stanovništva
Konflikt turizma i ostalih djelatnosti u odnosu na prostorne resurse (Istarska županija, Primorsko-goranska županija, otoci, turistička mjesta)
Nemogućnost razvoja gospodarstva na minski sumnjivim područjima (Šibensko-kninska županija)
OBRAZOVANJE I ZNANOST
Obrazovanje ne odgovara potrebama tržišta
POSLOVNO OKRUŽENJE
Neriješeni imovinsko-pravni odnosi i njihovo složeno i dugotrajno rješavanje; poseban problem imovinsko-pravnih odnosa s državom u slučaju napuštenih vojnih i industrijskih kompleksa
Usitnjenost posjeda
Tečaj kune
Nepostojanje instrumenata koji bi poticali aktiviranje imovine
Nedovoljan stupanj fiskalne i funkcionalne decentralizacije i prenamješena uloga središnje države
Nemogućnost upravljanja resursima zbog centralizacije (šume, vode, državno poljoprivredno zemljište)
Česte promjene poreznih propisa i visoko porezno opterećenje
Složenost propisa koji reguliraju poslovanje poduzetnika
Prečeste i nedovoljno kvalitetne promjene propisa
Nedovoljna koordinacija tijela državne i lokalne te regionalne vlasti stvara prepreku ulaganjima
Neplaćanja i kašnjenje u plaćanjima te nedjelotvornost institucija u sprečavanju i kažnjavanju neplaćanja

Prijetnje u području gospodarstva (JH) – Gospodarska aktivnost i resursi. Stalna prijetnja razvoju u ovom dijelu Hrvatske proizlazi iz odljeva stanovništva, osobito mladog i visokoobrazovanog koje bi moglo najviše doprinijeti razvoju. Prijetnjom sudionici SWOT radionice smatraju i konkuriranje turizma i ostalih djelatnosti u pogledu korištenja prostornih resursa koji su u obalnom području i na otocima izrazito ograničeni. Prepreku razvoju u određenim dijelovima Jadranske županije (npr. Šibensko-kninska županija) predstavljaju minsko sumnjiva područja.

Obrazovanje i znanost. Raspravljao se o problemima uzrokovanim neodgovarajuće obrazovanim kadrovima za potrebe tržišta, što za poduzetnike predstavlja prijetnju, jer se obrazovni programi i ponuda mijenjanju u srednjem roku, dok su potrebe za određenom radnom snagom hitne.

Poslovno okruženje. Prijetnjom nesmetanom gospodarskom razvoju smatraju se neriješeni imovinsko-pravni odnosi koji su povezani s dugotrajnim i složenim postupcima rješavanja, a u sjevernom dijelu Jadranske Hrvatske posebno su naglašeni nesređeni imovinsko-pravni odnosi s državom, povezani s nekadašnjim vojnim ili industrijskim kompleksima. Problem dodatno otežava činjenica da su posjedi vrlo usitnjeni, pa su potrebne godine kako bi se došlo do vlasnički čistog posjeda koji veličinom odgovara potrebama ulaganja. Istodobno, ne postoje na državnoj razini instrumenti koji bi poticali aktiviranje imovine. Prepreku gospodarskom razvitku također predstavlja nepovoljno poslovno okruženje, koje karakteriziraju složeni propisi, česte i nedovoljno promišljene promjene propisa, osobito poreznih propisa, visoko porezno opterećenje, institucionalna fragmentiranost te slabo funkcioniranje državnih institucija. Budući da su brojni resursi centralizirani odnosno u vlasništvu i pod upravljanjem države, nemoguće je adekvatno upravljati resursima na lokalnoj odnosno regionalnoj razini (šume, vode, državno poljoprivredno zemljište). Stupanj fiskalne i funkcionalne decentralizacije je izrazito nizak. Tijela državne i lokalne te regionalne uprave su nedovoljno koordinirana što stvara prepreku ulaganjima. I dalje je prisutan problem neplaćanja i kašnjenja u plaćanjima što je, između ostaloga, posljedica nedjelotvornosti institucija u sprečavanju i kažnjavanju takve prakse.

2.1.4 Razvojni problemi gospodarstva Jadranske Hrvatske

Razvojni problemi gospodarstva Jadranske Hrvatske
Nedostatak vertikalne i horizontalne koordinacije, usklađenosti javnih politika, nedostatak komunikacije državnih institucija s poduzetnicima
Otoci – loša prometna povezanost, neusklađenost vozni redova s potrebama turističke djelatnosti – nedostatak komunikacije, demografsko odumiranje i loša opskrba (voda, ograničeni kapaciteti opskrbe strujom)
Odljev visokoobrazovanog kadra
Neadekvatne potpore za prometno povezivanje (trebalo bi više subvencionirati prijevoz putnika – osim otoka, prometno treba povezati i zaleđe Dalmacije)
Nedovoljno turistički valorizirano zaleđe i nerazvijenost turističkih i poljoprivrednih proizvoda u zaleđu
Nedovoljna turistička valorizacija kulturnih i prirodnih dobara
Jasnije definirani turistički proizvod
Nepovezanost poljoprivrednih proizvođača (prerađivačke organizacije)
Premala količina ponude domaćih prehrambenih proizvoda – povezano s problemom poštivanja pravila javne nabave i ponude najniže cijene koje domaći i mali proizvođači ne mogu zadovoljiti.
Veliki prostori pod zaštitom (Ličko-senjska županija), preklapaju se ingerencije različitih institucija – potrebna je bolja koordinacija institucija i izmjene zakona
Minirana područje u dijelu Jadranske Hrvatske
Koridor Vc – problem ako se ne realizira izgradnja tog koridora

2.2 Tematska cjelina: Društvo

Informacije vezane za analizu SWOT nalaza uključuju stavove i mišljenja koje su iznijeli prvo sudionici SWOT radionica sa lokalne i regionalne razine. Zatim su članovi partnerskih vijeća Kontinentalne i Jadranske Hrvatske razmatrali SWOT nalaze lokalne i regionalne razine te potvrdili i utvrdili zajedničke nalaze SWOT tablica za dvije NUTS II regije. Nalazi u nastavku grupirani su u tematske podskupine koje obuhvaćaju odgoj i obrazovanje, zdravstvo, kulturu i kulturnu baštinu, sport, socijalnu skrb, civilno društvo, zaposlenost, demografska kretanja, te ostale aspekte koji utječu na razvoj društva u cjelini.

2.2.1 SWOT Društvo - Kontinentalna Hrvatska

Snage vezane uz društvo (KH) – Odgoj i obrazovanje. Statistički podaci ukazuju na raznovrsnost društvene infrastrukture u Kontinentalnoj Hrvatskoj. Pod time se podrazumijeva pokrivenost različitim odgojno-obrazovnim ustanovama. Kontinentalna Hrvatska uglavnom je pokrivena dječjim vrtićima, a u njima je istovremeno došlo i do povećanja broja odgajatelja i to u gotovo svim županijama Kontinentalne Hrvatske osim u OBŽ i SMŽ. Broj ustanova osnovnoškolskog obrazovanja povećava se od školske godine 2008./2009. naovamo, uz smanjenje broja učenika po učitelju u osnovnoj školi što je samo po sebi pozitivan trend. Područje Kontinentalne Hrvatske uglavnom je pokriveno srednjim školama čiji je broj porastao u razdoblju 2008./2009. do 2012./2013., uz istovremeno povećanje ukupnog broja upisanih učenika u srednje škole (1,6% u razdoblju 2008./2009. do 2012./2013.), a povećao se i ukupni broj nastavnika u srednjim školama. Uočena je i zadovoljavajuća pokrivenost ustanovama visokoškolskog obrazovanja. Obrazovanje je dostupno za sve, a postojeća mreža škola, povezanih institucija, institucija visokog obrazovanja i obrazovanje odraslih smatra se snagom u području obrazovanja.

Zdravstvo. Statistički podaci ukazuju na pokrivenost Kontinentalne Hrvatske ustanovama primarne i sekundarne zdravstvene zaštite, dok je broj bolničkih postelja (prosječno na nacionalnoj razini), 56 na 10.000 stanovnika, odnosno iznad prosjeka u odnosu na EU. Struktura zaposlenih u zdravstvu i njihovo obrazovanje ocijenjeni su kao jedna od snaga.

Kultura i kulturna baština. Na području Kontinentalne Hrvatske prepoznata je važnost kulture i kulturno-povijesne baštine. U kontekstu nekih od područja kulture prikupljeni su statistički podaci koji ukazuju na poboljšanja u promatranom periodu. U Kontinentalnoj Hrvatskoj je prosječno jedno kino na 100.000 stanovnika, a broj gledatelja u kinematografima se povećavao u razdoblju 2008.-2012. (23,8%), uz napomenu da je više od polovice gledatelja u Gradu Zagrebu. Također u istom razdoblju u Kontinentalnoj Hrvatskoj raste i broj televizijskih i radio-pretplatnika. Županije Kontinentalne Hrvatske pokrivene su također knjižnicama i kazalištima. Kulturno-povijesna baština prepoznata je kao snaga Kontinentalne Hrvatske, a uporište ovog nalaza temelji se na činjenici da se na ovom području nalaze brojna kulturna dobra, provode se brojni kulturni programi, na različite se načine (književnost, glazba, ples, itd.) nastoji očuvati tradicija te njegovati običaji naroda koji tu obitava. Institucije, pojedinci i udruge koje djeluju u području kulture u Kontinentalnoj Hrvatskoj snaga su u ovom području.

Sport. Na području Kontinentalne Hrvatske prepoznata je važnost sporta kao i provedba sportsko-rekreativnih programa, koji rezultiraju stvaranjem vrhunskih sportaša prepoznatih van Hrvatske. Osim profesionalnog bavljenja sportom, njeguje se kultura rekreativnog

bavljenja sportom radi očuvanja duha i zdravlja. U području sporta postoji visoka motiviranost i entuzijazam.

Socijalna skrb. Iako se među nalazima snaga nije pronašao nijedan navod vezan za socijalnu skrb, ipak vrijedi napomenuti da je u razdoblju od 2008. do 2010., došlo do smanjenja broja korisnika domova socijalne skrbi za djecu. Također, došlo je i do smanjenja broja korisnika u domovima za djecu i mlađe punoljetne osobe s poremećajima u ponašanju. Sve županije imaju domove socijalne skrbi za odrasle. Snaga u ovom segmentu je i deinstitucionalizacija korisnika socijalne skrbi.

DRUŠTVO – SNAGE (KH)
<i>Odgaj i obrazovanje</i>
Kvalitetna stručna zastupljenost u obrazovanju – kvaliteta ljudskih potencijala
Dostupnost obrazovanja općenito za sve
Obrazovna struktura stanovništva
Postojeća mreža škola, povezanih institucija, institucija visokog obrazovanja i obrazovanje odraslih
<i>Zdravstvo</i>
Uspostavljena mreža primarne i sekundarne zdravstvene zaštite
Dobra kvalifikacijska struktura zaposlenih u zdravstvu
Obrazovanje kadrova u zdravstvu (medicinski fakultet, obrazovanje medicinskih sestara, radnika i suradnika)
<i>Kultura i kulturna baština</i>
Stanovništvo prepoznaje vrijednost raznovrsnosti i bogatstva kulturno-povijesne baštine
Bogati lokalni programi kulturnih manifestacija
Institucije koje stvaraju kulturu i udruge i pojedinci - ljudski potencijal u kulturi
Organiziran i rasprostranjeni oblici očuvanja tradicije i suvremena kulture kroz aktivnosti udruga
Razvijena mreža ustanova u kulturi
<i>Sport</i>
Postojanje sportsko-rekreativnih programe
Visoka motivacija i entuzijazam za bavljenje sportom i vrhunski sportski rezultati
<i>Civilno društvo</i>
Postojanje organiziranog-civilno društvo s kvalitetnim programima
Postojanje uređenog zakonskog okvira
<i>Ostale snage</i>
Raznovrsna društvena infrastruktura
Razvojne agencije s iskustvom u pripremi i provedbi EU projekata
Postojanje lokalnih partnerstava za zapošljavanje
Deinstitucionalizacija korisnika socijalne skrbi

Organizacije civilnog društva. Djelovanje organizacija civilnog društva (OCD) od velike je važnosti na području Kontinentalne Hrvatske. Djeluje značajan broj OCD-ova, a provode se raznovrsni programi, projekti i aktivnosti koji nadopunjavaju postojeća institucionalizirana i zakonski regulirana područja društvenog razvoja ili ih nadomještaju ukoliko određena područja još uvijek nemaju uspostavljen odgovarajući institucionalni i zakonodavni okvir, te na taj način doprinose (preteča su) uspostavi odgovarajućih mehanizama za rješavanje uočenih društvenih problema.

Ostale snage. Među ostalim snagama može se istaknuti postojanje raznovrsne društvene infrastrukture, kao i djelovanje velikog broja regionalnih i lokalnih razvojnih agencija s iskustvom u pripremi i provedbi EU projekata. One su postale važan akter u razvoju

(društveno-gospodarskom, upravljanju prirodnim resursima, očuvanju kulturno-povijesne baštine itd.) kojeg je potrebno i dalje osnaživati u svom radu.

Slabosti vezane uz društvo (KH) – Odgoj i obrazovanje. Unatoč određenom broju identificiranih snaga, na temelju dostupnih podataka i diskusija na radionicama prikupljen je i veliki broj nalaza vezanih za slabosti u području društvenih djelatnosti, što je vidljivo i iz tablice. U području odgoja i obrazovanja, u Kontinentalnoj Hrvatskoj u 2012./2013. godini prosječno je bilo upisano 98 djece u jedan dječji vrtić (čemu uvelike doprinose iznadprosječne vrijednosti za Grad Zagreb, VPŽ I ZŽ), a što je više od hrvatskog prosjeka iste godine (84), te ukazuje na potražnju za uključivanjem u predškolski program odnosno manjak potrebnih kapaciteta potrebnih za upis sve prijavljene djece (ovaj problem se javlja i u većini drugih država Europske unije). Iako se prosječan broj upisane djece u dječji vrtić po odgajatelju nije mijenjao u velikom broju županija Kontinentalne Hrvatske (izuzev VŽ, GZ i MŽ), broj upisane djece u dječji vrtić po odgajatelju iznad je prosjeka, pri čemu značajno prednjače BPŽ i VPŽ. Uočen je i problem zapuštene infrastrukture, no za bolji prikaz uvjeta u predškolskom obrazovanju trebali bi podaci i o stanju infrastrukture i opremljenosti pojedinih dječjih vrtića, a koji nisu dostupni za sve objekte predškolskog odgoja, pri čemu su postojeći podaci neujednačeni. Unatoč činjenici da se broj vrtića povećava u svim županijama (osim BPŽ u razdoblju 2008./2009. do 2012./2013.), kada je riječ o predškolskom odgoju, dodatno je uočen i niz drugih problema. Prije svega radi se o neravnomjernoj prostornoj distribuciji ustanova predškolskog odgoja, u korist većeg broja njih smještenih u urbanim sredinama, dok je stanje u ruralnim sredinama nepovoljnije, te u mnogima problem predškolskog odgoja s aspekta odgovarajuće infrastrukture nije odgovarajuće riješen. Također, primijećeno je da radno vrijeme dječjih vrtića nije u dovoljnoj mjeri prilagođeno potrebama roditelja ili druge osobe zadužene za brigu o dolasku/odlasku/boravku djeteta/djece u vrtiću. U ustanovama predškolske dobi zamjećuje se nedovoljna integracija djece s teškoćama u razvoju.

DRUŠTVO – SLABOSTI (KH)
Odgoj i obrazovanje
Neusklađenost radnog vremena odgojno-obrazovnih institucija s radnim vremenom roditelja i mogućnostima njihovog zapošljavanja.
Velik udio stanovništva s nezavršenom OŠ i završenom samo OŠ
Neujednačena mreža obrazovnih institucija - nije optimalna
Nema uvjeta za cjelodnevnu nastavu
Nezadovoljavajuća kvaliteta objekata infrastrukture i opreme
Neusklađenost programa obrazovnog sustava s potrebama tržišta rada (tromost sustava)
Nedostatak mjera poticanja nadarenih učenika u odgojno obrazovnom sustavu
Nedovoljna integracija djece s poteškoćama u razvoju u predškolske ustanove, nedostatni kapaciteti za predškolske ustanove
Mali udio stanovništva sa završenim diplomskim i preddiplomskim studijem
Financiranje obrazovanja posebno visokog; Nedovoljno financiranje znanstveno-istraživačkog rada u visokoobrazovnim institucijama
Neujednačenost u pristupu financijskim sredstvima
Zaposlenost
Nezadovoljavajuća razina umrežavanja institucija, ustanova, dionika, a s ciljem razvoja ljudskih potencijala na županijskoj razini i provedbe aktivne politike tržišta rada
Starenje stanovništva i velik broj zaposlenih u radno intenzivnim djelatnostima koja dugotrajno izazivaju fizička oboljenja (posebice žena) samim time te osobe teže ostaju na tržištu rada ili se ponovno zapošljavaju
Slaba potražnja za zapošljavanjem osoba iznad 50 g. (posebno žene)

DRUŠTVO – SLABOSTI (KH)
Fragmentirana radna snaga i niska mobilnost radne snage
Slaba potražnja za zapošljavanjem mladih osoba (pogotovo bez radnog iskustva)
Nepovoljna obrazovna struktura nezaposlenih
Zdravstvo
Deficit i migracija liječnika
Loša infrastruktura u zdravstvu
Raspršenost opreme (i drugih resursa u sustavu zdravstva)
Nemogućnost specijalizacije što djeluje na kvalitetu zdravstvenih usluga
Slaba zastupljenost i promocija preventivnih programa za očuvanje zdravlja i prevenciju zdravstvenih rizika
Izostanak brige o prevenciji bolesti, s posebnim naglaskom na zaposlenike i marginalizaciju medicine rada.
Kultura i kulturna baština
Nedostatna sredstva za financiranje očuvanja kulturno-povijesne baštine i ograničeni kapaciteti za razvoj projekata u području kulture za financiranje iz EU izvora.
Zapuštenost objekata kulturno-povijesne baštine na lokalnoj razini uslijed financijskih ograničenja i kompleksnosti postupaka obnavljanja
Nedovoljno povezivanje kulture, kulturne baštine i turizma
Neriješeni imovinsko pravni odnosi
Nedostatna sredstva za programe u kulturi- praćenje suvremenih trendova u kulturi i institucionalni i civilni dio
Sport
Niska participacija stanovništva svih skupina što utječe na ukupnu zdravstvenu sliku
Nedostatak sportskih objekata i zapuštenost postojećih sportskih objekata
Loša zakonska regulativa
Nedostatak financijskih sredstava za programe u sportu
Socijalna skrb
Rastuće siromaštvo
Nedovoljno razvijena palijativna skrb – nema je uopće
Slabo razvijeni preventivni programi za djecu i mlade usmjereni na karakteristične teškoće s kojima se ova populacija susreće (poremećaji u ponašanju, ovisnost, vršnjačko nasilje i dr.), te djecu i mlade koji izlaze iz udomiteljskih obitelji
Neujednačeno razvijeni programi izvaninstitucionalne skrbi za starije i nemoćne osobe i za osobe s invaliditetom
Nerazvijena izvaninstitucionalna socijalna skrb, pružanje novih oblika socijalnih usluga
Ne provode se mjere operativnog plana socijalne skrbi preklapanje mjera i nekoordiniranost resora
Neuređenost zakonodavnog okvira – nepostojanje lepeze socijalnih usluga i službe podrške životu u zajednici
Nepostojanje mobilnih timova
Slaba dostupnost socijalnih usluga u ruralnim područjima
Civilno društvo
Nejasan sustav financiranja udruga – nedostatna financijska sredstva
Ovisnost civilnog društva o politici (središtima moći i kapitalu)
Nedovoljni partnerski odnos s institucijama
Netransparentnost u poslovanju i upis u registar udruga
Ostale slabosti - kvaliteta življenja
Niža razina kvalitete življenja (posebno u ruralnim područjima) (SWOT Krapina i Slavonski Brod)
Ovisnosti mladih, pušenje/droga/alkohol, nasilje, mentalno zdravlje mladih (SWOT Krapina)
Nedovoljna prilagodba javne infrastrukture za osobe s invaliditetom (SWOT Krapina)
Loša opća društvena klima i osjećaj besperspektivnosti

Kada se govori o povećanju broja ustanova u obrazovanju, unatoč ohrabrujućim podacima, primijećen je problem njihove nepravilne distribucije na području Kontinentalne Hrvatske. Postojeća obrazovna infrastruktura je dijelom zapuštena, zastarjela i ne odgovara

standardima koji trebaju biti ispunjeni za kvalitetnu provedbu obrazovnih programa. Statistički podaci upućuju na smanjenje broja upisanih učenika u osnovne škole u svim županijama (dijelom i zbog istovremenog povećanja broja osnovnih škola). Vrijedi spomenuti da je prosječno u RH 156 upisanih učenika u jednu osnovnu školu, a da je ova vrijednost u Zagrebu značajno veća od prosjeka (čak 404 učenika se prosječno upiše u jednu osnovnu školu u Gradu Zagrebu, temeljem podataka za školsku godinu 2012./2013.). Prosječan broj upisanih učenika po srednjoj školi također se smanjuje u razdoblju 2008./2009. do 2012./2013., kao i prosječan broj učenika po nastavniku u srednjoj školi. Problemi srednjoškolskog obrazovanja uglavnom se vežu uz neusklađenost obrazovnog sustava s kretanjima/potrebama na tržištu rada, nezainteresiranost učenika za obrtničko-tehnička zanimanja, te nedostatak programa kojima se jačaju kompetencije potrebne za rad u poslovnom sektoru. Zbog dinamičnog tržišta rada i stalnih promjena, otežano je usklađivanje obrazovnih programa koji prvenstveno prolaze kroz postupak njihova odobravanja (akreditacije), te potom provedbe što uobičajeno traje minimalno 4-5 godina, a u tom je razdoblju moguće da dođe do značajnog smanjenja potražnje za tako obrazovanim profilom. Situacija je dodatno pogoršana slabijim interesom za zapošljavanjem mladih osoba, osobito onih koje još nisu stekle nikakvo radno iskustvo. Podaci na EU-27 razini ukazuju da se ukupna razina obrazovanja stanovništva poboljšava.

Proces obrazovanja započinje u predškolskim ustanovama. Obrazovanje je proces stjecanja odgovarajućih znanja i vještina kojima se osobu (pojedince) u konačnici (između ostalog) priprema za aktivno sudjelovanje na tržištu rada. U tom višegodišnjem procesu, osobu nije dovoljno obrazovati već i odgojiti kako bi se na ispravan način odnosila prema drugima i društvu općenito. U ovom je procesu zamijećeno da je zanemarena odgojna komponenta (ne pridaje joj se dovoljno pažnje). Također, nedovoljno se potiču nadareni učenici, a dodatna manjkavost sustava ogleda se i u nedostatku mehanizama nagrađivanja obrazovnog osoblja za izvrsnost u obavljanju jednog od najzahtjevnijih zadataka u društvu – stvaranje obrazovane i odgojene nacije.

Zaposlenost. Razina umrežavanja institucija, ustanova, dionika, a s ciljem razvoja ljudskih potencijala na županijskoj razini i provedbe aktivne politike tržišta rada ne zadovoljava. Zatim, primjetno je starenje stanovništva i velik broj zaposlenih u radno intenzivnim djelatnostima koja dugotrajno izazivaju fizička oboljenja (posebice žena) samim time te osobe teže ostaju na tržištu rada ili se ponovno zapošljavaju. Obrazovna *struktura nezaposlenih* upućuje na ozbiljan problem velikog udjela nezaposlenih sa završenom srednjom školom i osnovnom školom. Također podaci ukazuju i na visok udio nezaposlenih iznad 50 godina, osobito žena. Ukoliko ove osobe ostaju dulje nezaposlene, postoji opravdana prijetnja da će dugoročno (uz njihovo istovremeno starenje interes za zapošljavanjem ovih osoba dodatno slabi) biti istisnuti s tržišta rada. Uz navedeno, općenito je primjetna niska mobilnost radne snage. Postojeći programi i infrastrukturni uvjeti potrebni za njihovu provedbu, ne pobuđuju u odgovarajućoj mjeri interes za stjecanjem znanja i vještina u obrtničko-tehničkim zanimanjima, što rezultira podužom listom deficitarnih zanimanja, koja bi osobama koje ih odaberu omogućila lakše uključivanje na tržište rada. Općenito se može reći kako je obrazovna struktura nezaposlenih nepovoljna.

Zdravstvo. Kontinentalna Hrvatska pokrivena je mrežom javno zdravstvene službe, koja je izrađena na temelju ukupnog broja stanovnika Republike Hrvatske, ukupnog broja osiguranih osoba Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, te ostalih karakteristika propisanih

aktima. Promatrajući ukupan broj bolnica u Kontinentalnoj Hrvatskoj se nalazi veći broj nego u ostatku posebno istočni dio gdje je više bolnica unutar jedne županije. Međutim, ispodprosječna vrijednost pokazatelja gustoće broja bolnica na 100.000 stanovnika zabilježena je na većem dijelu ovog područja, što ukazuje na velike razlike u dostupnosti bolnici/bolnicama građanima, te općenito uslugama zdravstvene zaštite, kao i nedostatnoj infrastrukturi za pružanje usluga zdravstvene zaštite. (Napomena: Podaci preuzeti iz Analitičke podloge, ožujak 2015.; Prema informacijama Ministarstva zdravstva, sredinom 2015.g. mijenjala se mreža i broj akutnih postelja, uvedeni su kapaciteti dnevne bolnice i produljenog liječenja.) U zdravstvu je uočen problem nedovoljne opremljenosti postojećih zdravstvenih ustanova i općenito loše kvalitete infrastrukture u zdravstvu (uz izuzetak BBŽ). Ispodprosječne vrijednosti pokazatelja pokrivenosti broja postelja na 10.000 stanovnika također su uočene u većem dijelu Kontinentalne Hrvatske što ukazuje na nedostatne kapacitete za pružanje kvalitetnih zdravstvenih usluga. Za identificiranje problema u zdravstvu, korisno je osvrnuti se na pokazatelje broja liječnika na 10.000 stanovnika kao i broja sestara po jednom liječniku. Dostupni podaci ukazuju na ispodprosječne vrijednosti na nacionalnoj razini, što može upućivati i na slične nalaze na razini Kontinentalne Hrvatske, a na što upućuju i nalazi dobiveni na SWOT radionicama (vezano uz nedostatak određenih liječnika). Iako analizom nisu obuhvaćeni podaci o fluktuaciji liječnika, ovaj se navod spominjao na većini radionica, pa vrijedi posvetiti pažnju ovom, zasada kroz radionice percipiranom problemu u zdravstvu. Kao jedan od nalaza, uočeno je da su nedostatni financijski i administrativni kapaciteti za promicanje zdravog načina života, koje započinje u predškolskoj dobi. Zdrav način života može uvelike doprinijeti rješavanju barem dijela problema vezanih za zdravlje čovjeka, a time i posljedično utjecati na smanjenje potrebe za uslugama zdravstvene zaštite. Slaba je zastupljenost i promocija preventivnih programa za očuvanje zdravlja i prevenciju zdravstvenih rizika. Uz to se veže i izostanak brige o prevenciji bolesti, s posebnim naglaskom na zaposlenike i marginalizaciju medicine rada.

Kultura i kulturna baština. Iako nalazi snaga upućuju na bogatu kulturno-povijesnu baštinu i tradiciju, u području kulture zamijećena je zapuštenost objekata namijenjenih kulturi, na lokalnoj razini uslijed financijskih ograničenja i kompleksnosti postupaka obnavljanja, a koji bi služili u svrhu stavljanja uočene snage u funkciju. Kultura se nerijetko (a u novije vrijeme neispravno i nezasluženo³) shvaća kao djelatnost koja uglavnom iziskuje značajna financijska sredstva, a ne donosi osjetne financijske koristi, pa sredstva namijenjena za kulturu najčešće nisu visoko na popisu prioriteta financiranja. Stoga ne čudi nalaz koji govori u prilog prethodno rečenom, a odnosi se na nedostatna sredstva za financiranje očuvanja kulturno-povijesne baštine, kao i ograničeni kapaciteti za razvoj projekata koji bi se mogli financirati iz EU izvora. Unatoč mnogim težnjama, još uvijek je nedovoljno povezivanje kulture, kulturne baštine i turizma. S obzirom da je kultura, te s njom povezane kulturne i kreativne industrije prepoznata na europskoj razini, putem EU fondova moguće je otkloniti dio uočenih problema.

Sport. Populacija Kontinentalne Hrvatske, općenito je motivirana po pitanju sporta. Međutim, kako bi se motiviranim, kao i drugim potencijalnim korisnicima omogućilo bavljenje sportom i rekreacijom, potrebna je sportska infrastruktura. Nalazi upućuju na nedostatak sportskih objekata, kao i njihovu zapuštenost. Kako bi se pristupilo pronalaženju adekvatnog rješenja ove uočene slabosti potrebno je napraviti dodatnu analizu koja bi obuhvatila trenutno stanje

³ Vidi više u studiji Mapiranje kreativnih i kulturnih industrija u Republici Hrvatskoj (EIZ, 2015.)

sportske infrastrukture uključujući objekte na raspolaganju, njihovu opremljenost, prostornu distribuciju, broj trenutnih i potencijalnih korisnika, trenutne i moguće namjene i sl.

Socijalna skrb. Socijalna slika u Kontinentalnoj Hrvatskoj u pojedinim dijelovima djeluje sumorno, i očituje se rastuće siromaštvo. Podaci ukazuju na veliku stopu obuhvaćenosti stanovništva s pomoći za uzdržavanje. Točnije, preko polovine stanovništva ostvarivalo je neki oblik pomoći za uzdržavanje (dakle svaka druga osoba imala je pravo na neki od oblika pomoći za uzdržavanje). U području socijalne skrbi podaci ukazuju na manjak domova socijalne skrbi za djecu u 3 županije Kontinentalne Hrvatske (BBŽ, VPŽ, MŽ). U pogledu domova za tjelesno ili mentalno oštećene osobe (djecu/odrasle) dio Kontinentalne Hrvatske nije pokriven ovim ustanovama (SMŽ, KKŽ, VPŽ, PSŽ, BPŽ, OBŽ), na što ukazuju i nalazi SWOT-a. S obzirom da se radi o središnjem i istočnom dijelu Kontinentalne Hrvatske, rješavanju ove uočene slabosti kao i uočenog manjka kapaciteta (objekata, opreme, osoblja) za palijativnu skrb te nerazvijene izvaninstitucionalne socijalne skrbi (koja bi se mogla razviti kroz mogućnost pružanja novih oblika socijalnih usluga) treba posvetiti osobitu pažnju. Istaknuto je da su slabo razvijeni preventivni programi za djecu i mlade usmjereni na karakteristične teškoće s kojima se ova populacija susreće (poremećaji u ponašanju, ovisnost, vršnjačko nasilje i dr.), te djecu i mlade koji izlaze iz udomiteljskih obitelji.

Organizacije civilnog društva. Na području Kontinentalne Hrvatske djeluje velik broj organizacija civilnog društva, međutim postoji potreba za boljom koordinacijom njihova djelovanja. Diskusije sudionika radionica rezultirale su nalazom koji upućuje na manjak centara za razvoj civilnog društva i sustavnog pristupa razvoju OCD-a, što bi moglo pomoći u poboljšanju djelovanja OCD-a kako bi se ostvarili jači pozitivni učinci njihovih poduzetih aktivnosti. Iako se na nacionalnoj razini primjećuje vidljiv pomak u sustavu financiranja udruga (npr. dodjela sredstava udrugama putem Zaklade za razvoj civilnog društva), i dalje je u Kontinentalnoj Hrvatskoj sustav financiranja udruga percipiran nejasnim. Sudionici radionice smatraju da je civilno društvo ovisno o politici te da ne postoje partnerski odnosi među institucijama.

Ostale slabosti - kvaliteta življenja. Na temelju nalaza i diskusija sa sudionicima SWOT radionice, nametnuli su se neki opći zaključci koji upotpunjuju sliku temeljenu na nizu podataka i informacija, a to je da trenutno veći dio Kontinentalne Hrvatske ima nisku razinu kvalitete življenja, što je osobito naglašeno u ruralnim područjima, da je primijećen porast ovisnosti mladih, pojačano nasilje te pogoršano mentalno zdravlje mladih. Niz problema rezultira lošom općom društvenom klimom i posebno naglašenim osjećajem besperspektivnosti.

Prilike za društvo (KH) - Odgoj i obrazovanje. Istaknuta je važnost unaprjeđenja sustava predškolskog odgoja, cjelovite kurikularne reforme i optimizacije mreže škola u cilju poboljšanja obrazovnog sustava i usklađivanja s potrebama tržišta rada, te iznalaženja modela izgradnje infrastrukture potrebne za obrazovanje. Također se otvaraju mogućnosti uspostave programa prekvalifikacije. Kao prilika u području obrazovanja istaknuto je korištenje škola kao mjesta za razne sadržaje čime bi one postale mjesto susreta u zajednici i središte kulturnog i javnog života.

Zdravstvo. Kroz strateške dokumente prepoznata je i važnost usmjerenja u zdravstvu na nacionalnoj razini te potražnje za zdravstvenim uslugama na višoj, komercijalnoj razini pri čemu Kontinentalna Hrvatska može pružati odgovarajuće usluge sukladno propisanim

standardima. Na to se nadovezuju prilike koje pruža organizacija i razvoj zdravstvene zaštite na svim razinama, plan razvoja ljudskih resursa u sustavu zdravstva, te programi prevencije bolesti i očuvanja zdravlja. Dodatne prilike u zdravstvu Kontinentalne Hrvatske predstavljaju zdravstveni i lječilišni turizam te telemedicina.

DRUŠTVO – PRILIKE (KH)
<i>Odgoj i obrazovanje</i>
Uspostava programa prekvalifikacije
Strategija znanosti, obrazovanja i tehnologije
Optimizacija mreže odgojno obrazovnih institucija – usklađenost s potrebama gospodarstva
Škola – mjesto susreta u zajednici – škola otvorena za razne sadržaje – središte kulturnog i javnog života
Kurikularna reforma – cjelovita
<i>Zdravstvo</i>
Strateški dokumenti (uklj. Strategija razvoja zdravstva 2012-2020)
Organizacija i razvoj zdravstvene zaštite na svim razinama
Plan razvoja ljudskih resursa u sustavu zdravstva
Programi prevencije bolesti i očuvanja zdravlja
Zdravstveni i lječilišni turizam
Telemedicina
<i>Kultura i kulturna baština</i>
Mogućnost financiranje iz EU fondova projekata u kulturi i projekata održivog korištenja kulturnih dobara.
<i>Sport</i>
Rastuća potražnja za uslugama u području sporta i rekreacije (SWOT Bjelovar)
Popularizacija bavljenja sportom i u zdravstvene svrhe
Poticanje sveučilišnog sporta
Izgradnja sportske infrastrukture
Financiranje programa cjeloživotnog bavljenja sportom – uključujući plivanja plesa i dr. u sklopu izvanškolskih aktivnosti
<i>Socijalna skrb</i>
Privatne inicijative u sustavu socijalnih usluga
Mogućnost razvoja suradnje civilnog sektora i sustava socijalne skrbi
Prilika za razvoj izvaninstitucionalne skrbi za sve vulnerable skupine kroz EU fondove
<i>Civilno društvo</i>
Razvoj društvenog poduzetništva – prilika za socijalno uključivanje osoba u nepovoljnom položaju
Aktivan civilni sektor - prilika za poticanje razvoja
Razvoj volonterizma - društveni razvoj
<i>Ostale prilike</i>
EU - fondovi za projekte u kulturi, obrazovanju, sportu i sl.
Aktiviranje neiskorištene imovine u državnom vlasništvu (za kulturne namjene, obrazovne, sportske itd.)
Prirodna bogatstva (prilika za bolje korištenje u svrhu poboljšanja kvalitete života lokalnog stanovništva)
Korištenje zaštićenih područja i prirodne baštine u službi rekreacije i poboljšanja kvalitete života lokalnog stanovništva
Korištenje društvenih potencijala za razvoj kontinentalnog turizma – cikloturizam, učenički turizam, obiteljski turizam, vjerski turizam, OPG, riječni turizam i kulturni turizam

Sport. Kao prilika je istaknuta rastuća potražnja za uslugama u području sporta i rekreacije, sveučilišni sport kao i popularizacija bavljenja sportom u zdravstvene svrhe. Na to se mogu nadovezati prilike koje postoje kroz poticanje sveučilišnog sporta, izgradnju sportske infrastrukture, te financiranje programa cjeloživotnog bavljenja sportom – uključujući plivanja plesa i dr. u sklopu izvanškolskih aktivnosti.

Socijalna skrb i Civilno društvo. Uz trend jačanja privatne inicijative u sustavu socijalnih usluga, i mogućnosti daljnjeg razvoja suradnje civilnog sektora i sustava socijalne skrbi; sve je popularnija ideja o društvenom poduzetništvu. U posljednje vrijeme sve je više prilika usmjerenih na razvoj društvenog poduzetništva kao i onih vezanih za jačanje civilnog sektora (jačanje volonterstva, uključivanja u kreiranje javnih politika i umrežavanja s javnim sektorom).

Ostale prilike. Među ostalim prilikama najčešće se navodi korištenje EU fondova za financiranje pripreme i provedbe projekata. Neiskorištena državna imovina prepoznata je kao potencijal za prenamjenu, a projekti kulture, obrazovanja, sporta i sl., mogli bi takve nekretnine staviti u društveno prihvatljivu i ekonomski opravdanu funkciju. Istaknuta su i prirodna bogatstva koja predstavljaju priliku za bolje korištenje u svrhu poboljšanja kvalitete života lokalnog stanovništva. Zatim korištenje zaštićenih područja i prirodne baštine predstavljaju prilike za rekreaciju i poboljšanje kvalitete života lokalnog stanovništva. Nastavno uz mogućnosti rekreacije javljaju se i mogućnosti za razvoj kontinentalnog turizma – cikloturizam, učenički turizam, obiteljski turizam, vjerski turizam, OPG, riječni turizam i kulturni turizam.

Prijetnje društvu (KH) – Odgoj i obrazovanje. U obrazovnom sustavu identificirana je tromost/krutost nacionalne razine u unaprjeđenju postojećih i pokretanju novih programa, što rezultira u zakašnjelom odgovoru na potražnju na tržištu rada te stvaranjem nezaposlenih mladih obrazovanih osoba. Prijetnja u ovom području su i nedostatna financijska sredstva i ulaganja u obrazovanje.

DRUŠTVO – PRIJETNJE (KH)
<i>Odgoj i obrazovanje</i>
Obrazovna struktura neusklađena s potrebama tržišta i prilikama na tržištu
Administrativne barijere u unaprjeđenju postojećih i pokretanju novih programa (tromost nacionalne razine, krutost)
Nedostatna financijska sredstva i ulaganja
<i>Zdravstvo</i>
Trend prijenosa bremena i troškova neučinkovitosti zdravstvenog sustava na stanovništvo
Slabo razvijen sustav profesionalne rehabilitacije za OSI (otežan pristup radu)
Zdravstvo - Manjak i odljev ljudskih resursa u zdravstvu
Napredak medicinske tehnologije uzrokuje kadrovske probleme, probleme održavanja novih uređaja i sl.
<i>Sport</i>
Zastarjeli standardi pri izgradnji sportske infrastrukture
Neriješen sustav financiranja i sufinanciranja sporta
<i>Civilno društvo</i>
Zakon o udrugama - prenormiranost za male udruge
<i>Ostale prijetnje</i>
Daljnja centralizacija sredstava i ovisnost o nacionalnim izvorima financiranja
Demografska kretanja – natalitet i migracije
Neinformiranost i nesenzibiliranost opće javnosti za potencijale osoba u nepovoljnom položaju
Zapuštena imovina - loš imidž zajednice
Neriješeni imovinsko-pravni odnosi, osobito u području kulture

Zdravstvo. Značajna je prijetnja trend prijenosa bremena i troškova neučinkovitosti zdravstvenog sustava na stanovništvo. Slabo je razvijen sustav profesionalne rehabilitacije za osobe s invaliditetom, što dovodi do njihova otežanog pristupa radu. Situaciju dodatno

pogoršava sve veći broj osoba koje napuštaju Hrvatsku u potrazi za poslom i drugim mogućnostima, a osobito je problematičan odljev liječničkog kadra. Prijetnja je i napredak medicinske tehnologije koji je teško pratiti (kadrovski problemi, problemi održavanja novih uređaja i sl.).

Sport. Daljnji razvoj sporta onemogućuju zastarjeli standardi pri izgradnji sportske infrastrukture te neriješen sustav financiranja i sufinanciranja sporta.

Civilno društvo. Manjim udrugama, prevelika normiranost (novi zakonodavni okvir) otežava rad.

Ostale prijetnje. Nepovoljna demografska kretanja hrvatska su stvarnost (uz izuzetak četiriju hrvatskih županija ZGŽ, GZ, ZŽ i IŽ), pa je ova prijetnja naglašena i u Kontinentalnoj Hrvatskoj. Kao prijetnja koja se ističe u svim županijama Kontinentalne Hrvatske uočen je nalaz koji se odnosi na centralizaciju sredstava i ovisnost o nacionalnim izvorima financiranja, osobito kada je riječ o obrazovnom i zdravstvenom sustavu, pa bi se trebala razmotriti rješenja koja istovremeno vode računa o optimalnoj raspodjeli funkcija i pratećih sredstava. Neriješeni imovinsko-pravni odnosi koče pripremu i provedbu mnogih projekata (osobito u kulturi), pri čemu napuštene/zapuštene nekretnine imaju loš image za zajednicu te umanjuju vrijednost određenog prostora i time umanjuju potencijal za njegovo ponovno korištenje. Od ostalih prijetnji u društvu u Kontinentalnoj Hrvatskoj istaknuta je neinformiranost i nesenzibiliranost opće javnosti za potencijale osoba u nepovoljnom položaju.

2.2.2 Problemi društva Kontinentalne Hrvatske

Problemi društva Kontinentalne Hrvatske
Radno vrijeme vrtića i osnovnih škola
Nerazvijen sustav cjeloživotnog obrazovanja
Neprikladno sustav predškolskog odgoja djeci s poteškoćama u razvoju
Nepridržavanje odredbi državnog pedagoškog standarda
Nekoordiniranost sustava obrazovanja
Neusklađenost programa obrazovnog sustava s potrebama tržišta rada (tromost sustava)
Nezadovoljavajuća kvaliteta obrazovne infrastrukture i opreme
Nepostojanje podrške za prijavu i provođenje EU projekata
Nedovoljna integracija djece s poteškoćama u razvoju u predškolske ustanove, nedostatni kapaciteti za predškolske ustanove
Nedostatak mjera poticanja nadarenih učenika u odgojno-obrazovnom sustavu
Nedostatak financijskih sredstava za obrazovanje
Nema perspektive za zapošljavanje
Nepostojanje sustava poticanje zapošljavanja za deprivirane osobe
Nepostojanje programa prekvalifikacije i dokvalifikacije
Nedostatak financijskih sredstava za unapređenje zdravstvenih usluga
Nesređen i netransparentan sustav zdravstva
Nepostojanje relevantnih informacija o stanju u sustavu zdravstva i obrazovanja
Nedostatna sredstva za financiranje očuvanja kulturno-povijesne baštine i za kulturne programe
Niska stopa izdvajanja za kulturu i niska ukupna masa sredstava
Zapuštenost objekata kulturno-povijesne baštine
Neriješeni imovinsko pravni odnosi (kulturna dobra)

Problemi društva Kontinentalne Hrvatske
Privatni vlasnici u objektima spomeničke baštine ne brinu o tim objektima na odgovarajući način
Nedostatak financijskih sredstava za programe u sportu
Nedostatak sportske infrastrukture koja bi služila javnom i općem dobru
Stihijski pristup organiziranju socijalnih usluga na lokalnoj i regionalnoj razini
Nejasan sustav financiranja udruga – nedostatna financijska sredstva
Nestajanje malih udruga zbog Zakona u udrugama koji im nije prikladan
Loša kvaliteta življenja u ruralnim područjima
Loša opća društvena klima i osjećaj besperspektivnosti
Demografska kretanja – natalitet i migracije
Manjak radne snage određenog profila uz istodobno veliki broj nezaposlenih koji se ne može zaposliti
Neinformiranost i nesenzibiliranost opće javnosti za potencijale osoba u nepovoljnom položaju

2.2.3 SWOT Društvo - Jadranska Hrvatska

Snage u društvu (JH) – Odgoj i obrazovanje. Ukoliko se promotre statistički podaci može se uočiti da je Jadranska Hrvatska uglavnom dobro pokrivena društvenom infrastrukturom. U pogledu odgojnih ustanova većina područja pokrivena je dječjim vrtićima, osim u DNŽ gdje je prisutan nedostatak dječjih vrtića. U razdoblju od 2008./2009. do 2012./2013. došlo je do povećanja broja upisane djece u dječje vrtiće (uz napomenu da je prosječno u jedan vrtić posljednje promatrane godine bilo upisano 84 djece, dok je vrijednost ovog pokazatelja u Jadranskoj Hrvatskoj ispodprosječna te iznosi 64 djece), a došlo je i do povećanja broja odgajatelja u svim županijama Jadranske Hrvatske. Podaci također ukazuju na uglavnom dobru pokrivenost odgajatelja brojem upisane djece pri čemu većina područja bilježi ispodprosječne vrijednosti (uz DNŽ, ZŽ i SDŽ s vrijednostima nešto većima od prosjeka). U središnjem dijelu Jadranske Hrvatske (ZŽ i SDŽ) dolazi do povećanja broja ustanova osnovnoškolskog obrazovanja u razdoblju od školske godine 2008./2009. naovamo, dok je iznadprosječni broj upisanih učenika po osnovnoj školi registriran u PGŽ i SDŽ, odnosno u županijama s najvećim brojem stanovnika u Jadranskoj Hrvatskoj. U Jadranskoj je Hrvatskoj (kao i u ostatku Hrvatske) došlo do smanjenja broja učenika po učitelju u osnovnoj školi što je samo po sebi pozitivan trend (uz napomenu da je do toga došlo između ostalog i zbog nepovoljnih demografskih kretanja, odnosno uslijed smanjenja broja upisanih učenika u osnovne škole). Na području Jadranske Hrvatske zadovoljavajuća je pokrivenost srednjim školama čiji je broj porastao (PGŽ, SDŽ, DNŽ) u razdoblju 2008./2009. do 2012./2013. Uz povećanje ukupnog broja upisanih učenika u srednje škole (1,6% u razdoblju 2008./2009. do 2012./2013.), došlo je i do povećanja ukupnog broja nastavnika u srednjim školama. Uočena je i zadovoljavajuća pokrivenost (broj i razmještaj) obrazovnim ustanovama, a u razdoblju od 2008./2009. do 2012./2013. došlo je i do povećanja broja upisanih studenata u zimski semestar na 1.000 stanovnika, pri čemu su u tri županije Jadranske Hrvatske (PGŽ, SDŽ, DNŽ) zabilježene iznadprosječne vrijednosti. Među kvalitativnim nalazima kao snaga se ističe kvalitetan i stručan kadar u osnovnim i srednjim školama, a podaci ukazuju i na zadovoljavajući obuhvat djece u obrazovnom sustavu koja u sustavu ostaju do završetka osnovnog odnosno srednjoškolskog obrazovanja (statistički podaci na razini Hrvatske zadovoljavaju i u usporedbi s EU-27 i ciljevima Strategije Europe 2020).

Zdravstvo. Čitavo područje Jadranske Hrvatske pokriveno je (u infrastrukturnom smislu) nekim oblikom primarne i/ili sekundarne zdravstvene zaštite (čime je većina stanovništva pokrivena zdravstvenom zaštitom), pri čemu je najveća koncentracija bolnica na sjevernom dijelu Jadranske Hrvatske. Diskusije s predstavnicima zdravstvenog sektora ukazuju na postojanje kulture planiranja zdravstvene zaštite i prevencije bolesti (izrađuju se planovi zdravlja).

DRUŠTVO – SNAGE (JH)
Odgoj i obrazovanje
Zadovoljavajuća razvijenost mreže vrtića u urbanim područjima (osim u DNŽ gdje postoji potreba za dodatnima)
Dobar obuhvat djece u odgojno-obrazovnom sustavu (predškolski odgoj, OŠ i SŠ)
Kvalitetan i stručan kadar u osnovnim i srednjim školama
Visoka (zadovoljavajuća) razina zadržavanja učenika koji završavaju OŠ i SŠ
Zadovoljavajući broj i razmještaj obrazovnih institucija
Zdravstvo
Većina stanovništva pokrivena zdravstvenom zaštitom
Kultura planiranja zdravstvene zaštite i prevencije bolesti (plan zdravlja)
Kultura i kulturna baština
Bogata kulturna i povijesna baština
UNESCO zaštićena materijalna i nematerijalna baština
Bogata ponuda kulturnih sadržaja
Dostupnost knjižničarskih usluga
Sport
Bogata tradicija rekreativnog i profesionalnog sporta
Socijalna skrb
Osigurana sredstva za potrebe socijalno osjetljivih skupina
Civilno društvo
Uključivanje privatnog sektora i civilnog društva u pružanje usluga socijalne skrbi
Velik broj OCD-a (PGŽ, IŽ)
Iskustvo OCD-a u pripremi i provedbi EU projekata (osobito u području kulturne baštine)
Izrađene i usvojene strategije upravljanja ljudskim potencijalima
Osnovana lokalna partnerstva za zapošljavanje

Kultura i kulturna baština. Jadranska Hrvatska prepoznata je po bogatstvu svoje kulture, te kulturne i povijesne baštine (u većini županija, postoji materijalna i nematerijalna baština koju je zaštitio UNSECO). Brojni su spomenici kulture, a cijelo područje obiluje velikim brojem kulturnih sadržaja. U razdoblju od 2008./2009. do 2012./2013. povećava se broj kinematografa (prosječan broj kinematografa u Jadranskoj Hrvatskoj je tri na 100.000 stanovnika (prednjače DNŽ i ŠKŽ), za usporedbu s Kontinentalnom u kojoj je prosječno jedan kinematograf na 100.000 stanovnika), a došlo je i do povećanja gledatelja u kinematografima. Jadranska Hrvatska dobro je pokrivena knjižnicama, a knjižničarske usluge su dostupne većem dijelu stanovništva. Prosječno je osam knjižnica na 100.000 stanovnika (za usporedbu s Kontinentalnom Hrvatskom u kojoj je prosjek pet), a najveći broj knjižnica na 100.000 stanovnika imaju LSŽ i PGŽ). Na području Jadranske Hrvatske nalaze se i kazališta (u svim županijama osim LSŽ), raste broj radio i televizijskih pretplatnika (prosječne vrijednosti u Jadranskoj Hrvatskoj veće su od prosječnih vrijednosti u Kontinentalnoj Hrvatskoj). Važnost kulturnih i kreativnih industrija prepoznata je u Jadranskoj Hrvatskoj, a podaci o izdvajanjima za kulturu po stanovniku u godini 2011., ukazuju na znatno viša izdvajanja za kulturu u većini županija Jadranske Hrvatske u odnosu na Grad Zagreb i

Kontinentalnu Hrvatsku. Čak pet od šest vodećih županija s godišnjim izdvajanjem višim od 600,00 HRK/stanovniku, smješteno je u Jadranskoj Hrvatskoj.⁴

Sport. Stanovništvo Jadranske Hrvatske njeguje tradiciju rekreativnog i profesionalnog sporta, o čemu svjedoče brojni pojedinačni i skupni rezultati na nacionalnoj razini i izvan Hrvatske. Ovaj aspekt predstavlja snagu ovog područja i potrebno ju je dalje jačati.

Socijalna skrb. Područje Jadranske Hrvatske pokriveno je domovima socijalne skrbi za djecu (izuzev LSŽ i ŠKŽ), u kojima je zabilježeno smanjenje broja korisnika, domovima socijalne skrbi za odrasle, te domovima za tjelesno ili mentalno oštećene osobe za djecu/odrasle (izuzev LSŽ). U području socijalne skrbi, pažnja je usmjerena na socijalno osjetljive skupine, za čije potrebe su osigurana sredstva. Prepoznata je sve veća važnost privatnog sektora i civilnog društva u pružanju usluga socijalne skrbi, a njihovim uključivanjem moguće je rješavati brojne probleme u području socijalne skrbi.

Civilno društvo. Na području Jadranske Hrvatske djeluje niz organizacija civilnog društva (osobito na sjevernom dijelu Jadranske Hrvatske), koje pokazuju svoju snagu u segmentu pripreme i provedbe EU projekata, posebno u području kulturne baštine. Sudionici iz civilnog društva istaknuli su ljudske resurse kao ključ razvoja nekog područja, a pretpostavka za učinkovito upravljanje ljudskim potencijalima su izrađene i usvojene strategije na razini županija Jadranske Hrvatske. Kako bi se odgovorilo na probleme povezane s nezaposlenosti i zapošljavanjem, osnovana su lokalna partnerstva za zapošljavanje.

Slabosti u društvu (JH) – Odgoj i obrazovanje. Područje Jadranske Hrvatske pokriveno je odgojno-obrazovnim ustanovama. Međutim postojeća mreža dječjih vrtića nije zadovoljavajuća osobito u ruralnim područjima (izuzev SDŽ). Nepovoljan omjer broja djece po odgajatelju imaju DNŽ, ZŽ i SDŽ, u kojoj je taj omjer najnepovoljniji u cijeloj Jadranskoj Hrvatskoj. Malo je dostupnih javnih podataka o potrebnim kapacitetima za upis sve prijavljene djece u dječje vrtiće (i u EU zemljama članicama je prisutna veća potražnja za subvencioniranim mjestima od ponude), a za vjerodostojnije informacije o stanju u sustavu predškolskog odgoja, potrebno je pratiti i ukupan broj djece po dječjem vrtiću i po odgajatelju u svakoj predškolskoj instituciji, kao i prikupljati podatke o stanju infrastrukture i opremljenosti pojedinih vrtića. Povrh navedenog primijećeni su i problemi vezani za financiranje dječjih vrtića, te sustav osiguranja pomoćnika u odgojno-obrazovnim ustanovama za djecu s poteškoćama u razvoju koji ne zadovoljava trenutačne potrebe.

Na većem dijelu Jadranske Hrvatske nije došlo do povećanja broja osnovnih škola (izuzev ZŽ i SDŽ), a ŠKŽ i LSŽ su županije s najmanjim brojem osnovnih škola u Hrvatskoj. Također na području Jadranske Hrvatske došlo je do smanjenja ukupnog broja upisanih učenika u osnovne škole u razdoblju od 2008./2009. do 2012./2013. Iznadprosječan (u odnosu na nacionalni prosjek) broj upisanih učenika u osnovne škole zabilježen je u PGŽ i SDŽ. Unatoč pozitivnom trendu smanjenja prosječnog broja upisanih učenika u osnovnu školu po učitelju (iznadprosječan broj upisanih učenika po učitelju zabilježen je samo u SDŽ), radi se ipak o neposrednoj (iako odloženoj) posljedici demografske promjene u Republici Hrvatskoj. Nadalje za odgovarajuće izvođenje obrazovnih programa, jedan od ključnih problema zamijećen u urbanim područjima Jadranske Hrvatske je nepostojanje uvjeta za organizaciju

⁴ Za više informacija vidjeti studiju Mapiranje kulturnih i kreativnih industrija u Republici Hrvatskoj, (EIZ, 2015.)

jedno-smjenske nastave (jedino u DNŽ ovaj nalaz nije istaknut kao problem), te nepostojanje uvjeta za organizaciju cjelodnevnog nastave (osim u DNŽ). Nalaz koji se odnosi na manjak stručnih suradnika te edukacijsko-rehabilitacijskog profila odnosi se na potrebe u predškolskom odgoju, osnovnim i srednjim školama. Na području Jadranske Hrvatske prosječan broj upisanih učenika po srednjoj školi se smanjuje u razdoblju od 2008./2009. do 2012./2013., uz istovremeno povećanje ukupnog broja nastavnika u srednjim školama (izuzev PGŽ i IŽ u kojima je došlo do smanjenja ukupnog broja nastavnika u srednjim školama). U sjevernom dijelu Jadranske Hrvatske (IŽ, PGŽ i LSŽ) u posljednjoj promatranoj godini, zabilježen je najmanji broj upisanih učenika po nastavniku u srednjoj školi u Hrvatskoj. Kada se govori o visokoškolskom obrazovanju, koncentracija visokih učilišta (nakon Grada Zagreba), najveća je u SDŽ i PGŽ, pri čemu je ostatak Jadranske Hrvatske uglavnom pokriven ustanovama visokoškolskog obrazovanja. Diskusije na radionicama ukazale su na probleme nedovoljne dostupnosti i nedostatka smještajnih kapaciteta (u slučaju srednjih škola i visokoškolskih institucija), nedovoljne opremljenosti ustanova za obrazovanje (praktikumi i laboratoriji), te nedostatak kadra u obrazovanju, osobito u prirodnim znanostima u osnovnim i srednjim školama (izuzev SDŽ). Prepoznat je (i više puta spomenut) problem manjka i neusklađenosti postojećih obrazovnih programa s potrebama gospodarstva/tržišta rada te potrebama u poljoprivredi, nedovoljna zastupljenost programa OŠ, SŠ na jeziku i pismu za manjine (osobito izraženo u Istarskoj županiji), nedovoljnog transfera znanja i tehnologija u gospodarsku domenu, nedostatnost ustanova (DNŽ) kao i slaba iskorištenost programa cjeloživotnog obrazovanja (ZŽ, SDŽ). Primijećeno je da nedostaje đачkih i studentskih domova. Interes za upisom u strukovne škole slabi, prvenstveno zbog slabog image-a ovih škola, a situacija u obrazovnom sustavu (osobito srednje škole) dodatno je pogoršana otežanim prijevozom učenika. Zakonodavni okvir u području odgoja i obrazovanja nije uzeo dovoljno u obzir specifičnost LSŽ, što se odražava u nemogućnosti pružanja usluga i potencijalno smanjenoj kvaliteti usluga.

DRUŠTVO – SLABOSTI (JH)
<i>Odgoj i obrazovanje</i>
Nezadovoljavajuća mreža vrtića u ruralnim područjima (osim SDŽ)
Nepovoljan omjer broja djece po odgajatelju (osobito u DNŽ, ZŽ i SDŽ)
Problem financiranja vrtića (nepotpuna decentralizacija)
Neprikladan sustav osiguranja pomoćnika u odgojno-obrazovnim ustanovama za djecu s poteškoćama u razvoju
Nepostojanje uvjeta za organizaciju jednosmjenske nastave (urbana područja), u DNŽ manji problem
Nepostojanje uvjeta za organizaciju cjelodnevnog nastave (osim DNŽ)
Manjak stručnih suradnika predškolskog odgoja, OŠ, SŠ
Manjak edukacijsko-rehabilitacijskog profila predškolskog odgoja, OŠ, SŠ
Nedostatan kadar u obrazovanju (LSŽ), određeni profili (PGŽ, IŽ), u prirodnim znanostima (u OŠ i SŠ osim u SDŽ)
Velika opterećenost nastavnika i profesora (visoko obrazovanje)
Nedostatak i neusklađenost obrazovnih programa (osobito strukovnih škola) za tržište/gospodarstvo i poljoprivredne djelatnosti
Nedostatan transfer znanja i tehnologija
Nedovoljna zastupljenost programa OŠ, SŠ na jeziku i pismu za manjine (jaka talijanska manjina u IŽ)
Slab image strukovnih škola (za pojedine struke)
Nedovoljna dostupnost, nedostatak smještajnih kapaciteta (za SŠ i visokoškolske institucije)
Nedovoljna opremljenost ustanova za obrazovanje (praktikumi i laboratoriji)
Nedostatak đачkih i studentskih domova

DRUŠTVO – SLABOSTI (JH)
Cjeloživotno obrazovanje: slaba iskorištenost programa (ZŽ, SDŽ) i nedostatnost ustanova (DNŽ)
Otežan prijevoz (troškovi) učenika SŠ
Neodgovarajuća infrastruktura za pružanje usluga (energetska učinkovitost), akreditacija
Zakonodavni okvir u području odgoja i obrazovanja nije uzeo dovoljno u obzir specifičnost LSŽ
Zdravstvo
Nejednaka dostupnost usluga zdravstvene skrbi na području dalmatinskih županija (ZŽ,ŠKŽ,SDŽ,DNŽ, otoci, BPP)
Nedostatan kadar za pružanje zdravstvene i socijalne skrbi (specijalisti određenih profila)
Nemogućnost odgovaranja zdravstvenog sustava na povećan pritisak u turističkoj sezoni
Nedostatak heliodroma na otocima
Neodgovarajući sustav utvrđivanja cijena usluga u zdravstvu i socijalnoj skrbi (nefleksibilan)
Neiskorišteni potencijal za razvoj zdravstvenog turizma
Nepostojanje dežurstava ljekarni preko vikenda (izraziti problem u LSŽ)
Kultura i kulturna baština
Nedovoljna turistička valorizacija kulturne baštine
Nedostatak strateškog promišljanja u promicanju kulture
Upravljanje kulturnom baštinom ne prati potrebe suvremenog tržišta
Slaba ponuda kulturnog sadržaja van sezone
Centralizirana ponuda kulturnog sadržaja (koncentrirana u urbanim sredinama)
Loše upravljanje postojećom infrastrukturom (kultura)
Zapuštenost objekata kulturno-povijesne baštine na lokalnoj razini uslijed financijskih ograničenja i kompleksnosti postupaka obnavljanja
Nedostatak katastra kulturno-povijesne baštine
Nedostatna sredstva za revitalizaciju kulturno-povijesne baštine
Sport
Nedostatak infrastrukture za sport (osobito LSŽ i IŽ) te neravnomjerna raspoređenost sportske infrastrukture
Loše upravljanje postojećom infrastrukturom (sport)
Loša kvaliteta postojeće infrastrukture (sport)
Nedovoljno razvijen sustav potpora za ravnomjerni razvoj sporta
Nedovoljno poticanje djece i odraslih na bavljenje sportom
Nedostatak svijesti za bavljenje rekreativnim, amaterskim i profesionalnim sportom (kako ljude potaknuti da se više bave sportom)
Socijalna skrb
Nedostatak kadra za pružanje usluga socijalne skrbi
Nedostatna i neodgovarajuća infrastrukturna opremljenost ustanova za pružanje socijalne skrbi
Neujednačena teritorijalna pokrivenost pružanja usluga socijalne skrbi
Nedovoljna razvijenost izvaninstitucionalne socijalne skrbi (stari, nemoćni ...)
Nedovoljan broj institucija koje se skrbe za stare i nemoćne (postojeće su preskupe)
Nedovoljno razvijena palijativna skrb
Civilno društvo
Nepostojanje plana razvoja civilnog društva
Nedovoljna suradnja između javnog i civilnog sektora
Nedovoljna educiranost menadžmenta OCD-a, institucija, JLP(R)S, ustanova
Mala uključenost ljudi u razvoj svoje zajednice (pasivnost)
Ostale slabosti
Nedostatni institucionalni kapaciteti za pripremu i provedbu EU projekata
Nedovoljna educiranost u pisanju i provedbi EU projekata

Zdravstvo. U Hrvatskoj na 100.000 stanovnika u 2012. godini dolazi 1,4 bolnice (što je niže od prosjeka devetnaest zemalja EU obuhvaćenih istraživanjem na temu zdravstva⁵, koji iznosi tri bolnice na 100.000 stanovnika). Najniža vrijednost ovog pokazatelja u Hrvatskoj (pa tako i u Jadranskoj Hrvatskoj) zabilježena je u SDŽ, a niska gustoća bolnica zabilježena je i u Istarskoj županiji. Broj bolesničkih kreveta na 10.000 stanovnika na području Jadranske Hrvatske uglavnom je ispod nacionalnog prosjeka (iako je po ovom pokazatelju Hrvatska iznad prosjeka EU) u svim županijama, izuzev PGŽ. Promatraju li se podaci o pokrivenosti liječnicima specijalistima zaposlenima na stacionarnim odjelima hrvatskih bolnica na 10.000 stanovnika, sve županije Jadranske Hrvatske (izuzev PGŽ), ispod su hrvatskog prosjeka koji iznosi 13,5 liječnika specijalista na 10.000 stanovnika (a koji je znatno niži i u odnosu na EU). Problemi u zdravstvu s kojima je suočen veći dio područja Jadranske Hrvatske odnosi se na problem neujednačene dostupnosti usluga zdravstvene skrbi (osobito u dalmatinskim županijama, u brdsko-planinskim područjima i na otocima, a s time povezano i nedostatkom heliodroma na otocima). Izraziti problem u LSŽ je nepostojanje dežurstava ljekarni preko vikenda, a korisnici/pacijenti ovu uslugu uglavnom moraju potražiti u Zadru ili BiH (Bihać). Problemi pružanja zdravstvenih usluga osobito su vidljivi tijekom turističke sezone kada je povećan pritisak na zdravstveni sustav, na koji je otežano odgovarajuće odgovoriti. Primijećen je i manjak kadra za pružanje zdravstvene i socijalne skrbi, palijativna skrb nije na zadovoljavajućoj razini, a sustav utvrđivanja cijena usluga u zdravstvu i socijalnoj skrbi nije dovoljno fleksibilan. Pružanje usluga u zdravstvu prepoznato je kao djelatnost koja može biti u funkciji tzv. zdravstvenog turizma, no taj potencijal još uvijek nije dovoljno iskorišten. Turizam je jedna od glavnih gospodarskih grana u Hrvatskoj, a od osobite je važnosti na području Jadranske Hrvatske.

Kultura i kulturna baština. Važnost kulture i kulturno-povijesne baštine je prepoznata, no istovremeno uočava se nedovoljna valorizacija kulturno-povijesne baštine. Općenito, diskusije ukazuju na nedostatak strateškog promišljanja u promicanju kulture, a upravljanje kulturnom baštinom nije u suglasju s potrebama suvremenog tržišta. Ponuda kulturnog sadržaja je bogata, no van sezone to nije slučaj. Kulturni sadržaji uglavnom su koncentrirani u urbanim sredinama, dok se u ruralnim sredinama sadržaji i ponuda znatno sporije razvijaju. Zapuštenost objekata kulturno-povijesne baštine na lokalnoj razini uslijed financijskih ograničenja i kompleksnosti postupaka obnavljanja. Primijećeno je loše upravljanje postojećom infrastrukturom. Za bolje rezultate u području kulture potrebno je imati evidenciju kulturno-povijesne baštine, pa su nedostatak katastra kao i manjak sredstava za revitalizaciju kulturno-povijesne baštine, uočeni kao ograničenja/prepreke u poboljšanju stanja u kulturi na području Jadranske Hrvatske.

Sport. Kada je posrijedi sport, nalazi upućuju na nedostatak infrastrukture za sport (izraženo u IŽ i LSŽ), odnosno njezinu neravnomjernu raspoređenost. Postojeća infrastruktura loše je kvalitete, upravljanje njima također nije zadovoljavajuće. Daljnji razvoj sporta, ovisi o sustavu potpora za njegov ravnomjerni razvoj. Uočeno je da taj sustav nije dovoljno razvijen. Također, zamijećeno je nedostatak svijesti za bavljenje rekreativnim, amaterskim i profesionalnim sportom (kako ljude potaknuti da se više bave sportom) da poticanje djece i odraslih na bavljenje sportom nije dovoljno. Na uklanjanju ovih problema treba se dodatno poraditi.

⁵ Vidi više u Đokić, I., Kordej De Villa, Ž., Rašić Bakarić, I., Slijepčević, S., Starc, N., 2015., Analitička podloga za izradu Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske, Zagreb: Ekonomski institut, Zagreb, u dijelu 5.7.4. Zdravstvo

Socijalna skrb. Podaci vezani za socijalnu skrb odnose se na stopu obuhvaćenosti stanovništva s pomoći za uzdržavanje. Upravo je u razdoblju od 2008. do 2013. u Jadranskoj Hrvatskoj zabilježena i najniža (IŽ 0,65%) i najviša (ŠKŽ 7,98%, ujedno najviša i u Hrvatskoj) godišnja prosječna stopa obuhvaćenosti u Hrvatskoj (slijedom toga i u Jadranskoj Hrvatskoj). Podaci ukazuju na izrazite razlike unutar Jadranske Hrvatske i potrebe za kreiranjem odgovarajućih mjera kako bi se oslabio pritisak na sustav socijalne skrbi. Iako podaci ukazuju na većim dijelom dobru institucionalnu pokrivenost ustanovama socijalne skrbi, ona je neujednačena na području Jadranske Hrvatske, što se ogleda i u nezadovoljavajućem sustavu pružanja usluga socijalne skrbi. Ustanove za pružanje usluga socijalne skrbi nedostatan su infrastrukturno opremljene, nedostaje kadra za pružanje usluga socijalne skrbi, a nedovoljno je razvijen i izvaninstitucionalni sustav podrške u rješavanju problema u području socijalne skrbi, dok su usluge koje pružaju postojeće institucije preskupe. Društvena infrastruktura koja služi za pružanje različitih usluga u obrazovanju, zdravstvu, kulturi, sportu u smislu njezine energetske učinkovitosti, općenito nije zadovoljavajuća.

Organizacije civilnog društva. Na području Jadranske Hrvatske djeluju brojne organizacije civilnog društva. Međutim uočeno je da ne postoji jasan plan razvoja civilnog društva te da je nedovoljna suradnja između javnog i civilnog sektora, koja je nužna kako bi civilni sektor mogao nadomjestiti nedostatke (ne)djelovanja javnog sektora. OCD-i u pravilu raspolažu specifičnim znanjem i iskustvom vezanim za područje svog djelovanja. Međutim, često nedostaje dovoljno znanja u upravljanju koje je nužno za uspješnu provedbu programa, projekata i aktivnosti.

Ostale slabosti. Problem manjka znanja i iskustva u upravljanju uočen je i u slučaju institucija, JLP(R)S-a te ustanova, kao i usko povezano s ovim nalazom, uočen je i problem nedostatnih institucionalnih kapaciteta i nedovoljne educiranosti za pripremu i provedbu EU projekata. Na području Jadranske Hrvatske primijećena je mala uključenost ljudi u razvoj svoje zajednice, pa bi se problemu pasivnosti pojedinaca i društva trebala posvetiti dodatna pažnja, kako bi se osigurali kvalitetni rezultati poduzetih aktivnosti.

Prilike u društvu (JH) – Odgoj i obrazovanje. Na temelju prethodnih nalaza i diskusija proizišli su nalazi vezani za prilike koje su na raspolaganju Jadranskoj Hrvatskoj. Sektor društvenih djelatnosti dobro je pokriven strateškim dokumentima koji vrijede za razdoblje do 2020. pa pružaju osnovu za razradu niza mogućih programa, projekata i aktivnosti (strategije za razvoj ljudskih potencijala – nacionalna i županijske (izrađene i u izradi), lokalne i regionalne strategije za mlade itd.). Prepoznate su mogućnosti unaprjeđenja stanja u obrazovanju. To se odnosi na mrežu predškolskih i školskih ustanova, cjelovitu kurikularnu reformu, razvoj novih obrazovnih programa (ICT, Nova ekonomija, društveno (odgovorno) poduzetništvo, društvene inovacije), te mogućnost širenja kampusa (osobito u PGŽ). Osigurana su sredstva MZOŠ za zapošljavanje pomoćnika u nastavi. Prepoznata je i prilika za izradu Programa razvoja strukovnog obrazovanja koji bi obuhvatio racionalizaciju mreže strukovnih škola, uspostavu regionalnih centara kompetencija (mjestu izvrsnosti strukovnog obrazovanja i osposobljavanja), razradu i korištenje mehanizama za praćenje kvalitete strukovnog obrazovanja i njihove korisnosti.

Zdravstvo. Postoje potencijali koji se mogu koristiti u daljnjem razvoju zdravstvenog turizma. Osim postojeće ponude zdravstvenih usluga u turizmu, postoje i drugi potencijali kao primjerice korištenje peloida, tj. ljekovitog blata koje se gotovo uopće ne iskorištava u RH (Nin-samo ljeti, Krk, Morinjski zaljev kod Šibenika). Velike potencijale pruža sve dostupnija

tehnologija za telemedicinu. S obzirom na poteškoće u kapacitetima, priliku za poboljšanja u sustavu vide se u primjeni plana razvoja ljudskih resursa.

DRUŠTVO – PRILIKE (JH)
<i>Odgoj i obrazovanje</i>
Postupna (daljnja) decentralizacija osnovnog školstva
Mreža predškolskih i školskih ustanova
Cjelovita kurikularna reforma
Program razvoja strukovnog obrazovanja (racionalizacija mreže strukovnih škola, uspostava regionalnih centara kompetencija – mjesta izvrsnosti strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, korištenje mehanizama za praćenje kvalitete strukovnog obrazovanja i korisnosti)
Osigurana sredstva MZOŠ za zapošljavanje pomoćnika u nastavi
Kreiranje novih obrazovnih programa (ICT, Nova ekonomija, društveno poduzetništvo, DOP, društvene inovacije)
Širenje sveučilišnog kampusa (PGŽ)
<i>Zdravstvo</i>
Rastući trend zdravstvenog turizma (potencijali korištenja peloida, tj. ljekovitog blata koje se gotovo uopće ne iskorištava u RH (Nin-samo ljeti, Krk, Morinjski zaljev kod Šibenika))
<i>Telemedicina</i>
Plan razvoja ljudskih resursa u sustavu zdravstva
<i>Kultura i kulturna baština</i>
Razvoj kreativnih industrija
Potreba filmske industrije za novim lokacijama (osobito ŠKŽ, DŽ)
Kulturno-povijesna baština - prilika za zapošljavanje
<i>Sport</i>
Razvoj sportskog turizma
Nacionalni program sporta
<i>Socijalna skrb</i>
Stimuliranje izvaninstitucionalnog pružanja socijalnih usluga (pravno, financijski, stručno)
Uvođenje novih metodologija i pristupa za praćenje socijalne patologije
<i>Civilno društvo</i>
Socijalno poduzetništvo
Mogućnosti razvoja zajednice kroz društvene inovacije
Suradnja (za razvoj zajednice) OCD-i, institucije, ustanove
Razvoj volonterstva
Razvoj filantropije
<i>Ostale prilike</i>
Mogućnost korištenja EU sredstava (osobito u cilju očuvanja kulturno-povijesne baštine i razvoja infrastrukture)
Pokrivenost sektora strateškim dokumentima na nacionalnoj razini
Izrada lokalnih i regionalnih programa za mlade (IŽ, LSŽ)
Postojanje strategije za razvoj ljudskih potencijala 2020 (na nacionalnoj razini, u pojedinim županijama su izrađene, u nekima još uvijek u izradi)

Kultura i kulturno-povijesna baština i s njom povezane djelatnosti, (osobito jačanjem filmske i kreativne industrije na području Jadranske Hrvatske) postaju sve atraktivnijim čimbenikom na tržištu rada, a osmišljavanjem projekata (posebno revitalizacije) otvaraju se brojne mogućnosti zapošljavanja.

Sport. Jedna od prilika za proširivanjem spektra turističkih djelatnosti je sportski turizam, koji može donijeti višestruke koristi društvu i gospodarstvu. Kao prilika za daljnji razvoj i afirmaciju sporta istaknut je Nacionalni program sporta.

Socijalna skrb. Izvaninstitucionalno pružanje socijalnih usluga sve više dobiva na značaju. Kako bi se odgovarajuće razvijalo potrebno ga je stimulirati na razne načine – osiguranjem odgovarajućeg pravnog okvira, osiguranjem financijskih sredstava kao i stvaranjem

stručnjaka koji će djelovati u ovom području. Za praćenje stanja u društvenim djelatnostima (osobito kod mlađe populacije), uvođenje novih metodologija i pristupa za praćenje socijalne patologije mogu biti prilika za pravovremenu reakciju odnosno suzbijanje nastanka neželjenih negativnih pojava s izravnim štetnim učincima prvenstveno na pojedinca i na društvo. U posljednje vrijeme sve su više prepoznate mogućnosti razvoja zajednice kroz društvene inovacije i socijalno poduzetništvo. Na području Jadranske Hrvatske ovo je uočeno kao prilika čijim korištenjem bi se mogli riješiti neki od uočenih problema (ne samo u području društvenog razvoja već i šire).

Civilno društvo. Kroz suradnju (za razvoj zajednice) organizacija civilnog društva, institucija i ustanova, razvoj volonterstva i filantropije, moguće je doprinijeti stvaranju pozitivnog ozračja te okruženja koje je stimulativno za pripremu programa, projekata i razradu aktivnosti od interesa za lokalnu zajednicu, ali i šire.

Ostale prilike. Mogućnosti koje se nude putem **EU fondova**, usmjerenih na rješavanje konkretnih problema, prepoznate su i u Jadranskoj Hrvatskoj (osobito u području razvoja raznovrsne infrastrukture i u području kulturno-povijesne baštine). Koordinirano djelovanje spomenutih aktera može doprinijeti učinkovitom korištenju dostupnih sredstava.

Prijetnje društvu (JH) – Obrazovanje. U obrazovanju su kao prijetnje istaknute nedovoljna osviještenost o ulozi osnivača i drugih korisnika u procesu obrazovanja. Drugim riječima, svrha škola da zadovolji potrebe i interese učenika, a ne kako bi u prvom redu zadržali radna mjesta nastavnika. Nadalje, ne postoji suglasje između nacionalne i nižih razina o nužnim promjenama u sustavu odgoja i obrazovanja, što je nužan preduvjet za funkcioniranje ovog sustava na lokalnoj i regionalnoj razini.

DRUŠTVO – PRIJETNJE (JH)
<i>Odgoj i obrazovanje</i>
Nedovoljna osviještenost o ulozi osnivača i drugih korisnika u procesu obrazovanja (svrha škola je zadovoljavanje potreba i interesa učenika, a ne zadržavanje radnih mjesta nastavnika)
Nepostojanje suglasja o nužnim promjenama nacionalne i nižih razina
<i>Zdravstvo</i>
Manjak zdravstvenog kadra (primarno liječnici, pa medicinske sestre, tehničari, dežurstva)
Odlazak stručnog medicinskog kadra u ostale zemlje EU
Neprijmjenost standarda u zdravstvu (LSŽ)
Osjetno veće potrebe za zdravstvenim kadrom tijekom turističke sezone
Neutvrđen opseg košarice osnovnih zdravstvenih usluga
<i>Kultura i kulturna baština</i>
Nedovoljno razvijena opća javna svijest o potrebi očuvanja kulturne baštine
<i>Civilno društvo</i>
Nedostatak centra za razvoj civilnog društva
<i>Ostale prijetnje</i>
Nepovoljna demografska kretanja
Neriješeni imovinsko-pravni odnosi (problem upravljanja)
Visoka centralizacija u donošenju odluka
Nedostupnost i neobjedinjenost podataka za donošenje odluka, planiranja
Velik odlazak mladih
Odljev „mozgova“ (npr. odlazak visoko obrazovane radne snage iz Hrvatske u inozemstvo; iz manje razvijenih krajeva u veće gradove)

Zdravstvo. Za pružanje kvalitetnih usluga u zdravstvu, imajući pritom u vidu poštivanje propisanih standarda nužno je osigurati kvalitetan zdravstveni kadar. U Jadranskoj je Hrvatskoj primijećen manjak zdravstvenog kadra, što osobito dolazi do izražaja tijekom

turističke sezone te može dovesti do destabilizacije zdravstvenog sustava s izrazito negativnim posljedicama. Dodatnu prijetnju predstavlja i trend odlaska stručnog medicinskog kadra u ostale zemlje EU. U području zdravstva dodatno je uočena neprimjerenost standarda (posebno u LSŽ), nije jasno definiran opseg košarice osnovnih zdravstvenih usluga, a visoka razina centraliziranosti u donošenju odluka onemogućuje kontinuitet i neometanost u svakodnevnom radu, prijeko potrebnih u pružanju zdravstvenih usluga. Za pokretanje mnogih ideja i projekata potrebno je ispuniti određene prostorne preduvjete.

Kultura i kulturna baština. U ovom kontekstu istaknuta je jedino prijetnja nedovoljno razvijene svijesti o potrebi očuvanja kulturne baštine.

Civilno društvo. Slično kao i u Kontinentalnoj Hrvatskoj, primijećen je nedostatak centra za razvoj civilnog društva. Uspostava takvog centra omogućila bi praćenje aktivnosti OCD-ova na određenom području te koordinaciju njihovih aktivnosti, kako bi se sredstva na raspolaganju optimalno koristila te postigli sinergijski učinci djelovanja.

Ostale prijetnje. Neriješeni imovinsko-pravni odnosi takve inicijative mogu značajno usporiti, pa su stoga prepoznati kao opravdana prijetnja daljnjem razvoju. Prijetnja koja je uočena u svim slučajevima (kroz svih pet provedenih radionica) odnosi se na nepovoljna demografska kretanja. Samo su dvije županije u Jadranskoj Hrvatskoj (IŽ, ZŽ) u kojima je u proteklom razdoblju zabilježen trend rasta stanovništva. Posljedica većine prethodno identificiranih problema (kao i problema u drugim područjima razvoja) rezultira velikim odlaskom mladih kao i odljevom mozgova (odnosno na taj način percipiranom pojavom od strane sudionika radionice) što predstavlja ozbiljne prijetnje razvoju društva u cjelini.

2.2.4 Problemi društva Jadranske Hrvatske

Problemi društva Jadranske Hrvatske
Neprovođenje populacijske politike
Nedostatak usuglašene politike (između nacionalne i lokalne razine) odgoja i obrazovanja
Provedena decentralizacija, no nastao je problem financiranja
Nedovoljno promišljena decentralizacija – nemogućnost ispunjavanja decentraliziranih obaveza (vrtići, škole)
Nedovoljno ulaganje u odgoj i obrazovanje (osoblje, oprema, infrastruktura)
Nedostatna popularizacija strukovnih zanimanja i nužnost profesionalnih usmjeravanja
Nedostatak programa za darovitu djecu
Neusklađenost obrazovnih programa s tržištem rada/gospodarstvom
Nedovoljno razvijena svijest o važnosti obrazovanja i odgovornosti dionika u kreiranju obrazovnih politika
Nedovoljno poticanje poduzetničkog ponašanja
Nedostatna svijest i briga o vlastitom zdravlju (pretilost)
Nedostupnost usluga zdravstvene skrbi
Iseljavanje stručnog kadra u zdravstvu (odljev medicinskog osoblja)
Nedostatak kadra u prirodnim znanostima (može se pogubno odraziti na učenike)
Bijeg u gradove (profesori teško dolaze i ostaju u ruralnim sredinama)
Sportska infrastruktura neodgovarajuće kvalitete (problem održavanja)
Neiskorišteni potencijal kulturne baštine i turizma
Nedostatni institucionalni kapaciteti za pripremu i provedbu EU projekata
Nedovoljna educiranost u pisanju i provedbi EU projekata

2.3 Tematska cjelina: Prostor i okoliš

Prostor i okoliš nedovoljno su tematizirani u regionalnoj razvojnoj politici Republike Hrvatske. Strategija regionalnog razvoja (SRR) 2011-2013 od svibnja 2010. godine uočava ključne institucije politike regionalnog razvoja i uz 8 drugih ministarstava navodi i ondašnje Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva. U dodatku teksta SRR navedene su i „ostale institucije važne za regionalni razvoj“ - 14 agencija, banaka, fondova, centara, ureda i javnih poduzeća. Kako će nositelj politike regionalnog razvoja surađivati s ministarstvom nadležnim za prostorno uređenje i okoliš, nije određeno.

Novi Zakon o regionalnom razvoju RH (ZRR) (NN 147/2014) određuje prostorne planove kao „polazišta za izradu planskih dokumenata politike regionalnoga razvoja“ (Čl. 11.). Određuje i da će, prije nego što odluči o administrativnom obuhvatu područja urbane aglomeracije, ministar uz ostalo zatražiti prethodno mišljenje ministarstva nadležnog za prostorno uređenje (Čl. 14.). S druge strane, Ministarstvo nadležno za prostorno uređenje delegira svoje predstavnike u Vijeće za regionalni razvoj čime se „...osigurava aktivni doprinos jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te znanstvene i stručne zajednice u unapređenju politike regionalnog razvoja u skladu s načelima partnerstva“ (Čl. 18.). Uz to, Vlada Republike Hrvatske, na prijedlog Ministarstva uz prethodno mišljenje ministarstva nadležnog za gospodarstvo i ministarstva nadležnog za prostorno planiranje, donosi Program poticanja regionalne konkurentnosti i urbanog razvoja (Čl. 39).

Kako su usvojeni prostorni planovi zakonski obvezatni razvojni dokumenti treba ih uzimati kao polazišta za izradu dokumenata politike regionalnog razvoja sve da to i nije rečeno u ZRR. Ostale reference na prostorno uređenje u Strategiji i u ZRR su primjeri ex post participacije: institucija nadležno za prostorno uređenje daje neobvezatna mišljenja o dokumentima u čijoj pripremi nije sudjelovala, a briga o okolišu je marginalizirana uglavnom zato što je u vrijeme donošenja ZRR okoliš već bio odvojen od prostornog uređenja i o njemu je brinulo Ministarstvo zaštite okoliša i prirode. Integralne razvojne politike koja bi obuhvatila brigu o okolišu i prostorni i regionalni razvoj, a kreirala bi se i provodila u suradnji svih navedenih institucija, za sada nema.

Ovdje treba podsjetiti da je potreba za integralnom razvojnom politikom uvažena u hrvatskom zakonodavstvu. Republika Hrvatska je 2008. godine potpisala, a 2012. i ratificirala Protokol o integralnom upravljanju obalnim područjem⁶. Zakonom potvrđeni Protokol nalaže izradu Strategije integralnog upravljanja obalnim područjem (IUOP) koju treba uskladiti sa Sredozemnom strategijom održivog razvoja koju je Hrvatska također potpisala. Zakon određuje Strategiju IUOP kao obvezatni razvojni dokument koji treba uskladiti s ostalim državnim i županijskim razvojnim dokumentima, svakako i sa Strategijom regionalnog razvoja⁷. U izradi Strategije ne smije se gubiti iz vida da će Strategija izvedena iz Protokola o IUOP pokriti preko polovice hrvatskog prostora. Ne treba zanemariti ni faktor rizika, to jest postojeća kašnjenja. Obaveza izrade Strategije IUOP nastala listopada 2012. donošenjem Zakona o usvajanju Protokola do danas nije ispunjena. Nije ispunjena ni obveza Vlade RH

⁶ Zakon o potvrđivanju Protokola o integralnom upravljanju obalnim područjem Sredozemlja - NN međunarodni ugovori 8/12

⁷ Zakon nalaže i izradu obalnih planova i programa, provedbenih razvojnih dokumenata koje treba izvesti iz Strategije i integrirati u postojeći sustav upravljanja razvojem. Obalne planove i programe treba izrađivati i usvajati zajedno s prostornim planovima, programima održivog razvoja otoka, županijskim razvojnim strategijama i razvojnim planovima lokalnih akcijskih grupa (LAGova) u sklopu Programa LEADER+.

da na prijedlog MRRFEU donese Program poticanja regionalne konkurentnosti i urbanog razvoja iz Članka 39. ZRR (u prijelaznim i završnim odredbama ZRR nije naveden ni rok).

Postojeći i najavljeni hrvatski razvojni dokumenti usložuju SWOT analizu koja treba uputiti na razvojne mjere i njihove nositelje. Razvojni dokumenti se, naime, mogu svrstati u najmanje tri skupine:

- postojeće strategije i razvojni programi s administrativno određenim nositeljima (RH, županije, JLS)
- programi i planovi za prostore s nositeljima koji nisu administrativno određeni (NUTS2, otoci, LAGovi, uskoro i urbana područja)
- strategije i programi koji obuhvaćaju cijelo područje RH i nositelji su im određeni ali se odnose samo na određene djelatnosti (strategije i programi javnih poduzeća)

Neki od ovih dokumenata su, uz to, određeni zakonom, a neki nisu ali promotreni zajedno očitito nameću potrebu da se regionalnim razvojem upravlja odozdo i odozgo. Ta potreba određuje i obuhvat SWOT analize i otvara problem kuta gledanja na snage, slabosti, prilike i prijetnje koji treba jednoznačno odrediti na početku analize. Rezultati SWOT-a upućuju na mjere i nositelje mjera ali i na financiranje što znači da često treba uvažiti dva kuta gledanja, onaj odozdo i onaj odozgo i da će se stoga SWOT na razni RH razlikovati od SWOT-a na razini županije i/ili JLS. Upravljačke slabosti države, na primjer, bit će prijetnja nižim razinama, snage će najčešće biti prilikom. Kako se ovdje radi i o upravo pokazanoj nedovoljnoj povezanosti prostornog uređenja i prostorno gospodarskog planiranja, snaga države u prostornom uređenju može nižim razinama biti i prilikom i prijetnjom jer sustav prostornog uređenja osigurava vertikalnu koordinaciju (prilika županijama i JLS) a njegova odvojenost od ostalih slabije razvijenih sustava može dijelom obezvrijediti razvojne napore županija i JLS (prijetnja). Nedovoljno tematiziranje prostora i okoliša u regionalnoj razvojnoj politici i nužno različito gledanje na snage, slabosti, prilike i prijetnje upućuju da SWOT analizu prvo treba provesti na nižim upravnim i programskim razinama i tako naznačiti nositelje koji će djelovati odozdo.

U daljnjim fazama izrade Strategije, SWOT će trebati razraditi i na najvišoj, državnoj upravnoj razini i tako doći do mjera kojima će se regionalnim razvojem upravljati odozgo. Počinjemo, dakle, odozdo. Snage, slabosti, prilike i prijetnje navedene u slijedećim tablicama uočene su i raspravljene na radionicama provedenim na razini županija i statističkih NUTS2 regija. Dionici su bili djelatnici županijskih i gradskih zavoda za prostorno uređenje, djelatnici arhitektonsko-planerskih biroa, predstavnici sveučilišta i civilnog društva, predstavnici javnih poduzeća (Hrvatske šume, vode, ceste, ŽUC, HEP...) i predstavnici ministarstava zaduženih za okoliš, prirodu, prostorno uređenje i graditeljstvo, promet, te kulturnu baštinu. Raznolikost dionika jamčila je da će prostorna i okolišna problematika biti razmotrena interdisciplinarno i s više strana. Nakon održanih radionica nalazi su strukturirani na razini dvije hrvatske statističke NUTS2 regije. Nalazi su grupirani u četiri podskupine: Prostor, planiranje i katastar; promet i informatičko-komunikacijske tehnologije (IKT); komunalne djelatnosti; te okoliš i priroda.

2.3.1 SWOT Prostor i okoliš: Kontinentalna Hrvatska

Snage prostora i okoliša (KH) - Prostor, prostorno planiranje, imovinsko-pravni odnosi. NUTS 2 regiju Kontinentalnu Hrvatsku obilježava zadovoljavajuća pokrivenost prostornim

planovima na svim razinama, zadovoljavajući kapaciteti zavoda za prostorno uređenje u županijama, učinkovit postupak dobivanja građevinskih dozvola i općenito jačanje svijesti o upravljanju prostorom.

Promet i IKT. Cestovna i željeznička mreža u NUTS2 regiji Kontinentalna Hrvatska relativno su dobro razvijene, a isto potvrđuju i predstavnici županija ove regije, tijekom održanih radionica. Razvijenost prometne infrastrukture odnosno dobar prometni položaj regije pogoduje razvoju logističko-distribucijskih centara (posebno su istaknuti centri u Zagrebačkoj županiji i Gradu Zagrebu). Uređena poduzetnička infrastruktura (opremljene poslovne zone) omogućuje daljnje poslovno povezivanje poduzetnika u cilju povećanja konkurentnosti (osnivanje klastera i drugih gospodarsko-interesnih udruženja).

Komunalne djelatnosti i energija. Opskrba energijom i kvaliteta komunalnih usluga (voda, električna energija, javni prijevoz, gospodarenje otpadom) je zadovoljavajuća. Uređena poduzetnička infrastruktura (opremljene poslovne zone) omogućuje daljnje poslovno povezivanje poduzetnika u cilju povećanja konkurentnosti (osnivanje klastera i drugih gospodarsko-interesnih udruženja).

Okoliš i priroda, prirodna i kulturna baština. Snagu ove regije čini i relativno visoka osviještenost stanovništva i lokalnih odnosno regionalnih vlasti o potrebi za zaštitom prirode, kao i zadovoljavajuće vrijednosti pokazatelja kvalitete okoliša (tlo, zrak, voda), te sustav gospodarenja i zaštite šumama. S obzirom na naseljenost regije i premreženost infrastrukturnim sustavima okolišni pokazatelji su dobri ne zato što su ekosustavi nekoristeni nego zato što se koriste uz odgovarajuću brigu. Na visok stupanj očuvanosti prirodne baštine, biološke i krajobrazne raznolikosti pozitivan utjecaj ima i visoka pokrivenost prostora Kontinentalne Hrvatske NATURA-om 2000. Istaknute su kompetentne županijske ustanove za zaštitu prirode, a značajnu ulogu u promicanju načela održivog razvoja, zaštite prirode te organiziranju i sudjelovanju aktivnosti vezanih uz zaštitu okoliša ima civilni sektor odnosno nevladine udruge za zaštitu okoliša. Vezano uz proces razminiravanja, područje Vukovarsko-srijemske županije u potpunosti očišćeno od zaostalih mina.

Ostalo. Snagu regije čini uspostavljen sustav zaštite i očuvanja kulturne baštine.

PROSTOR I OKOLIŠ – SNAGE (KH)
Prostor, prostorno planiranje, imovinsko-pravni odnosi
Dobra pokrivenost prostornim planovima na svim razinama
Kompetentni zavodi za prostorno uređenje u županijama
Jačanje svijesti o upravljanju prostorom
Učinkovit postupak dobivanja građevinskih dozvola
Promet i informatičko-komunikacijske tehnologije (IKT)
Razgranata željeznička mreža
Razvijena cestovna i željeznička infrastruktura unutar regije
Luke unutarnjih voda (Sisak, Vukovar, Osijek, Slavonski Brod)
Zadovoljavajuće telekomunikacije
Komunalne djelatnosti i energija
Uređene, dobro opremljene poslovne zone

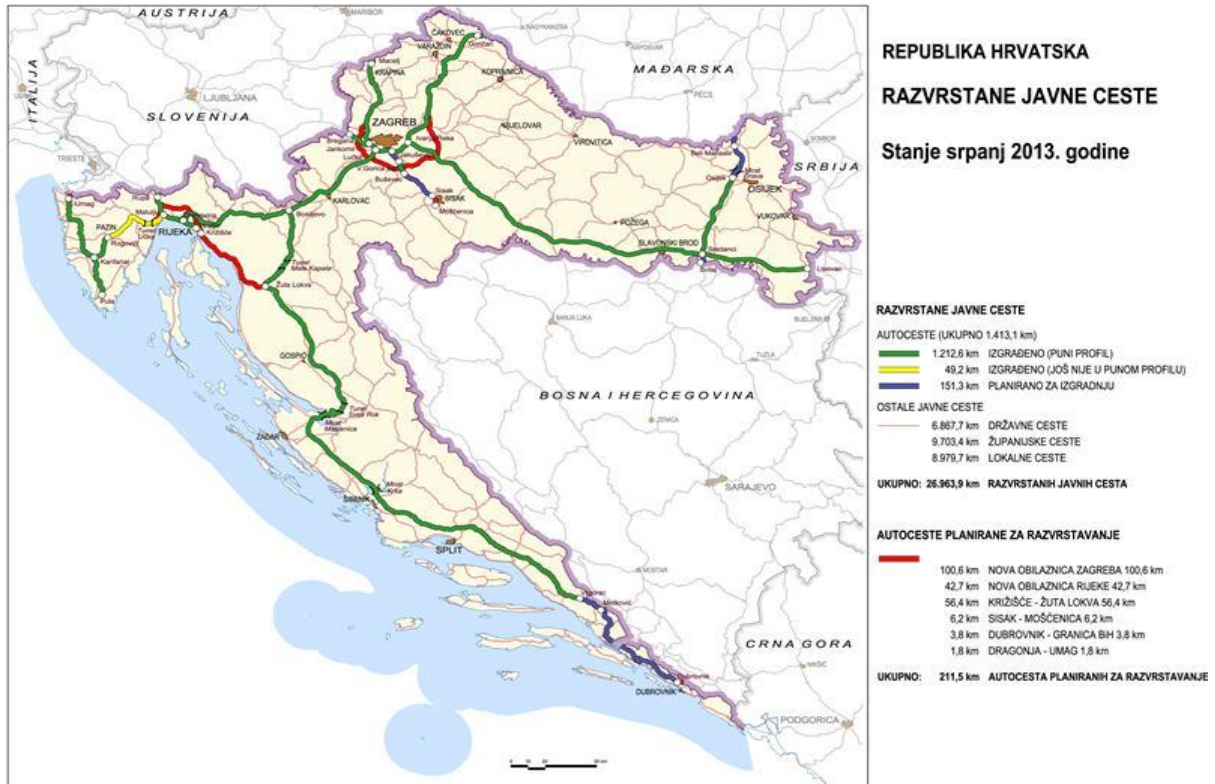
PROSTOR I OKOLIŠ – SNAGE (KH)
Planirana i dijelom uređena poduzetnička infrastruktura
Prepoznata važnost rješavanja problema gospodarenja otpadom, prvenstveno u županijskim središtima
Definirane potrebe vodoopskrbe (izuzev Sjeverne Hrvatske gdje je razvijena vodoopskrba)
Zadovoljavajuća elektroopskrba
Okoliš i priroda, prirodna i kulturna baština
Osviještenost potrebe za zaštitom prirode
Očuvana biološka i krajobrazna raznolikost (Ekološka mreža)
Velika površina pod NATURA-om 2000
Uspostavljen sustav zaštite i očuvanja prirodne baštine
Područje Vukovarsko srijemske županije u potpunosti očišćeno od zaostalih mina
Zadovoljavajuće vrijednosti pokazatelja kvalitete okoliša
Gospodarske i zaštićene šume
Dobro gospodarenje javnim šumama
Zadovoljavajuće vrijednosti pokazatelja kvalitete vode
Uspostavljen sustav zaštite i očuvanja kulturne baštine
Ostalo
Kompetentne javne ustanove u županijama za zaštitu

Slika 1. Mreža željeznica u Republici Hrvatskoj

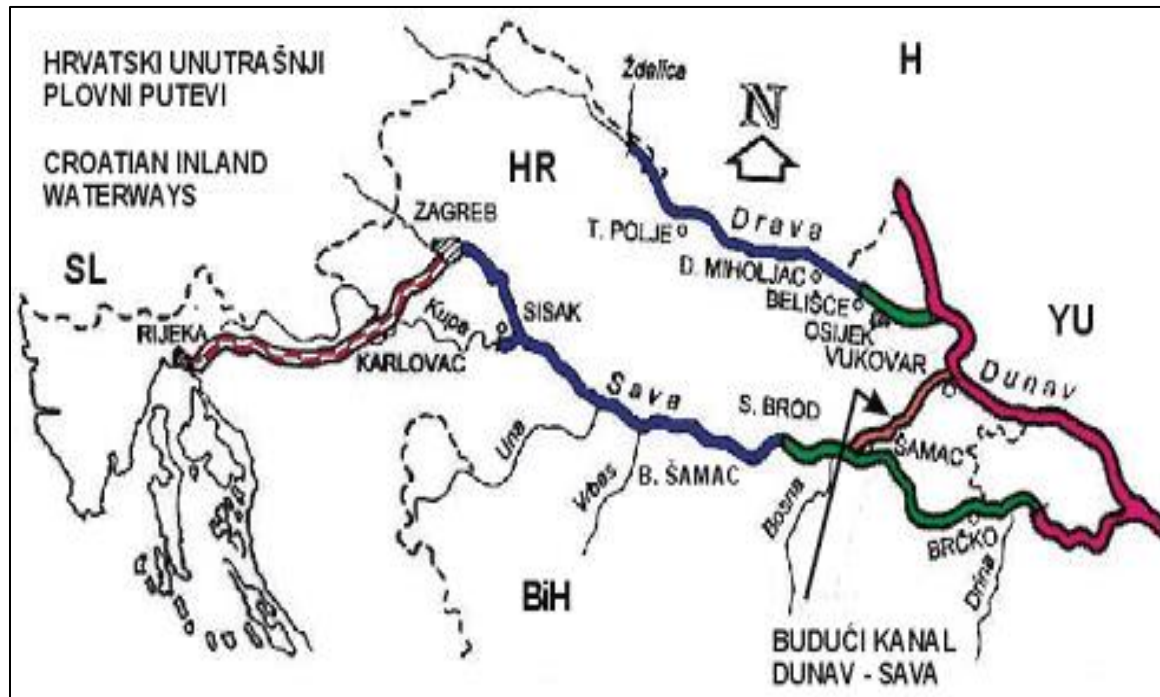
Izvor: Analitička podloga, MRRFEU 2015.

Slika 2. Mreža javnih cesta u Republici Hrvatskoj

Izvor: Preuzeto od MPPI, 2013., Analitičke podloge, MRRFEU, 2015.

Slika 3. Hrvatski unutrašnji plovni putevi

Izvor: MPPI, 2016.

Slabosti vezane uz prostor i okoliš (KH) - Prostor, prostorno planiranje, imovinsko-pravni odnosi. Na prostoru NUTS2 regije Kontinentalna Hrvatska valja riješiti pitanje napuštenih i nedovršenih nekretnina u javnom vlasništvu. Uglavnom je riječ o industrijskim i vojnim, a u manjom mjeri i stambenim objektima. Općenito, gradske jezgre obilježava loše stanje pročelja zgrada, čemu dodatno pogoduje i nedostatak financijskih sredstava za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara i ostalih građevina. Ruralni prostor županija Središnje Hrvatske (izuzev Grada Zagreba) uglavnom je rijetko naseljen s prevladavajućim starijim stanovništvom, što ukazuje na procese deruralizacije, depopulacije i ruralnog propadanja. Depopulacija uzrokuje i nesklad postojeće društvene infrastrukture i potreba za njom (predimenzionirane ili poddimenzionirane škole, domovi zdravlja i sl.). Nedostatci sustava prostornog planiranja i imovinsko-pravnih odnosa na području Kontinentalne Hrvatske su i neusklađenost građevinskih zemljišta u prostornim planovima i potražnje za gradnjom (poslovne zone za koje nema interesa), predimenzionirana građevinska područja, neusklađenost katastra i zemljišnih knjiga te nedostatno upravljanje klizištima. Velik broj klizišta te slaba osviještenost stanovništva o posebnostima izgradnje građevinskih objekata na nestabilnim padinama i potencijalnim klizištima obilježava prostor Kontinentalne Hrvatske. Istaknuto je i nedovoljno uključivanje lokalne zajednice u planiranje upravljanja prostorom i korištenja lokalnih prirodnih dobara. Na to se nadovezuje nedovoljna suradnja sektora poljoprivrede, šumarstva, prostornog planiranja, vodnog gospodarstva, turizma i sektora zaštite prirode u fazi planiranja i provođenja resornih strategija i upravljanja prostorom.

PROSTOR I OKOLIŠ – SLABOSTI (KH)
Prostor, prostorno planiranje, imovinsko-pravni odnosi
Nedovoljna briga o napuštenim i nezavršenim objektima (industrijski, vojni, stambeni)
Neučinkovito upravljanje državnom imovinom
Loše stanje pročelja zgrada
Nedostatak financijskih sredstava za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara i ostalih građevina
Neusklađenost građevinskih zemljišta u prostornim planovima i potražnje za gradnjom (poslovne zone za koje nema interesa)
Predimenzionirana građevinska područja
Nedostatno upravljanje klizištima
Ruralni, rijetko naseljeni prostori u kojima je prisutan proces depopulacije
Neusklađenost katastra i zemljišnih knjiga
Nedovoljno uključivanje lokalne zajednice u planiranje upravljanja prostorom i korištenja lokalnih prirodnih dobara
Nedovoljna suradnja sektora poljoprivrede, šumarstva, prostornog planiranja, vodnog gospodarstva, turizma i sektora zaštite prirode u fazi planiranja i provođenja resornih strategija i upravljanja prostorom;
Promet i informatičko-komunikacijske tehnologije (IKT)
Neujednačena kvaliteta cestovne i željezničke infrastrukture regije
Zastarjela i nedostatna željeznička mreža - nedostatak putničkog voznog parka
Nedovoljna sigurnost željezničkih prijelaza
Nedostatak ugibališta, pješačkih i biciklističkih staza
Neodgovarajući sustav javnog prijevoza - neusklađenost različitih oblika prijevoza (autobus, željeznica)
Nedovoljno iskorišteni kapaciteti zračnih luka (izuzev Zračne luke Zagreb)
Neiskorištenost geoprometnog položaja (intermodalni transport)
Nedostatak prometnih terminala
Nedovoljna iskorištenost vodnih resursa - plovnost rijeka i kanala

PROSTOR I OKOLIŠ – SLABOSTI (KH)
Nerazvijen široko-pojasni Internet
Komunalne djelatnosti i energija
Nezadovoljavajući sustav odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda
Zastarjela vodoopskrbna infrastruktura
Nezadovoljavajuće gospodarenje otpadom
Ilegalna („divlja“) odlagališta i neuređena odlagališta
Nedovoljno korištenje obnovljivih izvora energije
Okoliš, priroda, prirodna i kulturna baština
Nedovoljno razvijena svijest o zaštiti okoliša
Nedovoljno korištenje prirodnih resursa - porast neobrađenog i zapuštenog poljoprivrednog zemljišta
Nedovoljno korištenje vodnih resursa (nadzemne i podzemne termalne vode)
Nezadovoljavajuće gospodarenje šumama u privatnom vlasništvu
Nepoznavanje i nedostatak implementacije novijih trendova u zaštiti okoliša i prirode u strategijama i programima upravljača i korisnika prirodnih dobara RH
Zastarjela infrastruktura za sustave ranih upozoravanja i obavješćivanja,
Nedostatak adekvatne opreme (vozila, medicinska i ostala oprema) i osposobljenih operativnih snaga civilne
Ograničavajući propisi za izgradnju potrebne kritične infrastrukture za obranu od ugroza (posebice rješavanje
Posljedice rata (minirana i minski sumnjiva područja)
Ostalo
Nedovoljni kapaciteti stručnjaka za prijavu projekata za EU fondove u području prostornog uređenja, zaštite okoliša te kulturne baštine
Nedovoljno iskorištavanje EU fondova u području (prostornog uređenja i) zaštite okoliša

Promet i informatičko-komunikacijske tehnologije (IKT). Neujednačena kvaliteta cestovne i željezničke infrastrukture, zastarjela i nedostatna željeznička mreža, nedostatni putnički vozni park te neodgovarajuća sigurnost željezničkih prijelaza slabosti su regije Kontinentalna Hrvatska vezane uz prometni sektor. Također kao slabost unutar prometnog sektora ove regije prepoznat je nedostatak ugibališta, pješačkih i biciklističkih staza. Unatoč izrazito povoljnom geoprometnom položaju Kontinentalne Hrvatske (ovim prostorom prolaze tri paneuropska prometna koridora: koridor X, koji ide pravcem Salzburg – Ljubljana – Zagreb – Beograd – Skopje – Solun, koridor Xa (Graz-Maribor-Zagreb), koridor Vb (ogranak koridora V), koji povezuje Budimpeštu, Zagreb, Rijeku i Split, koridor Vc (ogranak koridora V), koji povezuje Budimpeštu, Osijek, Sarajevo i Ploče, te koridor VII, koji čini rijeka Dunav), nedovoljno je iskorišten potencijal u segmentima intermodalnog prijevoza te unutarnjih plovnih putova i kanala, osobito Luke Sisak. Osnovna slabost postojećeg sustav javnog prijevoza na području ove regije je neusklađenost različitih oblika javnog prijevoza (autobus, željeznica), što se negativno odražava na međusobnu povezanost ne samo gradova i općina, već županija, te indirektno na mobilnost stanovništva i gospodarstvenika. Premda je pokrivenost regije Kontinentalna Hrvatska zračnim lukama zadovoljavajuća, predstavnici županija su mišljenja kako se kapaciteti zračnih luka ne iskorištavaju u dovoljnoj mjeri (izuzev Zračne luke Zagreb). Nedostatak prometnih terminala i nerazvijen širokopojasni Internet također su slabosti unutar prometnog sektora.

Komunalne djelatnosti. Neujednačena razvijenost komunalne infrastrukture uočena je na razini cijele Kontinentalne Hrvatske, pri čemu je problem odvodnje i pročišćavanja voda osobito izražen u županijama sjeverozapadne Hrvatska. Nezadovoljavajuće gospodarenje otpadom, neuređena odlagališta komunalnog pa čak i opasnog otpada i brojna ilegalna („divlja“) odlagališta otpada koja treba hitno sanirati također su slabosti svih županija

Kontinentalne Hrvatske. Korištenje obnovljivih izvora energije kao što su energija sunca, biomasa te geotermalna energija je nedovoljno unatoč djelovanju institucija za promicanje korištenja takvih izvora energije (Regionalna energetska agencija Sjeverozapadna Hrvatska REGEA i ostale). Iskorištavanje EU fondova u području prostora i okoliša u županijama Sjeverne Hrvatske ocijenjeno je nedovoljnim. U Središnjoj Hrvatskoj nedovoljnom je ocijenjena međužupanijska suradnja.

Okoliš, priroda, prirodna i kulturna baština. Unatoč zadovoljavajućim vrijednostima pokazatelja okoliša i potvrđenoj osviještenosti potrebe za zaštitom prirode, osviještenost stanovništva o potrebi zaštite okoliša ocijenjena je nedovoljnom. Posebni okolišni problemi županija Kontinentalne Hrvatske su onečišćenje tla, zraka i izvorišta voda. Zatim primjećeno je nepoznavanje novijih trendova u zaštiti okoliša i prirode, stoga se ni ne navode u strategijama i programima upravljača i korisnika prirodnih dobara RH, pa je i logična posljedica nedostatak implementacije. Sudionici smatraju da je infrastruktura za sustave ranih upozoravanja i obavješćivanja zastarjela. Nedostaje adekvatna oprema koja uključuje između ostalog odgovarajuća vozila, medicinsku i ostalu opremu, te operativne snage civilne zaštite nisu dovoljno osposobljene za djelovanje kod nastupanja ugroza. Dionici se suočavaju s imovinsko-pravnim problemima kod primjerice nastojanja izgradnje potrebne kritične infrastrukture za obranu od ugroza (npr. nasipi). Prema veličini minski sumnjivog prostora Osječko-baranjska, Sisačko-moslavačka, Karlovačka, i Požeško-slavonska županija spadaju u minski najzagađenije županije⁸. Najveći broj mina evidentiran je u Osječko-baranjskoj (30.008), Vukovarsko-srijemskoj (21.444) i u Sisačko-moslavačkoj županiji (9.400 mina). Treba još jednom spomenuti da je područje Grada Vukovara u potpunosti očišćeno od mina. Udio minski sumnjivog područja pojedine županije u ukupnom MSP države te ukupnoj površini županije prikazan je u Tablici 1.

Tablica 1. Minski sumnjiva područja na razini županija i države

	Odnos MSP-a županije u odnosu na MSP države (%)	MSP županije u odnosu na površinu županije (%)
Osječko-baranjska	18,9	4,3
Sisačko-moslavačka	16,6	3,5
Karlovačka	8,5	2,2
Vukovarsko-srijemska	7,6	3,0
Požeško-slavonska	6,7	3,5
Brodsko-posavska	3,4	1,6
Virovitičko-podravska	1,5	0,7

Izvor: Nacionalni program protuminskog djelovanja Republike Hrvatske 2009. – 2019

Minski sumnjivom području praktički je nemoguće prići što isključuje bilo kakvo korištenje. Riječ je i o posebnom, najtežem obliku onečišćenja tla. Velik broj klizišta te slaba osviještenost stanovništva o posebnostima izgradnje građevinskih objekata na nestabilnim padinama i potencijalnim klizištima obilježava prostor sjeverne i središnje Hrvatske. Nedovoljno korištenje prirodnih resursa koje dovodi i do porasta neobrađenog i zapuštenog poljoprivrednog zemljišta slabost je svih županija ove regije.

⁸ Nacionalni program protuminskog djelovanja Republike Hrvatske 2009. – 2019. dostupno na: <https://www.hcr.hr/pdf/Strategija%20hrv.pdf>

Ostalo. Iskorištavanje EU fondova u području prostora i okoliša u županijama Kontinentalne Hrvatske ocijenjeno je nedovoljnim, a povezano je i s nedovoljnim kapacitetima stručnjaka za prijavu projekata za EU fondove u području prostornog uređenja, zaštite okoliša te kulturne baštine.

Prilike u prostoru i okolišu (KH) – Prostor, prostorno planiranje, imovinsko-pravni odnosi. Županije Kontinentalne Hrvatske prilike za razvoj uočavaju započetim procesima ujednačavanja i razvoja infrastrukture prostornih podataka na razini iznad nacionalne te uspostavi sustava e-građani pokrenutog s ciljem osuvremenjivanja, pojednostavljenja i ubrzanja komunikacije građana i javne uprave te povećanja transparentnosti javnog sektora u pružanju javnih usluga. Priliku koju sustav E-građanin pruža može se povezati s lakše dostupnom dokumentacijom potrebnom za planiranje i gradnju. Predstavnici županija Kontinentalne Hrvatske istaknuli su kulturnu baštinu kao razvojnu priliku. Stoji, da nedovoljno valorizirana i iskorištena kulturno-povijesna baština govori o slabosti institucija koje o tome trebaju brinuti, ali i da se radi o prilici za obogaćivanje turističke ponude. Županije Kontinentalne Hrvatske priliku za razvoj uočavaju u revitalizaciji vrijednih građevina, industrijske, vojne i druge arhitekture i njihovom uključivanju u kulturnu i turističku ponudu.

PROSTOR I OKOLIŠ – PRILIKE (KH)
Prostor, prostorno planiranje, imovinsko-pravni odnosi
Revitalizacija/regeneracija kulturne baštine i ostalih vrijednih građevina, industrijske, vojne i druge arhitekture u turističke i druge svrhe
Pogodnosti sustava e-građanin
Ujednačavanje i razvoj infrastrukture prostornih podataka
Sređena prost planska dokumentacija– postoje mogućnosti realizacije
Promet i informatičko-komunikacijske tehnologije (IKT)
Povoljan geoprometni položaj regije (Osim PSŽ)
Prometna povezanost s velikim središtima u okružju (osim PSŽ)
Plovnost rijeka (ne Sjeverna)
Koridori X,Vb, Vc i VII
Uspostava logističko-distributivnih centara
Određene prostorne pretpostavke za višenamjenski kanal Dunav-Sava
Dobra pokrivenost zračnih luka
Integrirani javni prijevoz
Pogodan smještaj za gospodarske djelatnosti uz koridore
Cestovna infrastruktura unutar regije
Intermodalni prijevoz
Komunalne djelatnosti i energija
EU fondovi – uspostava zadovoljavajućeg sustav odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda
EU fondovi – osuvremenjivanja sustava vodoopskrbne infrastrukture (tamo gdje je zastario)
Hidro-energetski potencijal za male elektrane
Sredstva EU fondova za korištenje obnovljivih izvora energije
Energetska učinkovitost u zgradarstvu – EU fondovi kao izvori financiranje
Okoliš i priroda, prirodna i kulturna baština
Dovoljne rezerve vode
Očuvana prirodna baština
Bogata i raznolika kulturna baština

PROSTOR I OKOLIŠ – PRILIKE (KH)
Povećana turistička potražnja za kulturnim dobrima i ostalih vrijednih građevina, industrijske, vojne i druge arhitekture
Zapušteno poljoprivredno zemljište kao potencijal za tradicijsku, ekstenzivnu i/ili ekološku poljoprivrednu proizvodnju koja čuva zdrav okoliš, biološku raznolikost i suzbija strane invazivne vrste
Ostalo
Raspoloživost EU fondova

Promet i informatičko-komunikacijske tehnologije (IKT). Među prilikama prometnog sektora koje treba iskoristiti u Kontinentalnoj Hrvatskoj (pa zbog toga treba povećati županijske snage i umanjiti slabosti) na prvom mjestu uočen je povoljan geoprometni položaj, koji omogućuje dobru povezanost s velikim središtima u okružju. Međutim, treba napomenuti kako predstavnici Požeško-slavonske županije smatraju da, za razliku od ostalog prostora regije Kontinentalna Hrvatska, njihova županija nema povoljan geografski položaj, pa samim time niti dobru povezanost s većim središtima u okruženju. Prometni značaj regije dodatno osnažuje razvijena mreža unutarnjih plovnih putova, čiji potencijali zasad nisu dovoljno iskorišteni (Luka Sisak, Luka Vukovar, Luka Osijek i Luka Slavonski Brod). Snagu regije čine i ostvarene prostorne pretpostavke za izgradnju kanala Dunav-Sava, koja predstavlja prvi korak u stvaranju kvalitetnog prometnog koridora Podunavlje – Jadran do srednje Europe, kao i veza Hrvatske Dunavom do crnomorskih luka. Regija Kontinentalna Hrvatska priliku za razvoj ima i u dobroj pokrivenosti zračnim lukama.

Zahvaljujući geoprometnom položaju Kontinentalna Hrvatska ima važnu ulogu u uspostavi učinkovitih prometnih veza između Zapadne Europe i Balkana i uspostavi veza između Srednje Europe, Jadranskog mora i Sredozemlja. Paneuropski prometni koridori⁹ koji prolaze prostorom ovih županija predstavljaju stoga značajnu priliku za gospodarski i prostorni razvoj (koridor Vb, Vc, koridor VII i koridor X). Koridor X značajan je u europskom prometnom sustavu. Povezuje 11 zemalja Srednje i Jugoistočne Europe i poveznica je zapadne i južne Europe. Proteže se od Republike Austrije preko Slovenije, Hrvatske, Srbije, Makedonije do Grčke. Taj koridor, ukupne dužine 2.360 km, čini cestovna i željeznička veza Salzburg - Ljubljana - Zagreb - Beograd - Niš - Skopje - Veles - Solun. Najvažniji ogranak tog koridora za Hrvatsku jest ogranak koji spaja Graz i Zagreb preko Maribora. Hrvatski dio X. koridora u većoj mjeri koristi se u svrhu tranzitnog prometa između početne i zadnje točke koridora. Paneuropski koridor V spaja sjeverozapadnu i jugoistočnu Europu. Prolazi kroz Italiju, Sloveniju, Hrvatsku, Mađarsku, Slovačku, Ukrajinu i Bosnu i Hercegovinu. Sastoji se od 2 850 km cesta, 3 270 km željezničkih pruga, pet zračnih luka, pet morskih i dvije riječne luke. Dugačak je 1.600 km. Za KH su važni ogranak Vb – Rijeka – Zagreb – Budimpešta te ogranak Vc – Ploče – Mostar – Sarajevo – Osijek – Budimpešta. Paneuropski koridor VII dužine 2300 km, čini dunavski plovni put sa sljedećim sastavnicama: dunavski unutarnji plovni put, kanal Crno more – Dunav, dunavske grane Kilia i Sulina, kanal Dunav – Sava, kanal Dunav –Tisa i relevantna lučka infrastruktura smještena na unutarnjim plovnim putovima. Unatoč izrazito povoljnom geoprometnom položaju regije Kontinentalne Hrvatske i

⁹ Paneuropski prometni koridori predstavljaju mrežu cestovnih i željezničkih prometnih pravaca. Dogovorili su ih Europska unija, Ekonomska komisija Ujedinjenih naroda za Europu i Europska konferencija prometnih ministara. Mreža koridora uspostavljena je radi uspješnog odvijanja međunarodnog prometa na europskom kontinentu te prometa između Europe i Azije. Definirani su u Pragu 1991., na drugoj Paneuropskoj transportnoj konferenciji, održanoj na Kreti u ožujku 1994. godine. Dopune su učinjene na trećoj konferenciji održanoj u Helsinkiju 1997. godine. Zato se ovi koridori ponekad zovu "Kretski koridori" ili "Helsinški koridori", neovisno od njihove zemljopisne lokacije.

uspostavljenim međunarodnim prometnim koridorima, nedovoljno je iskorišten potencijal unutarnjih plovnih putova i intermodalnog prijevoza. Kontinentalna Hrvatska nije iskoristila svoj potencijal niti u segmentu unutarnje plovidbe. Tako je rijeka Sava u smislu međunarodne plovidbe plovna samo do Siska. Do Zagreba se može doploviti samo ograničeni broj dana u godini, a do slovenske granice se može samo manjim plovilima. Rijeke Una i Kupa su plovne, ali s ograničenjem na 20 km unutarnjih vodnih putova klasificiranih kao I i II (Kupa je plovna 5,9 km u klasi I, a Una 11 km u klasi I i 4 km u klasi II)¹⁰. Županije na prostoru ove regije priliku vide u razvoju integriranog javnog prijevoza odnosno sustava lokalnog javnog prijevoza (JP) putnika u kojem su sva vozila javnog prijevoza (vlakovi, autobusi, tramvaji, itd.) objedinjena u zajednički sustav prijevoza putnika u određenoj regiji. Prijedlog takvog sustava izveden je iz iskustva razvijenih sustava JP-a koje koriste razvijene zemlje Europske Unije a podržan je i prepoznat kao optimalan sustav organizacije JP-a u svim temeljnim strateškim europskim dokumentima (Bijela Knjiga). Povoljan geoprometni položaj regije Kontinentalna Hrvatska također stvara dodatne prilike za uspostavu distributivno-logističkih centara kao i smještaja gospodarskih djelatnosti uz prometne koridore.

Komunalne djelatnosti i energija. Među prilikama unutar komunalnih djelatnosti koje valja iskoristiti u Kontinentalnoj Hrvatskoj (pa zbog toga treba povećati županijske snage i umanjiti slabosti) na prvom mjestu uočeno je osuvremenjivanje sustava vodoopskrbne infrastrukture (tamo gdje je zastario) kao i uspostava zadovoljavajućeg sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda, što je dijelom moguće financirati iz sredstava fondova, programa i inicijativa EU-a. Postojeći vodni resursi na prostoru Kontinentalne Hrvatske predstavljaju značajan potencijal za izgradnju malih hidro-energetskih postrojenja čime bi se riješilo pitanje opskrbe električnom energijom iz vlastitih izvora. Priliku za energetski sektor čine i neiskorišteni potencijal obnovljivih izvora energije kao što su energija sunca, vjetra biomasa te geotermalna energija. Projekti energetske učinkovitosti osobito su značajni za sektor zgradarstva. Prema podacima Fonda za zaštitu okoliša¹¹ u zgradama se troši oko 40 posto od ukupne potrošnje energije, te je izuzetno važno osiguravanje minimalne potrošnje energije da bi se postigla optimalna ugodnost boravka i korištenja zgrade. Naime većina zgrada u Hrvatskoj izgrađena je prije 1987. godine te nema odgovarajuću toplinsku zaštitu te zbog toga imaju velike gubitke topline uz veliku potrošnju energije. Energetska učinkovitost u zgradama uključuje ulaganja prije svega u toplinsko-izolacijske karakteristika zgrade, čime se mogu postići smanjenja ukupnih gubitaka topline građevine za prosječno od 30 do 60%. Iskorištavanje prilika u energetskom sektoru u dugom roku bi dovelo do smanjivanja uvoza i ovisnosti regije o stranim energentima te osiguravanja samodostatnosti u proizvodnji energije, što bi općenito imalo pozitivan utjecaj na gospodarski rast i razvoj regije. Povećanje energetske učinkovitosti i veća uporaba obnovljivih izvora energije dovela bi ne samo do financijskih i energetskih ušteda, već i do poboljšanja stanja okoliša.

Okoliš i priroda, prirodna i kulturna baština. Postojeći vodni resursi još uvijek su nedovoljno korišteni u Kontinentalnoj Hrvatskoj. Isto vrijedi i za vodni potencijal za proizvodnju električne energije i navodnjavanje. Očuvana prirodna, te bogata i raznolika kulturna baština predstavljaju posebnu priliku u uvjetima povećane turističke potražnje. Na to

¹⁰ MPPI, 2014., Strategija prometnog razvoja Republike Hrvatske od 2014. do 2030. godine, dostupno na: http://www.mppi.hr/UserDocImages/Strategija_prometnog_razvoja_VRH%201-studeni.pdf

¹¹ Preuzeto s Internet stranice fonda za zaštitu okoliša:

http://www.fzoeu.hr/hr/energetska_ucinkovitost/enu_u_zgradarstvu/

se nadovezuju i potencijali vrijednih građevina, industrijske, vojne i druge arhitekture. Također, razvojnu priliku predstavljaju zapuštena poljoprivredna zemljišta kao potencijal za tradicijsku, ekstenzivnu i/ili ekološku poljoprivrednu proizvodnju koja čuva zdrav okoliš, biološku raznolikost i suzbija strane invazivne vrste.

Ostalo. S obzirom na nedostatna financijska sredstva u županijskom proračunu, kao i lošu financijsku situaciju većine jedinica lokalne samouprave u županijama, županije sjeverozapadne Hrvatske priliku vide i u mogućnostima financiranja projekata vezanih uz prostor i okoliš iz EU izvora (EU fondovi).

Prijetnje u prostoru i okolišu (KH) - Okolnosti i/ili utjecaji iz okruženja, koje mogu otežati pa i onemogućiti ostvarivanje ciljeva u razvoju prostora i okoliša županija na području Kontinentalne Hrvatske prikazane svrstani su u razvojne prijetnje.

Prostor, prostorno planiranje, imovinsko-pravni odnosi. Neriješeni imovinsko-pravni odnosi, visoki troškovi i dugotrajnost postupka njihovog rješavanja prijetnja su razvoju županija Kontinentalne Hrvatske. Županije regije Kontinentalna Hrvatska suočene su i s problemom usitnjenosti posjeda što čini značajnu prepreku razvoju (osobito poljoprivrede), a koji nije isključivo u nadležnosti županijskih i lokalnih vlasti. Značajna prijetnja razvoju regije je i nedovoljna vertikalna koordinacija u prostornom planiranju (koordinacija nacionalne i regionalne/lokalne razina). Županije Kontinentalne Hrvatske kao prijetnju svom razvoju ističu i starenje stanovništva u ruralnim predjelima. Što se tiče revitalizacije vrijednih građevina i njihovog uključivanja u kulturnu i turističku ponudu, jedna od prepreka, time i prijetnja, je neujednačena infrastruktura prostornih podataka na razini iznad županijske. Ta prijetnja otežava i pokušaje korištenja napuštenih i nezavršenih, uglavnom državnih objekata.

PROSTOR I OKOLIŠ – PRIJETNJE (KH)
Prostor, prostorno planiranje, imovinsko-pravni odnosi
Visoki troškovi i dugotrajnost postupka rješavanja imovinsko-pravnih odnosa
Usitnjenost posjeda i neriješeni imovinsko-pravni odnosi
Nedovoljna koordinacija razvojnih aktera u prostornom planiranju (s nacionalne prema lokalnoj i regionalnoj razini)
Neujednačena infrastruktura prostornih podataka
Starenje stanovništva u ruralnim područjima
Poteškoće u revitalizaciji napuštenih i nezavršenih objekata u državnom vlasništvu
Promet i informatičko-komunikacijske tehnologije (IKT)
Ukidanje važnih željezničkih linija
Neujednačena kvaliteta cestovne i željezničke infrastrukture regije
Zastarjela i nedostatna željeznička mreža – nedostatak putničkog voznog parka
Smanjenje državnih sredstava za financiranje županijskih i lokalnih cesta
Komunalne djelatnosti i energija
Spor, skup postupak dobivanja dozvola za gospodarenje otpadom
Nedosljednost i nepostojanje propisa o gospodarenju otpadom
Nepostojanje kontinuiteta u regulativi vezanoj uz gospodarenje otpadom
Okoliš i priroda, prirodna i kulturna baština
Elementarne nepogode (obilne padaline, klimatske nepogode)
Brojnost klizišta
Pretjerana regulacija prirodnih vodotoka i neusklađenost politike gospodarenja vodama sa europskim trendom davanja prostora rijekama i vraćanja riječnih staništa u izvorno stanje
Posljedice rata (minirana i minski sumnjiva područja)

PROSTOR I OKOLIŠ – PRIJETNJE (KH)
Centralizirano upravljanje šumama - gubljenje gospodarske koristi od šuma
Nezadovoljavajuće gospodarenje državnim šumama
Nekontrolirano i neprimjereno korištenje kulturne baštine uslijed vanjskih pritisaka
Onečišćenja iz susjednih hrvatskih i prekograničnih područja (tlo i vode, a posebno zrak)
Negativni prekogranični utjecaj na okoliš – rafinerija
Slaba međusektorska i međuinstitucionalna suradnja na području očuvanje kulturne baštine i održivog gospodarskog korištenja kulturnih dobara
Nedovoljno poznavanje problematike zaštite prirode od strane ulagača i donositelja odluka
Napuštanje tradicijske poljoprivrede koja je u službi zaštite biološke raznolikosti, zdravog okoliša i proizvodnje zdrave hrane
Nesređeni imovinsko-pravni odnosi prijetnja provedbi revitalizacijskih programa kulturne baštine
Ostalo
Neusklađenost društvene infrastrukture i potreba prostornog razvoja
Smanjenje sredstava iz EU fondova

Promet i informatičko-komunikacijske tehnologije (IKT). Okolnosti i/ili utjecaji iz okruženja, koje mogu otežati pa i onemogućiti ostvarivanje ciljeva u razvoju prostora i okoliša županija na području Kontinentalne Hrvatske prikazane svrstani su u razvojne prijetnje. U prometnom razvoju identificirane su slijedeće prijetnje: ukidanje važnih željezničkih linija; neujednačena kvaliteta cestovne i željezničke infrastrukture regije; zastarjela i nedostatna željeznička mreža – nedostatak putničkog voznog parka te smanjenje državnih sredstava za financiranje županijskih i lokalnih cesta - duljina cesta. Ovako određene prijetnje odnose na onaj dio željezničkog i cestovnog prometa koji nije u nadležnosti županija ili lokalnih jedinica, već isključivo u nadležnosti središnje države i javnih poduzeća.

Komunalne djelatnosti i energija. Sporost i skupoća postupka dobivanja dozvola za gospodarenje otpadom, nepostojanje kontinuiteta u regulativi vezanoj uz gospodarenje otpadom kao i nedosljednost i nedorečenost propisa koji reguliraju to područje ozbiljna su prijetnja regiji Kontinentalnoj Hrvatskoj prilikom rješavanja problema gospodarenja otpadom. u slučaju izostanka poduzimanja zakonima propisanih mjera i aktivnosti posljedice su sljedeće: emisija CO₂ iznad dozvoljenih količina; štetan utjecaj na zdravlje ljudi; štetan utjecaj na bioraznolikost; utjecaj na klimatske promjene; štetan utjecaj na ekonomiju – npr. plaćanje penala EU na emisiju CO₂, nesansirana odlagališta otpada. Navedeno ima izravno negativne učinke na stanje voda, mora, zraka i tla.

Okoliš i priroda, prirodna i kulturna baština. Prijetnja korištenju prirodnih resursa regije Kontinentalne Hrvatske su elementarne nepogode i štete (poplave, suše, klizišta) koje nastaju kao posljedica istih. Istaknuta je prijetnja pretjerane regulacije prirodnih vodotoka i neusklađenost politike gospodarenja vodama s europskim trendom davanja prostora rijekama i vraćanja riječnih staništa u izvorno stanje, što upućuje na neodgovarajuću regulaciju vodotoka u Hrvatskoj. Onečišćenje tla, zraka i vode, osobito ona koja su posljedica negativnih prekograničnih utjecaja identificirana su kao posebna prijetnja županijama u pograničnim područjima. Posebno je istaknut problem onečišćenja zraka u Slavanskom Brodu koji je uzrokovan radom rafinerije u Bosanskom Brodu. Prijetnju razvoju regije Kontinentalne Hrvatska čini i centralizirano i nezadovoljavajuće upravljanje šumama, što dovodi do toga da županije gube gospodarske koristi od šuma. Neodgovarajuća regulacija

vodotoka (koja nije u ingerenciji županija) prijetnja je razvoju županija Kontinentalne Hrvatske. Nekontrolirano i neprimjereno korištenje kulturne baštine uslijed vanjskih pritisaka (turizam, gospodarstvo i sl.) također je prijetnja razvoju regije Kontinentalna Hrvatska. To može biti i rezultat slabe međusektorske i međuinstitucionalne suradnje u području očuvanja kulturne baštine i održivog gospodarskog korištenja kulturnih dobara. Nesređeni imovinsko-pravni odnosi prijetnja su provedbi revitalizacijskih programa kulturne baštine. Prijetnju predstavlja nedovoljno poznavanje problematike zaštite prirode od strane ulagača i donositelja odluka, jer odluke neupućenih mogu imati trajne negativne posljedice po okoliš. Primjećuje se trend napuštanja tradicijske poljoprivrede koja je u službi zaštite biološke raznolikosti, zdravog okoliša i proizvodnje zdrave hrane.

Ostalo. Neusklađenost društvene infrastrukture s potrebama prostornog razvoja također je uočena kao prijetnja, pri čemu se ističe društvena infrastruktura u nadležnosti središnje države.

2.3.2 Problemi prostora i okoliša Kontinentalne Hrvatske

Problemi prostora i okoliša Kontinentalne Hrvatske
Napušteni i nezavršeni objekti/Nedostatak financijskih sredstava za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara i ostalih građevina (loše stanje pročelja)/ Nedovoljna briga o napuštenim i nezavršenim objektima (industrijski, vojni, stambeni) osobito državna imovina/Nedovoljno učinkovito upravljanje državnom imovinom Problem upravljanja; zapuštenost, neatraktivnost i pad cijena nekretnina.
Predimenzionirana građevinska područja Poslovne zone za koje nema interesa- mrtvi kapital
Brojnost klizišta/Nedostatno upravljanje klizištima Problem utroška financijskih sredstava za rješavanje tih problema
Neusklađenost društvene infrastrukture i potreba prostornog razvoja/ Ruralni, rijetko naseljeni prostori u kojima je prisutan proces depopulacije (osim ZG); Depopulacija i starenje stanovništva – troškovi održavanja javne i komunalne infrastrukture Neiskorišteni potencijal tog prostora
Neusklađenost katastra i zemljišnih knjiga/ Negativni utjecaji na poduzetništvo i gospodarstvo Nemogućnost realizacije investicijskih projekata/ Nerješavanje imovinsko-pravnih odnosa Negativni utjecaji na poljoprivredu – zapušteno poljoprivredno zemljište
Neujednačena kvaliteta cestovne i željezničke infrastrukture Loša prometna povezanost – negativni utjecaji na mobilnost stanovništva i na gospodarstvo Zastarjela i nedostatna željeznička mreža – vozni park Nedostatak putničkog voznog parka.
Neodgovarajući sustav javnog prijevoza - neusklađenost različitih oblika prijevoza (autobus, željeznica) Nepostojanje veza javnog gradskog, međugradskog i međuzupanijskog javnog prijevoza; nemobilnost radne snage i učenika/studenata.
Smanjenje državnih sredstava za financiranje županijskih i lokalnih cesta. Nedostatak ugibališta, pješačkih i biciklističkih staza/ Smanjena razina sigurnosti u prometu/ Negativni utjecaji na turizam - neatraktivnost u ponudi
Nedostatak prometnih terminala; Neiskorištenost geoprometnog položaja (intermodalni transport) Veći troškovi prijevoza, cjenovna nekonkurentnost, nije atraktivno za ulaganja
Spor, skup postupak dobivanja dozvola za gospodarenje otpadom Nije atraktivno za ulaganja
Nedovoljna iskorištenost plovnost rijeka i kanala Nekonkurentnost
Nezadovoljavajući sustav odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda/ Zastarjela vodoopskrbna infrastruktura. Niska razina kvalitete života, odlazak stanovništva, pad cijena nekretnina
Nedovoljno razvijena svijest o zaštiti okoliša; ilegalna („divlja“) odlagališta i neuređena odlagališta/Nezadovoljavajuće gospodarenje otpadom

Problemi prostora i okoliša Kontinentalne Hrvatske
Niska kvaliteta života, onečišćenje, zagađenje, pad cijena nekretnina, neatraktivnost područja uz odlagališta; neiskorišteni resursi (recikliranje)
Nezadovoljavajuće gospodarenje šumama u privatnom vlasništvu/Nedovoljno korištenje prirodnih resursa. Porast neobrađenog i zapuštenog poljoprivrednog zemljišta – nedovoljni nadzor i kontrola korištenja poticaja. Dodatni troškovi vezani uz uređivanje zemljišta; nezaposlenost; manja atraktivnost za ulagače – problem stavljanja zemljišta u funkciju, propadanje bogatstva.
Nedovoljno korištenje obnovljivih izvora energije – neispunjenje kvote 20% energije iz obnovljivih izvora
Nedovoljno korištenje vodnih resursa (nadzemne i podzemne termalne vode) – Neiskorišteni potencijali u gospodarstvu, stanovanju, zdravstvu i turizmu
Podkapacitiranost stručnjaka za prijavu projekata za EU fondove (osobito u području projekata vezanih uz kulturnu baštinu) Neiskorištenost
Nekontrolirano i neprimjereno korištenje kulturne baštine uslijed vanjskih pritisaka Nedovoljna briga o kulturnoj baštini, propadanje kulturne baštine
Elementarne nepogode Neodgovarajuća regulacija vodotoka Odlazak stanovništva, troškovi sanacije, negativni utjecaj na poljoprivredu, gospodarstvo i okoliš
Onečišćenja iz susjednih hrvatskih i prekograničnih područja – Pijesak, onečišćenja zraka i vode (Slavonski Brod)
Smanjenje sredstava iz EU fondova – Nemogućnost rješavanja problema uz nedostatak vlastitih sredstava

2.3.3 SWOT Prostor i okoliš - Jadranska Hrvatska

Snage u prostoru i okolišu (JH) - Navedene snage županija Jadranske Hrvatske u razvoju prostora i okoliša su ljudski resursi i sposobnosti, na koje se županije mogu osloniti s najvećim mogućnostima za uspjeh.

PROSTOR I OKOLIŠ – SNAGE (JH)
Prostor, prostorno-planiranje i imovinsko-pravni odnosi
Napredak u sustavu rješavanja prostorno-planske dokumentacije, sustav informiranja u prostornom planiranju
Regionalni identitet –specifični identiteti pojedinih prostornih cjelina
Zadovoljavajuća obrazovna razina stanovništva (PGŽ i IŽ)
Naslijeđena tradicija dobrog upravljanja u graditeljstvu
Promet i informatičko-komunikacijske tehnologije (IKT)
Blizina zračne luke (osim u LSŽ)
Planovi prometnih terminala
Razvijena cestovna infrastruktura unutar regije
Dobra prometna povezanost sjever – jug (iznimka je DNŽ)
Zadovoljavajuća razina lučke infrastrukture
Komunalne djelatnosti i energija
Započeti projekti u području obnovljivih izvora energije
Dobra iskorištenost hidro-energetskog potencijala
Okoliš i priroda, prirodna i kulturna baština
Civilno društvo razvijeno u zaštiti okoliša
Dobro upravljanje zaštićenim područjima
Postignut napredak u razminiravanju minskih područja

Prostor, prostorno-planiranje i imovinsko-pravni odnosi. Snage regije Jadranske Hrvatske su zadovoljavajuća prostorno-planska pokrivenost, postignut napredak u sustavu rješavanja prostorno-planske dokumentacije (uspostava sustava informiranja u prostornom planiranju), naslijeđena tradicija dobrog upravljanja u graditeljstvu te izgrađen regionalni identitet (specifični identiteti pojedinih prostornih cjelina). Zadovoljavajuća obrazovna struktura stanovništva snaga je samo Istarske i Primorsko-goranske županije. Naime, obrazovna struktura stanovništva tih dviju županija bolja je od prosjeka RH i u tom pogledu čini obje županije relativno snažnima. U toj strukturi je, međutim, uočen nedostatak stručnjaka s visokom naobrazbom i znanstvenim zvanjima. U Istarskoj županiji to se smatra i dugoročnim razvojnim ograničenjem.

Promet i informatičko-komunikacijske tehnologije (IKT). Izuzev Ličko-senjske županije, blizina zračne luke pokazuje se snagom županija Jadranske Hrvatske. U Jadranskoj Hrvatskoj smješteno je čak sedam međunarodnih zračnih luka (Pula, Rijeka, Zadar, Split i Dubrovnik, Mali Lošinj, Brač). Cestovna infrastruktura označena je snagom županija Istre i Primorja. U Istarskoj i Primorsko-goranskoj županiji mreža cesta je razmjerno gusta. Duljina cestovne mreže županijskih i lokalnih cesta u Istarskoj županiji iznosi 1.307 km, u Primorsko-goranskoj 893 km, a u Ličko-senjskoj 1.173 km. Tome treba pridodati i državne ceste. S iznimkom Dubrovačko-neretvanske županije, sve ostale županije JH su dobro prometno povezane s ostatkom zemlje. Lučka infrastruktura je ocijenjena zadovoljavajućom te predstavlja prometnu snagu regije.

Komunalne djelatnosti i energija. U segmentu energetske djelatnosti snagu regije čine započeti projekti u području obnovljivih izvora energije. U županijama ove regije u dovoljnoj mjeri se koristi hidro-energetski potencijal.

Okoliš i priroda, prirodna i kulturna baština. U županijama Južne Hrvatska istaknuto je nešto više snaga, između ostalih dobro upravljanje zaštićenim područjima¹², razvijen sektor civilnog društva u zaštiti okoliša te postignut napredak u razminiravanju minskih područja.

Slabosti prostora i okoliša (JH) - Slabosti županija Jadranske Hrvatske u prostornom razvoju i zaštiti okoliša su sve manjkavosti i nedostaci koji se mogu uočiti u razvojnom upravljanju.

Prostor, prostorno-planiranje i imovinsko-pravni odnosi. Slabosti županija Jadranske Hrvatske u prostornom razvoju i zaštiti okoliša su sve manjkavosti i nedostaci koji se mogu uočiti u razvojnom upravljanju. Neriješeni imovinsko-pravni odnosi, devastacija obale, ne uzimanje u obzir specifičnosti prostora prilikom izrade prostornih planova (tradicijnska naselja nisu zaštićena zakonom), nepostojanje sustava integralnog upravljanja obalnim područjem slabosti su svih županija Jadranske Hrvatske. Pri tome je potrebno napomenuti da su one manje izražene u Istarskoj i Primorsko-goranskoj županiji. Županije Južne Hrvatske nisu izradile planove upravljanja kulturnom baštinom. Neadekvatno održivo planiranje i gospodarenje prostorom slabost je svih županija Jadranske Hrvatske. Spomenute slabosti su jednim dijelom posljedica nedovoljnih administrativnih i stručnih kapaciteta jedinica za prostorno planiranje i zaštitu okoliša jedinica lokalne samouprave na njihovom prostoru. U županijama Jadranske Hrvatske je istaknuto i da unatoč polustoljetnom iskustvu sezonskog

¹² Država, županije ili gradovi/općine zaštićenim područjima dakle ne upravljaju izravno, već to u njihovo ime čine namjenske javne ustanove koje država i županije moraju, a općine mogu osnivati. Javne ustanove predstavljaju posebne oblike pravnih osoba koje se osnivaju radi trajnog obavljanja pojedinih djelatnosti od posebnog društvenog interesa, ukoliko se takve djelatnosti ne obavljaju radi stjecanja dobiti

turizma, nedostaje upravljanje destinacijom, što rezultira neprimjerenim planiranjem vršnih opterećenja u turističkoj sezoni. Dodatna slabost regije je depopulacija i napuštanje sela.

Promet i informatičko-komunikacijske tehnologije (IKT). Neujednačena kvaliteta i cestovne i željezničke infrastrukture obilježje je svih županija Jadranske Hrvatske. Pri tome je osobito izražen problem nedovoljno razgranate i zastarjele željezničke mreže i lošeg stanja infrastrukture lokalnih i nerazvrstanih cesta. Putnički vozni park željezničkog prometa je nedostatan. Loša povezanost županija i naselja unutar županija putem svih vidova javnog prijevoza razvojna je slabost županija Jadranske Hrvatske (intermodalni promet).

PROSTOR I OKOLIŠ – SLABOSTI (JH)
Prostor, prostorno-planiranje i imovinsko-pravni odnosi
Devastacija obale
Napuštanje sela tj. deruralizacija
Neriješeni imovinsko-pravni odnosi
JLS nemaju stručni i administrativni kapacitet za prostorno planiranje i zaštitu okoliša
Podkapacitiranost ustanova za okoliš
Nedostatak upravljanja destinacijom (neprimjeren planiranje vršnih opterećenja u turističkoj sezoni)
Utvrđivanje granice pomorskog dobra
Ne uzimanje u obzir specifičnosti prostora prilikom izrade prostornih planova (tradicijska naselja nisu zaštićena zakonom)
Nema planova upravljanja kulturnom baštinom (županije južne Hrvatske)
Nepostojanje sustava integralnog upravljanja obalnim područjem
Protokol o integralnom upravljanju obalnim područjem se ne primjenjuje
Promet i informatičko-komunikacijske tehnologije (IKT)
Neujednačenost prometne infrastrukture
Neujednačena kvaliteta cestovne i željezničke infrastrukture regije
Nedovoljno razgranata željeznička mreža
Zastarjela i nedostatan željeznička mreža – nedostatak putničkog voznog parka
Loša cestovna infrastruktura unutar regije (nerazvrstane i lokalne ceste)
Nedostatak ugibališta, pješačkih i biciklističkih staza
Nezadovoljavajući javni prijevoz u naseljima i između njih (intermodalni promet)
Nedovoljni prometni terminali
Nedovoljna međuotočna povezanost, posebno van turističke sezone
Prometna izoliranost otoka
Slaba pokrivenost mobilne telekomunikacije/širokopojasni Internet osobito u ruralnim i udaljenim područjima
Komunalne djelatnosti i energija
Nezadovoljavajuće gospodarenje otpadom
Nepostojanje sustava za gospodarenje otpadom
Velik broj nesaniраниh, ilegalnih odlagališta otpada
Nedovoljno korištenje obnovljivih izvora energije
Veliki gubici u vodovodnoj mreži
Loša pokrivenost vodovodnom mrežom
Neizgrađena odvodnja (kanalizacija)
Problem odvodnje u starim gradskim jezgrama
Neizgrađena odvodnja oborinskih voda
Okoliš i priroda, prirodna i kulturna baština
Neučinkovito upravljanje i korištenje potencijala biološke i krajobrazne raznolikosti
Nedovoljno razvijena svijest o zaštiti okoliša - neodgovorno ponašanje u okolišu

PROSTOR I OKOLIŠ – SLABOSTI (JH)
Onečišćenje tla, zraka, vode
Neosvijestjenost stanovništva o važnosti očuvanja tradicijske baštine
Nestručna obnova kulturne baštine (obnova bez nadzora)

Regiju Jadranska Hrvatska obilježava i nedovoljan broj prometnih terminala. U županijama Jadranske Hrvatske kao slabost se ističe nezadovoljavajuća povezanost otoka s kopnom i nedovoljna međuotočna povezanost, posebno van turističke sezone, i što marginalizira, a često i izolira otoke. Slaba pokrivenost mobilne telekomunikacije/širokopojsnog Interneta u ruralnim i udaljenim područjima slabost je Jadranske Hrvatske osobito Ličko-senjske i dalmatinskih županije.

Komunalne djelatnosti i energija. Neprimjereno gospodarenje otpadom te nepostojanje sustava gospodarenja otpadom slabost je s kojom se suočavaju sve županije Jadranske Hrvatske. Značajan problem vezan uz gospodarenje otpadom čine i brojna nesansirana, ilegalna odlagališta otpada. Neujednačena pokrivenost vodoopskrbnom mrežom uočena je na razini cijele regije, pri čemu je istaknut problem nerazvijene odvodnje (kanalizacija) i odvodnje oborinskih voda. Osobito je značajan problem odvodnje u starim gradskim jezgrama. Županije Jadranske Hrvatske suočene su i s velikim gubicima u vodovodnoj mreži. Usprkos velikom potencijalu županije Jadranske Hrvatske pokazuju slabost u iskorištavanju obnovljivih izvora energije (sunca, vode, vjetra, biomase).

Okoliš i priroda, prirodna i kulturna baština. Neučinkovito upravljanje i korištenje potencijala biološke i krajobrazne raznolikosti slabost je regije Jadranske Hrvatske. Županije Jadranske Hrvatske općenito su nedovoljno uključene u upravljanje morskim resursima što govori o slabosti županijskih institucija. Nedovoljna osviještenost stanovništva o zaštiti okoliša i neodgovornost prema okolišu slabost je svih županija Jadranske Hrvatske. Prisutna su onečišćenja vode, zraka i tla. Uz to, županije Južne Hrvatske nisu izradile planove upravljanja kulturnom baštinom, vrlo su česti primjeri nestručne obnove kulturne baštine (obnova bez nadzora). Stanovništvo regije nije dovoljno osviješteno o važnosti očuvanja tradicijske baštine.

Prilike u prostoru i okolišu (JH) - Razvojne prilike županija Jadranske Hrvatske u sektoru prostora i okoliša su sve okolnosti u okruženju koje se mogu koristiti za ostvarivanje razvojnih ciljeva.

PROSTOR I OKOLIŠ – PRILIKE (JH)
Prostor, prostorno-planiranje i imovinsko-pravni odnosi
Veliki nenaseljeni prostor
Razvojni potencijali ruralnih područja
Zapušteni (vojni) objekti – stavljanje u funkciju
Promet i informatičko-komunikacijske tehnologije (IKT)
Geoprometni položaj
Koridori Vc i Jadransko-jonski pravac
Pomorska infrastruktura
EU fondovi za integrirani promet– pojašnjenje – Master plan prometa
Navesti i ostala područja ne samo svi
Povezivanje izdvojenog dijela Hrvatske (Pelješki most)

PROSTOR I OKOLIŠ – PRILIKE (JH)
Komunalne djelatnosti i energija
Plinifikacija
Postojanje potencijala za korištenje obnovljivih izvora energije
EU fondovi – uspostava zadovoljavajućeg sustav odvodnje i odvodnje otpadnih voda
EU fondovi – uspostava ujednačenog sustava vodoopskrbne infrastrukture
Okoliš i priroda, prirodna i kulturna baština
Natura 2000
Visoka pokrivenost zaštićenim područjima
Bogata prirodna baština
Očuvani prirodni resursi
Bogata i raznolika kulturna baština
Krajobrazne osnove za cijelu Hrvatsku, planiranje mora i prepoznavanje staništa
Karta kopnenih i morskih staništa
Bolje prepoznavanje rasprostranjenosti stanja i vrsta staništa – osigurana sredstva
Privlačna obala i more
Veliki potencijal zaleđa
Klimatološke razlike unutar regije
Velik udio iznimnog krajolika – prirodni, kulturni i turistički potencijal
Očuvan i razveden morski okoliš
Ostalo
Imidž destinacije
Prekogranična transnacionalna suradnja
Autohtonost prostora , ekološka proizvodnja
EU Fondovi za projekte

Prostor, prostorno-planiranje i imovinsko-pravni odnosi. U županijama Jadranske Hrvatske nenaseljeni prostor smatraju potencijalom i razvojnom prilikom, pri čemu županije Istre i Primorja priliku vide prvenstveno u nedovoljno korištenim i sve manje naseljenim ruralnim područjima. Prilika za razvoj regije je i stavljanje u funkciju napuštenih objekata, pri čemu se najvećim dijelom radi o vojnim objektima.

Promet i informatičko-komunikacijske tehnologije (IKT). Kao prilike koje bi trebalo iskoristiti kako bi se povećale snage i umanjile slabosti županija Jadranske Hrvatske uočeni su povoljan geoprometni položaj, koji omogućuje dobru povezanost s velikim središtima u okružju i to putem paneuropskog prometnog koridora Vc (ogranak koridora V), koji povezuje Budimpeštu, Osijek, Sarajevo i Ploče. Razvojna prilika je svakako i izgradnja Pelješkog mosta čime bi se omogućilo povezivanje izdvojenog dijela Hrvatske. Razvojnu priliku regije ne samo za segment prometnog sektora, već i za ostale sektore unutar područja prostor i okoliš predstavljaju mogućnosti financiranja projekata iz EU izvora.

Komunalne djelatnosti i energija. Među prilikama unutar komunalnih djelatnosti koje valja iskoristiti u Jadranskoj Hrvatskoj (pa zbog toga treba povećati regionalne snage i umanjiti slabosti) uočena je izgradnja plinske mreže (projekt plinifikacije) te potencijal proizvodnje energije iz obnovljivih izvora. Također razvojnu priliku regije predstavljaju potencijalni infrastrukturni projekti kojima bi se riješili problemi neujednačene vodoopskrbe, sustava odvodnje (kanalizaciju) i odvodnje oborinskih voda, a koji bi se dijelom mogli financirati iz sredstava fondova, programa i inicijativa EU-a.

Okoliš i priroda, prirodna i kulturna baština. U pogledu prirodnih resursa postoje neiskorišteni potencijali određeni dokumentom NATURA 2000, koji predviđa aktivno čuvanje prirode što znači da je moguće formulirati razvojne mjere koje će prezentirati i turistički valorizirati prirodu na održivi način. U tom smislu razvojnu priliku Jadranske Hrvatske pruža visoka pokrivenost zaštićenim područjima, očuvani prirodni resursi i bogata prirodna baština. Razvojnu priliku čini i neiskorišteni potencijal bogate kulturne baštine odnosno općenito velik udio iznimnog krajolika – prirodni, kulturni i turistički potencijal. Privlačna obala i more, očuvan i razveden morski okoliš, klimatološke razlike unutar regije, potencijal zaleđa prepoznati su kao značajne prilike za razvoj regije Jadranska Hrvatska.

Ostalo. S obzirom na nedostatna financijska sredstva u županijskim proračunima, kao i lošu financijsku situaciju većine jedinica lokalne samouprave u županijama, županije Jadranske Hrvatske priliku vide i u mogućnostima financiranja projekata vezanih uz prostor i okoliš iz EU izvora (EU fondovi), prekograničnoj suradnji. Prilika za razvoj je i kreiranje imidža Jadranske Hrvatske kao turističke destinacije, što je povezano i s autohtonošću i ekološkoj očuvanosti prostora.

Prijetnje u prostoru i okolišu (JH) - Razvojne prijetnje su sve okolnosti i utjecaji iz okruženja županija Jadranske Hrvatske koje otežavaju i mogu onemogućiti ostvarivanje razvojnih ciljeva u prostoru i okolišu. **Prostor, prostorno-planiranje i imovinsko-pravni odnosi.** Na području županija Jadranske Hrvatske imovinsko-pravni odnosi su važan razvojni činitelj. Neriješeni imovinsko-pravni odnosi, usitnjenost posjeda, zapuštenost poljoprivrednog zemljišta osnovne su prepreke provedbi svih vrsta projekata. Imovinsko-pravni odnosi sređuju se razvojem zemljišnoknjižnog sustava s jedne i katastarskog sustava s druge strane. Jedan od razvojno značajnih negativnih rezultata je jedva moguće okrupnjavanje i aktiviranje zapuštenog poljoprivrednog zemljišta, kao i propadanje i urušavanje objekata zbog nesređenih imovinsko-pravnih odnosa. Vezano uz zakonodavnu regulaciju i upravljanje prostorom, predstavnici županija Jadranske Hrvatske kao značajnu prijetnju ocjenjuju neusklađenost propisa iz područja prostornog uređenja, zaštite okoliša i drugih, nezadovoljavajuću koordinaciju u izgradnji infrastrukture te izostanak integriranog upravljanja prostorom. Stanovništvo na otocima suočeno je s visokim troškovi otočnog života (uglavnom promet) te prometnom izoliranošću, što u konačnici dovodi do depopulacije. Depopulacija, međutim, nije prisutna samo među otočnim stanovništvom regije, već općenito među ruralnom populacijom.

Promet i informatičko-komunikacijske tehnologije (IKT). U pogledu prometnog razvoja kao zajednička prijetnja svim županijama uočena je loša prometna povezanost s velikim središtima u okružju, te neujednačena kvaliteta cestovne i željezničke infrastrukture. Neujednačena kvaliteta cestovne i željezničke infrastrukture te neujednačena dostupnost širokopojasnog Interneta (osobito u ruralnim i udaljenim predjelima - otoci) čine prepreku razvoju županija Jadranske Hrvatske. Važno je napomenuti da se prijetnje odnose na onaj dio željezničkog i cestovnog prometa koji nije u nadležnosti županija ili lokalnih jedinica, već isključivo u nadležnosti središnje države te državnih poduzeća. Posebnu prijetnju u kontekstu prometne infrastrukture predstavlja odsječenost Dubrovačko-neretvanske županije od hrvatskog i europskog teritorija.

PROSTOR I OKOLIŠ – PRIJETNJE (JH)
Prostor, prostorno-planiranje i imovinsko-pravni odnosi
Neriješeni imovinsko-pravni odnosi
Propadanje i urušavanje objekata zbog nesređenih imovinsko-pravnih odnosa
Usitnjenost posjeda
Zapuštenost poljoprivrednog zemljišta (nastanak fosiliziranog agrarnog pejzaža)
Nedovoljno sektorsko integriranje upravljanja prostorom
Visoki troškovi otočnog života (uglavnom promet)
Prometna izoliranost otoka
Depopulacija stanovništva na otocima i Gorskom kotaru, u udaljenim područjima i selima
Nezadovoljavajuća koordinacija u izgradnji infrastrukture
Neusklađenost sektorskih i nacionalnih politika i zakona s regionalnim
Promet i informatičko-komunikacijske tehnologije (IKT)
Neujednačena kvaliteta cestovne i željezničke infrastrukture
Neujednačena prometna povezanost s velikim središtima u okružju
Odsječenost Dubrovačko-neretvanske županije od hrvatskog i europskog teritorija
Nedostupnost širokopojasnoj mreži u ruralnim područjima i na otocima
Okoliš i priroda, prirodna i kulturna baština
Elementarne nepogode
Zaštita prirode prema NATURI 2000 u već izgrađenim područjima
Klimatska varijabilnost i klimatske promjene
Prekogranično onečišćenje (vode, otpad....)
Šumski požari i požari makije
Prevelika autonomija nacionalnih subjekata u gospodarenju prirodnim resursima
Istraživanje ugljikovodika na moru i druge eksploatacije mora
Tradicijska etnobaština je ugrožena s obzirom na neriješene imovinsko-pravne odnose
Osjetljivost ekosustava
Prekomjerno korištenje prirodnih resursa (riblji fond)
Prekomjerno korištenje kulturne baštine u turističke svrhe
Zaslanjivanje i onečišćenje pesticidima poljoprivrednih površina
Ekološka mreža – nedefiniran model financiranja
Zagađenost mora
Minirana i minski sumnjiva područja
Masovni i neodrživi oblici turizma

Okoliš i priroda, prirodna i kulturna baština. Elementarne nepogode također prijete razvoju županija ove regije, a osobito ističu požare učestale tijekom ljetnih mjeseci. Globalno onečišćenje, klimatska varijabilnost i klimatske promjene također su jedna od prijetnji razvoju županija Jadranske Hrvatske. Onečišćenje zraka, tla i mora identificirano je kao prijetnja razvoju regije Jadranske Hrvatske, osobito onečišćenje tla uzrokovano minama. Iako manje nego u Kontinentalnoj Hrvatskoj i ovdje ima miniranih i minski sumnjivih područja. Otežavajuća okolnost razvoja županija Jadranske Hrvatske je i velika osjetljivost ekosustava. U krškim područjima onečišćenja se prenose s površine u podzemlje, gdje se podzemnim vodama, vrlo brzo šire na udaljena područja. Iako se odredbe NATURA 2000 u županijama Jadranske Hrvatske smatraju razvojnom prilikom ispostavlja se da su tim dokumentom obuhvaćena područja koja su prostornim planovima određena kao građevinska pa i već izgrađena područja. U tim slučajevima NATURA 2000 se pojavljuje kao prepreka. Loša

vertikalna komunikacija u gospodarenju vodama prepreka je razvoju dalmatinskih županija. Kao prijetnja razvoju regije identificiran je problem prekograničnog onečišćenja (vode, otpad itd.), učestali šumski požari i požari makije tijekom ljetnih mjeseci, sve učestalija istraživanja ugljikovodika na moru i druge eksploatacije mora, te prekomjerno korištenje prirodnih resursa (riblji fond). Očuvana i bogata kulturna baština ugrožena je prekomjernim korištenjem u turističke svrhe. Premda se razvoj ove regije temelji na turizmu, masovni turizam prepoznat je kao prijetnja zbog pritiska na okoliš, ali i na život lokalne zajednice.

2.3.4 Problemi u području prostora i okoliša Jadranske Hrvatske

Problemi u području prostora i okoliša Jadranske Hrvatske
Neriješeni imovinski odnosi/Usitnjenost posjeda/ Ne uzimanje u obzir specifičnosti prostora prilikom izrade prostornih planova (tradicijska naselja)/ Neosviještenost stanovništva o važnosti očuvanja tradicijske baštine Prepreka za ulaganja – neatraktivnost i ne konkurentnost – osobito u djelatnostima prometa, turizma, poljoprivrede. Nedovoljno iskorišteni potencijali poljoprivredne proizvodnje – zapuštena poljoprivreda Visoki troškovi za ulaganja
Prometna izoliranost otoka Nekonkurentnost gospodarstva Depopulacija stanovništva na otocima, u udaljenim područjima i na selu
Neujednačena cestovna infrastruktura/ Nedovoljna prometa povezanost/nedostatak ugibališta, pješačkih staza i biciklističkih staza/ Nepokrivenost Internetom u ruralnim područjima i na otocima Negativni utjecaji na poduzetništvo Negativni utjecaji na turizam i gospodarstvo
Neodrživi turizam/ Nepoštivanje prostorno planske dokumentacije/ Neadekvatno upravljanje kulturnim krajolicima/ Neosviještenost stanovništva o važnosti očuvanja tradicijske baštine/Nedostatak upravljanja destinacijom/Nedostatak plana upravljanja kulturnim dobrima Devastacija obale, negativni utjecaji na okoliš/ negativni utjecaji na kulturna dobra Nereguliranje vršnih opterećenja u turističkoj sezoni
Loša pokrivenost mrežom vodoopskrbe i odvodnje Problem odvodnje u starim gradskim jezgrama –gospodarstvo, turizam
Požari, elementarne nepogode Negativan utjecaj na standard i kvalitetu života (osobito sela i otoci) Devastacija okoliša/ Ugrožen dugoročni razvoj turizma i gospodarstva općenito/Troškovi sanacije, materijalne štete (stanovnici, gospodarstvo, okoliš, izdaci za županije) Ugrožen dugoročni razvoj turizma i gospodarstva općenito
Zapušteni objekti Negativni utjecaj na gospodarstvo, smanjenje privlačnosti tih objekata
Nedovoljno korištenje OI energije Onečišćenje okoliša (zaštićena područja)
Nesanirana i ilegalna odlagališta otpada Troškovi sanacije ilegalnih odlagališta otpada
Nepostojanje sustava gospodarenja otpadom Negativni utjecaji na turizam Prevelika autonomija nacionalnih subjekata u gospodarenju prirodnim resursima Primjer problema upravljanja šumama – Vlada RH daje koncesiju za meliorirani krš bez da se obavijesti županija . Županije nisu obaviještene o državnim intervencijama na njihovom prostoru.
Utvrđivanje granice pomorskog dobra Problem upravljanja obalnim područjem (međusektorsko planiranje i povezivanje) Prekomjerno korištenje prirodnih resursa Problem povezanosti krajnjeg juga JH s ostatkom zemlje Problem neaktiviranja zaleđa – gospodarstvo i odseljavanje stanovništva

2.4 Tematska cjelina: Razvojno upravljanje

Upravljanje razvojem obuhvaća aktivnosti planiranja, ugovaranja i financiranja, provedbe, praćenja i vrednovanja. Strateško planiranje ključan je instrument za razvojno upravljanje koje se primjenjuje u procesu pripreme strateških planova, programe i projekte. Za razvojno upravljanje potrebni su odgovarajući i provedivi zakoni i propisi, ljudski, organizacijski i financijski kapaciteti, spremnost na suradnju i timski rad, praktično iskustvo u razvojnom djelovanju i sl. Stanje u području razvojnog upravljanja razlikuje se na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini, ovisno o instituciji ili organizaciji, te uvelike ovisi o individualnom sposobnostima pojedinaca koji djeluju unutar kompleksnog i često nedovoljno koordiniranog sustava. Kompleksnosti razvojnog upravljanja doprinosi činjenica da regionalna politika nije resorna politika, već zbog integrativnog karaktera, predstavlja međuresornu politiku i time zahtjeva interdisciplinarnu suradnju mnogih dionika.

Ključni dionici koji aktivno sudjeluju u procesima razvojnog upravljanja na regionalnoj i lokalnoj razini su u pravilu predstavnici jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, predstavnici razvojnih institucija kao što su primjerice lokalne i regionalne razvojne agencije, te predstavnici nacionalnih institucija i javnih poduzeća koji djeluju na lokalnoj i regionalnoj razini.

Sljedom rezultata rasprava o snagama, slabostima, prilikama i prijetnjama koje su raspravljane iz perspektive lokalnih i regionalni predstavnika na temu razvojnog upravljanja istaknule su se sljedeće podteme:

- *kapaciteti* - vezani uz pitanja EU i financiranje,
- *suradnja* - međuinstitucionalna, međuregionalna, međusektorska, timski rad
- *planiranje i projekti* - ŽRS, lokalne razvojne strategije, sektorski i prostorni planovi, te
- *upravljanje* - provedba, praćenje, evaluacija.

U skladu s navedenim podtemama grupirani su nalazi svih SWOT radionica, a rezultati prikazani su u tabličnom obliku i analizirani u nastavku.

2.4.1 SWOT Razvojno upravljanje - Kontinentalna Hrvatska¹³

RAZVOJNO UPRAVLJANJE – SNAGE (KH)
Kapaciteti – EU, financiranje
Ojačani razvojno-upravljački kapaciteti regionalnih razvojnih koordinatora vezano uz EU fondove
Ojačani financijski kapaciteti u uvjetima kada je u provedbi više projekata (županije u istočnom dijelu Hrvatske)
Bolja informiranost o mogućnostima EU fondova
Suradnja
Dobra međusobna suradnja regionalnih koordinatora i MRRFEU (potrebna učestalija komunikacija) (županije u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske)
Redovite koordinacije između regionalnih koordinatora (unazad cca. 6-7 godina) - prvi regionalni projekti (međužupanijski) (županije u sjeverozapadnom dijelu i središnjem dijelu Hrvatske)
Dobra suradnja s MINPO - regionalni koordinatori prepoznati u Zakonu (prepoznato u županijama u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske)
Kvalitetna koordinacija razvojnih dionika (LAG, LRA, Poduzetnički centri, inkubatori) (u županijama u istočnom dijelu Hrvatske)

¹³ Nalazi uz koje nije navedeno prostorno obilježje odnosi se na sve županije unutar NUTS II statističke regije.

RAZVOJNO UPRAVLJANJE – SNAGE (KH)
Razvijena partnerstva i međuinstitucionalna suradnja (prepoznato među županijama u središnjem dijelu Hrvatske)
Planiranje i projekti
Iskustvo u strateškom planiranju na regionalnoj razini
Vidljiv napredak u razvojnom planiranju – ŽRS (županije u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske)
Zakonski propisano trogodišnje planiranje proračuna potiče jačanje srednjoročne razvojne perspektive (županije središnjeg dijela Hrvatske)
Uvode se procedure i određuju se kriteriji alokacije sredstava za razvojne projekte (županije u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske)
Podrška "tailor made" obuke o upravljanju projektnim ciklusom (županije u središnjem dijelu Hrvatske)
Spremnost za razvijanje poslovne infrastrukture - postoje pripremljeni projekti
Ojačani kapaciteti dionika kroz projekte prekogranične suradnje - portfelj projekata (županije u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske)
Krenulo se s izradom planova i projekata vezano uz zaštitu i spašavanje (županije u središnjem i sjeverozapadnom dijelu Hrvatske)
Upravljanje
Upravljanje prirodnim, kulturnim i povijesnim vrijednostima (županije u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske)
Povećano iskustvo u provedbi projekata (županije u istočnom dijelu Hrvatske)

Snage u razvojnom upravljanju (KH) – Kapaciteti. Vezano uz jačanje razvojnih kapaciteta, istaknuto je da su regionalni koordinatori ojačali razvojno-upravljačke kapacitete vezano uz EU fondove na osnovi iskustva stečenog u proteklom razdoblju. Nadalje, predstavnici Virovitičko-podravske županije istaknuli su, da su kroz istovremeno osiguravanje financiranja EU projekata ojačani financijski kapaciteti na razini županije, što doprinosi poboljšanju tijeka novca i olakšava upravljanje projektima. Općenito, informiranost korisnika o EU fondovima je bolja na razini cijele KH.

Suradnja. Kao snaga u razvojnom upravljanju prepoznata je dobra suradnja između regionalnih koordinatora županija u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske i Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU (MRRFEU), no ipak je potrebna učestalija komunikacija. Tome u prilog ide činjenica o održavanju redovitih sastanaka regionalnih koordinatora na kojima sudjeluju i predstavnici MRRFEU, te na kojima se razgovara o međužupanijskim projektima, što su potvrdili i predstavnici županija središnjeg dijela Hrvatske. Predstavnici županija u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske tvrde da je uloga regionalnih koordinatora prepoznata u Zakonu vezanom uz razvoj malog poduzetništva, što je također rezultat dobre suradnje regionalnih koordinatora s Ministarstvom poduzetništva. Općenito, razvijenost partnerstava i međuinstitucionalne suradnje potvrđena je među predstavnicima županija u središnjem dijelu Hrvatske, dok su slavonske županije istaknule kvalitetnu suradnju razvojnih dionika kroz razne procese planiranja na lokalnoj i regionalnoj razini.

Planiranje i projekti. Sve županije potvrđuju rastuće iskustvo u strateškom planiranju na regionalnoj razini, što se može povezati s vidljivim napretkom u razvojnom planiranju kroz procese izrade županijskih razvojnih strategija. To je potvrđeno i od predstavnika županija središnje Hrvatske, te se može povezati i s nalazom vezanim uz unaprijeđene procese trogodišnjeg proračunskog planiranja prema Zakonu o proračunu. Izravno vezano uz planiranje su i snage istaknute od predstavnika županija iz sjeverozapadnog dijela Hrvatske u projektnom planiranju, kao rezultat uvođenja procedure i određivanja kriterija za alokacije sredstava za razvojne projekte. Predstavnici županija iz sjeverozapadnog dijela Hrvatske

ističu da su ojačani kapaciteti dionika i uspostavljen je portfelj projekata prekogranične suradnje, krenulo se i s izradom planova i projekata vezano uz zaštitu i spašavanje i u županijama središnje Hrvatske, te na razini gotovo svih županija KH postoje pripremljeni projekti za razvijanje poslovne infrastrukture. Obuka za upravljanje projektnim ciklusom nudi se u gotovo svim županijama, a posebno je bilo istaknuto od strane predstavnika iz županija središnje Hrvatske, što dugoročno doprinosi snagama u razvojnom upravljanju.

Upravljanje. Kao snagu vezanu uz bolje upravljanje, predstavnici slavonskih županija posebno su naglasili povećano iskustvo u provedbi projekata, a predstavnici sjeverno-hrvatskih županija istaknuli su dobro upravljanje prirodnim, kulturnim i povijesnim vrijednostima.

RAZVOJNO UPRAVLJANJE – SLABOSTI (KH)
Kapaciteti – EU, financiranje
Nedovoljna institucionalna kapacitiranost na lokalnoj i regionalnoj razini
Problem pred-financiranja (premošćivanja) za JLP(R)S (županije sjeverozapadne i istočnog dijela Hrvatske)
Razvijenije županije se nisu mogle javiti na natječajne za infrastrukturne projekte financirane iz prepristupnih fondova zbog čega nedostaje praktično iskustvo (županije sjeverozapadne i središnje Hrvatske)
Nedovoljno razvijeni ljudski kapaciteti lokalne i regionalne samouprave za razvojne projekte
Vrlo slabi fiskalni kapaciteti lokalnih jedinica znatno ograničavaju mogućnosti za planiranje, pripremu i provedbu razvojnih projekata (posebno u županijama istočne Hrvatske)
Nedostatak financijskih sredstava za pripremu tehničke dokumentacije projekata
Nedostatak financijskih kapaciteta za sufinanciranje i pred-financiranje projekata
Nedostaje menadžerske edukacije čelnika, donositelja odluka JLPRS
Suradnja
Nema interesa za partnerskim udruživanjem i radom, neformalno postoji, ali kada treba operacionalizirati – nema partnerstva na lokalnoj razini pogotovo kada se trebaju usuglasiti različite političke opcije (ako postoji interes, postoji partnerski odnos; postoje dobri primjeri na projektnoj osnovi i ovisi o pojedincima) (županije istočnog dijela Hrvatske)
Nedovoljna suradnja javnog, privatnog, znanstvenog sektora i sektora civilnog društva u planiranju razvoja
Nema redovite međužupanijske koordinacije regionalnih koordinatora (županije u istočnom dijelu Hrvatske)
Planiranje i projekti
Nedovoljno razvijena programska klasifikacija u proračunima JLPRS otežava povezivanje ciljeva iz strateških dokumenata sa proračunskim sredstvima
Nekvalitetna struktura projekata u bazama – nedovoljno razvojnih projekata
Nedostaje multidisciplinarni pristup pripremi razvojnih projekata
Zbog zaštite prirodne i kulturne baštine potrebne dodatne procedure za izgradnju - usporava projekte i poskupljuje provedbu
Upravljanje
Nepostojanje svijesti ključnih dužnosnika/ upravljačke razine vezano uz organizaciju i provedbu projekata (županije sjeverozapadnog dijela Hrvatske)
Nedostatak sustavnog upravljanja ljudskim potencijalima
Nedovoljno razvijeno upravljanje rizicima (JLS/JPS) i nema sustavnog promišljanja o upravljanju rizicima - primjer elementarne nepogode
Nedostatno je razvijena primjena IKT u radu JLPRS
Nekoordinirano upravljanje prirodnim, kulturnim i povijesnim vrijednostima (županije istočnog dijela Hrvatske)
Nedovoljno razvijeni kontrolni mehanizmi za potrebe učinkovitog nadzora JLPRS nad poduzećima u vlasništvu, naročito u dijelu dodjele subvencija, transfera, pomoći i sl.
Ne postoji operativni sustav odgovornosti za procese upravljanja (općenito)
Elementarno nepoznavanje strateškog planiranja i upravljanja, te strateškog promišljanja na lokalnoj i regionalnoj razini – donosioca odluka – srednja i visoka razina upravljačkih struktura – prije svega na lokalnoj razini (izuzetak - trenutno na razini županije KZZ i ZGŽ - strateško planiranje kreće od rukovodstva)
„Mandatno razmišljanje“ stručne razine, operativne razine u donošenju odluka – (donositelj odluka općinsko vijeće i Zavod za prostorno uređenje) (županije središnjeg i istočnog dijela Hrvatske); izražen utjecaj političkih struktura na razini stručnog djelovanja

Slabosti u razvojnom upravljanju (KH) – Kapaciteti. Za razliku od snaga, kapaciteti za razvojno upravljanje u većoj mjeri se vežu uz slabosti. Općenito, nedovoljno su razvijeni institucionalni i ljudski kapaciteti lokalne i regionalne samouprave za pripremu razvojnih projekata. Među predstavnicima županija sjeverozapadne i istočne Hrvatske istaknut je problem pred-financiranja (premošćivanja) za JLP(R)S, te općenito vrlo slabi fiskalni kapaciteti lokalnih jedinica, što znatno ograničava mogućnosti za planiranje, pripremu uključujući tehničku dokumentaciju i provedbu razvojnih projekata, što je posebno velik problem u istočnom dijelu Hrvatske. Predstavnicima iz županija sjeverozapadne i središnje Hrvatske ističu da se razvijenije županije nisu mogle javljati na natječaje za infrastrukturne projekte financirane iz prepristupnih fondova (koji su bili namijenjeni slabije razvijenim županijama), zbog čega nedostaje praktično iskustvo u pripremi takvih projekata. Također, kao slabost je istaknut i nedostatak posebne edukacije za čelnike JLPRS i javnih ustanova odnosno predstavnike rukovodeće razine i donositelje odluka.

Suradnja. Predstavnicima županija iz istočnog dijela Hrvatske prepoznali su problem nedostatka interesa za partnerskim udruživanjem i suradnjom. Neformalna suradnja postoji, ali kada treba operacionalizirati suradnju u situaciji različitih političkih opcija, ona postaje nemoguća. Ocjenjeno je da je nedovoljna suradnja javnog, privatnog, znanstvenog sektora i sektora civilnog društva u planiranju razvoja što otežava provođenje participativnih koncepata u razvojnom upravljanju. Također, u istočnom dijelu Hrvatske nema redovite međužupanijske koordinacije regionalnih koordinatora.

Planiranje i projekti. Slabosti vezane za razvojno planiranje i pripremu projekata odnose se između ostalog i na nedovoljno razvijenu programsku klasifikaciju u proračunima JLPRS što otežava povezivanje ciljeva iz strateških dokumenata i proračunskih sredstava. Ono što se naziva programskom klasifikacijom često je zapravo organizacijska klasifikacija unutar koje se grupiraju određene aktivnosti i projekti, a bez da se radi čvršća veza sa ciljevima i prioritetima iz strateških planskih dokumenata. Unapređenje programske klasifikacije za JLPRS na čemu se planira raditi u narednom razdoblju, kako je istaknula predstavnica Ministarstva financija, bit će važno i za potrebe boljeg povezivanja strateškog i proračunskog planiranja na lokalnoj razini. Vezano uz pristup pripremi razvojnih projekata, prepoznat je nedostatak multidisciplinarnog pristupa. Zbog zaštite kulturne i prirodne baštine potrebne su dodatne procedure za izgradnju, što usporava projekte i poskupljuje provedbu. **Upravljanje.** Slabosti upravljanja se za predstavnike županija u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske očituju u nepostojanju svijesti dužnosnika odnosno upravljačke razine vezano uz organizaciju i provedbu projekata, te uključujući i za ostale županije KH u nedostatku sustavnog upravljanja ljudskim potencijalima. Predstavnicima svih županija Kontinentalne Hrvatske istaknuli su nedovoljno razvijeno upravljanje rizicima na lokalnoj i regionalnoj razini, te nedostatan razvoj i primjena informatičko-komunikacijske tehnologije (IKT) u radu lokalne i regionalne samouprave. Predstavnicima županija istočnog dijela Hrvatske navode problem nekoordiniranosti upravljanja prirodnim, kulturnim i povijesnim vrijednostima. Predstavnica Ministarstva financija istaknula je kao slabost nadzorne mehanizme JLPRS nad javnim komunalnim poduzećima u vlasništvu JLPRS, neuređenost nadzornih/kontrolnih uloga i mehanizama. To je prepoznato kao nedostatak u NPR-Nacionalnom planu reformi – a ključan je i problem davanja pomoći i subvencije. (Ovaj navod se ne odnosi na razvojne agencije – ustanove u vlasništvu županije - koje imaju obvezu redovitog izvještavanja). Članovi partnerskog vijeća istaknuli su dodatno da općenito ne postoji operativni sustav odgovornosti za procese upravljanja. Osim toga, slabost predstavlja i elementarno

nepoznavanje strateškog planiranja i upravljanja, te strateškog promišljanja na lokalnoj i regionalnoj razini, što se odnosi posebno na donositelje odluka, srednje i visoke razine upravljačkih struktura i to prije svega na lokalnoj razini. Činjenica je da strateško planiranje kreće od rukovodstva, a ne od nametnutih propisa. Izuzetak u tom smislu trenutno jesu Krapinsko-zagorska i Zagrebačka županija. Još jedna slabost predstavlja „mandatorno razmišljanje“ stručne, operativne razine u donošenju odluka odnosno značajna politiziranost svakodnevnih operativnih aktivnosti, što je posebno prepoznato u županijama središnjeg i istočnog dijela Hrvatske.

Prilike za razvojno upravljanje (KH) – Kapaciteti. Vezano uz financijske kapacitete, EU fondovi kao i korištenje novih financijskih instrumenata se smatraju prilikom za financiranje lokalnih i regionalnih razvojnih projekata, kao i financiranje projekata vezanih uz jačanje kapaciteta razvojnih dionika. Priliku također u uvjetima zabrane novog zapošljavanja u javnom sektoru predstavlja zapošljavanje dodatne potrebne radne snage na projektima. U ovom kontekstu se prije svega radi o novom profilu djelatnika koji vladaju novim znanjima vezanim uz projektni menadžment i komunikacijskim vještinama. Postoje pozitivna očekivanja od pokretanja porezne reforme i decentralizacije za regionalni razvoj, kao i općenito novih propisa vezanih uz planiranje proračuna i upravljanje rizicima.

RAZVOJNO UPRAVLJANJE – PRILIKE (KH)
Kapaciteti – EU, financiranje
EU fondovi - raspoloživost financijskih sredstava i korištenje novih financijskih instrumenata (JASPERS i sl.)
Početak porezne reforme i decentralizacije za regionalni razvoj
Zapošljavanje dodatnih ljudi na projektima - regionalni koordinatori
Novi propisi - zakon o proračunu i Zakon o sustavu unutarnjih kontrola - upravljanje rizicima
Suradnja
PV - ŽRS i NUTS II - platforma za suradnju i razvojne aktivnosti
Novi zakonski okvir o regionalnom razvoju pruža nove mogućnosti za unapređenje <u>suradnje</u>
Planiranje i projekti
Novi zakonski okvir o regionalnom razvoju pruža nove mogućnosti za unapređenje <u>planiranja</u>
Državna poduzeća svojim strateškim planiranjem sudjeluju u regionalnom razvoju
Priprema projekata na hrvatskom jeziku
Aktiviranje državne imovine u funkciji lokalnog i regionalnog razvoja – revitalizacija kroz projekte
Upravljanje
E-savjetovanje - prilika za utjecanje na zakone, propise, strategije
Uspostavljen institucionalni i zakonski okvir za upravljanje regionalnim razvojem
Unapređenje Indeksa razvijenosti
Definiranje strateškog usmjerenja upravljanja prirodnim resursima (Hrvatske vode, Hrvatske šume, HEP)
Bolje korištenje lokalnih i regionalnih potencijala
Nova regulativa (Zakon o sustavu unutarnjih kontrola i javnom sektoru, Zakon o proračunu, Zakon o fiskalnoj odgovornosti) i potpora jačanju nadzorne uloge i JLPRS nad institucijama u nadležnosti.
Unapređenje sustava upravljanja kritičnom infrastrukturom (DUZS, novi propisi vezani uz npr. protu-poplavni kanali, skladišta za obvezne rezerve naftnih derivata i sl.)

Suradnja. Prilikom za razvojno djelovanje je ocijenjena razvojna suradnja u okviru Partnerskih vijeća na razini županija i NUTS II regija koja predstavljaju platformu za suradnju i razvojne aktivnosti. Novi zakonski okvir o regionalnom razvoju pruža nove mogućnosti za unapređenje suradnje.

Planiranje i projekti. Novi zakonski okvir o regionalnom razvoju pruža nove mogućnosti za unapređenje planiranja. Značajan doprinos u procesu razvojnog planiranja na lokalnoj i regionalnoj razini mogu dati i već daju određenoj mjeri državna poduzeća svojim strateškim planiranjem. Za razliku od pretpristupnog razdoblja, kada je službeni jezik u pripremi projekata za EU financiranje bio engleski, sada nakon ulaska u EU, projekti se pripremaju na hrvatskom jeziku. Također, važnu priliku, pa često i preduvjet za pokretanje razvojnih projekata, predstavlja aktiviranje državne imovine u funkciji lokalnog i regionalnog razvoja.

Upravljanje. Postupak e-savjetovanja prepoznat je kao dobra prilika za utjecanje na zakone, propise i strategije. Dobru priliku za regionalno razvojno upravljanje predstavlja uspostavljen institucionalni i zakonski okvir; definiranje strateškog usmjerenja upravljanja prirodnim resursima, primjerice vode, šume, energija; bolje korištenje lokalnih i regionalnih potencijala; te unapređenje upravljanja kritičnom infrastrukturom (državnom, strateškom). Očekuje se unapređenje razvojnog upravljanja nakon revizije postojećeg Indeksa razvijenosti, je uočen niz nedostataka u polazištima i izračunu što se reflektira u pogreškama pri kategorizaciji pojedinih JLPRS.

Prijetnje razvojnom upravljanju – Kapaciteti. Administrativne barijere navode se kao jedna od velikih prepreki razvoju u svim krajevima Hrvatske. U tom kontekstu istaknuto je da zakonodavni okvir nije u službi pripreme projekata, često postaje kočnica i ograničavajući faktor kao što su vremenski rokovi za traženje dokumenata, građevinske dozvole (došlo je do promjene roka važenja s 2(+2) godine na 3 godine bez mogućnosti produljenja). U komunikaciji s državnim službenicima vezano uz natječajna pravila za bespovratne potpore iz EU izvora, primijećeno je korištenje izlika da postoje određeni zahtjevi u natječaju koji su određeni od Europske komisije, a ne nacionalnih tijela. Primjerice kod raspisivanja natječaja za malo poduzetništvo koristili su se kriteriji koje je „navodno“ tražila Europska komisija – od bodovnog praga do natječajnih uvjeta. Zatim neprilike stvaraju dugi procesi ocjenjivanja, niska razina prolaznosti zbog administrativnih uvjeta i dokumenata, zahtjevi za garancijama i sl. Novi natječaji vezani uz izgradnju pogona i opremanje imaju uvjete i pretpostavke koje nisu realne i koje EK zapravo ne traži. Zatim, natječaji nisu dovoljno usklađeni sa zakonodavstvom vezanim uz druge resore (npr. natječaj vezan uz kulturnu baštinu, MRRFEU). Regionalne i lokalne razvojne agencije su često pod pritiskom dionika i potencijalnih korisnika zbog prevelikih i često nerealnih očekivanja vezanih uz mogućnosti pripreme i provedbe EU projekata. Nedostatak sustava financiranja regionalnih koordinatora od strane države istaknuto je kao prepreka od strane predstavnika županija središnje Hrvatske. Predstavnici slavonskih županija naveli su da ograničenja u administrativnim kapacitetima nacionalne razine predstavljaju prepreku za infrastrukturne projekte financiranih iz EU fondova. Postoje izvori financiranja projekata no naglašen je problem garancija / jamstava koje dionici ne mogu osigurati jer ne mogu udovoljiti osnovnim uvjetima koje postavljaju financijske i garancijske institucije. Javlja se i nedovoljna pripremljenost institucionalnih struktura za korištenje EU fondova. Zatim postoji i rizik (ne)prihvatanja troškova tijekom provedbe za već odobrene EU projekte, što naknadno uzrokuje troškove i neodrživost projekta. Posebno sektor civilnog društva, kao i ostali sektori kod prekograničnih i transnacionalnih programa suočavaju se s nedovoljnim ili nepostojećim sredstvima za tekuće financiranje projektnih aktivnosti. Određene prepreke javljaju se i uslijed ograničenja zapošljavanja ljudi na određeno, posebno na projektima, koje je ograničeno na najviše jednu godinu u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave. Propisi o zapošljavanju određuju se na nacionalnoj razini.

RAZVOJNO UPRAVLJANJE – PRIJETNJE (KH)
Kapaciteti – EU, financiranje
Zakonodavni okvir nije u službi pripreme projekata, često predstavlja kočnice (vremenski rokovi za traženje dokumenata, građevinske dozvole – trajanje 3 godine bez mogućnosti produljenja, SUO) – administrativne barijere
U natječajima se određena nacionalna tijela izgovaraju da određene uvjete zahtjeva Europska komisija (npr. kod raspisivanja natječaja za malo poduzetništvo uzelo za pravo koristiti kriterije koje „navodno“ traži EK – od bodovnog praga do natječajnih uvjeta; dugi procesi ocjenjivanja, niska razina prolaznosti zbog administrativnih uvjeta i dokumenata, garancija i sl. Novi natječaji, uvjeti i pretpostavke su nerealni koje EK ne traži npr. za: Izgradnju pogona, Opremanje
Tekst natječaja nedovoljno usklađen sa zakonodavstvom iz drugih resora (npr. natječaj vezan uz kulturnu baštinu, MRRFEU)
Prevelika (nerealna) očekivanja dionika (korisnika) od regionalnih struktura za pripremu/provedbu EU projekata – PRITISCI
Nedostatak sustava financiranja regionalnih koordinatora od strane države (središnja Hrvatska)
Infrastrukturni projekti: Administrativni kapaciteti na nacionalnoj razini nisu dostatni za korištenje EU fondova (istočna Hrvatska)
Postoje izvori financiranja projekata no naglašen problem garancija / jamstava
Nedovoljna pripremljenost za korištenje EU fondova
Rizik (ne)prihvatanja troškova za odobrene EU projekte
Nedovoljna ili nepostojeća sredstva za financiranje projekata (cash flow) – civilni sektor, svi sektori kod prekograničnih i transnacionalnih programa
Zapošljavanje ljudi na određeno – na projektima (max. 1 godinu) u JLS/JPS
Suradnja
Nedostatna koordinacija između nacionalnih tijela zaduženih za razvoj i regionalnih koordinatora (županije sjeverozapadnog dijela Hrvatske)
Nedovoljna vertikalna i horizontalna komunikacija (jednosmjerna); Nefunkcioniranje međuresorne komunikacije na nacionalnoj razini
Donošenje dugoročnih prioriteta bez sudjelovanja JLP(R)S
Nedovoljna uključenost JLP(R)S u definiranje razvojnih kriterija, (mjera 4.1, ruralni razvoj)
Neuređenost konzultantskog tržišta – neodgovornost za izvedbu
Netransparentan tijek informacija o formalnim obvezama JPS i JLS i mogućnostima (konzultanti, „insiderske“ informacije, „obvezni“ seminari i sl.)
Statističke regije (NUTS II) neprihvatljive (istočna Hrvatska)
Planiranje i projekti
Nije jasno definirano što se podrazumijeva pod regionalnim, a što pod nacionalnim razvojnim projektom.
Projekti koji se financiraju iz državnog proračuna ne slijede u cijelosti proračun projekta i financira se djelomično uz uvjet realizacije cijelog projekta
Izostanak kontrolnih mehanizama u provedbi razvojnih projekata, što otvara prostor za korupciju, odnosno ekonomsku štetu za društvo u cjelini;
DUUDI, katastarske izmjene, imovinsko-pravni odnosi. Problem za pripremu razvojnog projekta (sjeverozapadna Hrvatska), sporo rješavanje zahtjeva (istočna Hrvatska); Neučinkovito upravljanje državnom imovinom (središnja Hrvatska)
Usitnjenost posjeda i neriješeni imovinsko-pravni odnosi
Zbog zaštite prirodne i kulturne baštine potrebne dodatne procedure za izgradnju - usporava projekte i poskupljuje provedbu
Visok stupanj centralizacije pri donošenju strateških odluka/projekata
Pravna nesigurnost uslijed čestih zakonskih izmjena bez prethodne procjene utjecaja
Državne potpore: kompliciran sustav, neizvjestan ishod, nepoznavanje materije (Sjeverozapadna Hrvatska); te nepravedna raspodjela državnih i regionalni potpora (istočna Hrvatska)
Nekvalitetna razmjena statističkih podataka na razini države
Upravljanje
Nedostatak kriterija alokacije sredstava za razvojne projekte (istočna Hrvatska); Nepravedni kriteriji alokacije sredstava za razvojne projekte (ruralni razvoj) (Središnja Hrvatska)
Dugotrajan i kompliciran postupak javne nabave
Elementarne nepogode

RAZVOJNO UPRAVLJANJE – PRIJETNJE (KH)
Nepravovremeno donošenje strategija na nacionalnoj razini
Velika razlika između Grada Zagreba i ostalih regija (istočna Hrvatska)
Ograničenost korištenja prirodnih resursa uslijed nepovoljne zakonske regulative (NATURA 2000, Zakon o hrvatskim vodama i sl.)
Nedorečenost zakona o korištenju/ upravljanju prirodnim resursima (nisu definirane mogućnosti, jasno definirane zabrane)
Otežano upravljanje kulturnim dobrima zbog regulative
Nedostatak kulture upravljanja kritičnom infrastrukturom
Porezne izmjene bez prethodne procjene utjecaja/učinka – problem upravljanja i provedbe plana i proračuna

Suradnja. Predstavnici Kontinentalne Hrvatske istaknuli su kao prijetnju razvojnom upravljanju nedostatak koordinacije između nacionalnih tijela zaduženih za razvoj (horizontalno) i regionalnih koordinatora, to se zapravo očituje u nefunkcioniranju međuresorne komunikacije na nacionalnoj razini, kao i jednosmjerna vertikalna komunikacija. Često se odlučuje o dugoročnim razvojnim prioritetima odozgo bez sudjelovanja predstavnika lokalnih i regionalnih razina. I u operativnom smislu, nedovoljno su uključeni predstavnici lokalne i regionalne razine u definiranje razvojnih kriterija (npr. mjera 4.1, ruralni razvoj). Česte probleme stvara neuređenost konzultantskog tržišta i nedostatak odgovornosti za savjete koje nude i izvedbu projekata. Kako tijekom informacija o formalnim obvezama i mogućnostima lokalnih i regionalnih jedinica nije transparentan, tako su dionici izloženi prijenosu neformalnih informacija kroz konzultante. Često se navode na sudjelovanje na „obveznim“ seminarima o novim propisima i zakonskim procedurama na kojima najčešće kao predavači sudjeluju predstavnici državne administracije zaduženi za zakonske prijedloge i izmjene, uz plaćanje kotizacije. Kao prijetnju razvojnoj suradnji, predstavnici slavonskih županija ističu da postojeće NUTS II regije nisu prihvatljive za slavonske županije. Najveće poteškoće i prijetnje u tom smislu doživljavaju zbog prevelikog utjecaja Grada Zagreba na razvojne pokazatelje iskrivljujući pri tome sliku o stvarnom stanju u regionalnom razvoju.

Planiranje i projekti. Ključno pitanje vezano uz planiranje i projekte postavljeno je od predstavnika županija iz sjeverozapadnog dijela Hrvatske, a odnosi se na formalnu definiciju razvojnog projekta na različitim razinama upravljanja, tj. jasno razlikovanje projekta nacionalne razine, regionalne razine i lokalne razine. Među prijetnjama vezanim uz planiranje i pripremu projekata predstavnici Kontinentalne Hrvatske istaknuli su da projekti koji se financiraju iz državnog proračuna ne slijede u cijelosti proračun projekta. Naime, često zbog fiskalnih ograničenja financiranje bude djelomično osigurano no bez revizije plana projekta i inzistira se na realizaciji projekta u cijelosti unatoč umanjenom proračunu. Posljedice se izravno očituju u poteškoćama procesa provedbe projekata i kvaliteti rezultata. Nadodana je činjenica koja je vezana uz izostanak kontrolnih mehanizama u provedbi razvojnih projekata, a to je otvaranje prostora za korupciju što stvara ekonomsku štetu za društvo u cjelini. Nadalje, svi predstavnici županija Kontinentalne Hrvatske istaknuli su da značajne probleme tijekom pripreme projekta predstavljaju imovinsko-pravni odnosi, usitnjenost posjeda i katastarske izmjene, te sporost rješavanja predmeta od strane DUUDI-a. Osim toga, predstavnici županija iz sjeverozapadnog i istočnog dijela Hrvatske ističu u vezi državnih potpora da se radi o kompliciranom sustavu, da je neizvjestan ishod i često se dionici suočavaju s nepoznavanjem materije onih koji odlučuju o državnoj imovini, te da je raspodjela državnih i regionalnih potpora nepravedna. Predstavnici lokalne i regionalne razine prije svega ističu kao prijetnju visok stupanj centralizacije pri donošenju strateških odluka, kao i odluka o projektima. Uz to se veže i prijetnja pravne nesigurnosti uslijed čestih

zakonskih izmjena bez prethodne procjene utjecaja. Vezano uz planiranje i provođenje projekata prijetnju predstavlja dugotrajan i kompliciran postupak javne nabave. Značajna prijetnja tijekom procesa planiranja je dostupnost i razmjena podataka na razini države.

Upravljanje. Prijetnja razvojnom upravljanju je nedostatak kriterija alokacije sredstava za razvojne projekte, što su potvrdili predstavnici županija iz središnje i istočne Hrvatske, gdje se to u većoj mjeri odnosi na ruralni razvoj. Dugotrajan i kompliciran postupak javne nabave uzrokuje značajne poteškoće u razvojnom upravljanju. Prijetnju od elementarnih nepogoda prepoznali su gotovo svi predstavnici Kontinentalne Hrvatske. Predstavnici iz slavonskih županija istaknuli su kao prijetnje nepravovremeno donošenje strategija na nacionalnoj razini, prema kojima bi se strateški dokumenti nižih razina vlasti trebali orijentirati. Također, kao iznimnu prijetnju doživljavaju veliku razliku između Grada Zagreba i ostalih regija, što se kroz statističko uprosječivanje gubi iz vida, posebno u uvjetima kada se razvojne odluke donose na iznad-regionalnoj razini bez poznavanja regionalnih specifičnosti. Prijetnju predstavljaju ograničenja u korištenju prirodnih resursa uslijed nepovoljne zakonske regulative (NATURA 2000, Zakon o hrvatskim vodama i sl.). Usko uz to vezano je i nedorečenost zakona o korištenju i upravljanju prirodnim resursima, pri čemu nisu definirane mogućnosti, nego su definirane zabrane. Na to se nadovezuje prijetnja ograničavajuće regulative uslijed koje je otežano upravljanje kulturnim dobrima. Također, prepoznato je da nedostaje kultura upravljanja kritičnom infrastrukturom. Posebna prijetnja jesu i porezne izmjene bez prethodne procjene učinka, što je u velikoj mjeri dovelo do neravnoteža u lokalnim i regionalnim proračunima, te posljedično negativno utječe na razvojno upravljanje.

2.4.2 Problemi razvojnog upravljanja Kontinentalne Hrvatske

Problemi razvojnog upravljanja Kontinentalne Hrvatske
Nedovoljna institucionalna kapacitiranost na lokalnoj i regionalnoj razini
Nedostatak financijskih kapaciteta za sufinanciranje i pred-financiranje projekata
Nedostatak financijskih sredstava za pripremu tehničke dokumentacije projekata
Nedostaje menadžerske edukacije čelnika, donositelja odluka JLPRS
Elementarno nepoznavanje strateškog planiranja i upravljanja, te strateškog promišljanja na lokalnoj i regionalnoj razini – donosioca odluka – srednja i visoka razina upravljačkih struktura
Nekvalitetna struktura projekata u bazama – nedovoljno razvojnih projekata
Ne postoji operativni sustav odgovornosti za procese upravljanja (općenito)
Zakonodavni okvir nije u službi pripreme projekata, a ne kočnica (vremenski rokovi za traženje dokumenata, građevinske dozvole – trajanje 3 godine bez mogućnosti produljenja, SUO) – administrativne barijere
U natječajima se određena nacionalna tijela izgovaraju da određene uvjete zahtjeva Europska komisija (npr. kod raspisivanja natječaja za malo poduzetništvo uzelo za pravo koristiti kriterije koje „navodno“ traži EK – od bodovnog praga do natječajnih uvjeta; dugi procesi ocjenjivanja, niska razina prolaznosti zbog administrativnih uvjeta i dokumenata, garancija i sl. Novi natječaji, uvjeti i pretpostavke su nerealni koje EK ne traži npr. za: Izgradnju pogona, Opremanje
Natječaji su nedovoljno usklađeni sa zakonodavstvom drugih resora (npr. natječaj vezan uz kulturnu baštinu, MRRFEU)
Prevelika (nerealna) očekivanja dionika (korisnika) od regionalnih struktura za pripremu/provedbu EU projekata – PRITISCI
Nedovoljna pripremljenost za korištenje EU fondova
Pravna nesigurnost uslijed čestih zakonskih izmjena bez prethodne procjene utjecaja
Visok stupanj centralizacije pri donošenju strateških odluka/projekata
Usitnjenost posjeda i neriješeni imovinsko-pravni odnosi
Zbog zaštite prirodne i kulturne baštine potrebne dodatne procedure za izgradnju - usporava projekte i poskupljuje provedbu
Nemogućnost praćenja provedbe projekta

2.4.3 SWOT RAZVOJNO UPRAVLJANJE - JADRANSKA HRVATSKA

RAZVOJNO UPRAVLJANJE – SNAGE (JH)
Kapaciteti – EU, financiranje
Iskustvo i motiviranost djelatnika lokalne i regionalne samouprave te potpornih institucija u pisanju i provedbi projekata
Suradnja
Dobra suradnja JLS i LAG-ova i županija
Dobra komunikacija u Jadranskoj regiji među županijama i regionalnim koordinatorima
Sinergija akademske zajednice s JLS i potpornim institucijama
Regionalni razvojni koordinatori dobro povezuju razvojne dionike
Planiranje i projekti
Vidljiv napredak u strateškom planiranju
Identificirane razvojne potrebe u regionalnim i lokalnim dokumentima
Dobra iskustva u projektima prekogranične suradnje
Upravljanje
Dobra komunikacija i redovite koordinacije između županije i lokalnih jedinica u Istarskoj i Primorsko-goranskoj županiji

Snage u razvojnom upravljanju (JH) – Kapaciteti. Dionici i članovi PV Jadranske Hrvatske istaknuli su kao snagu iskustvo i motiviranost djelatnika lokalne i regionalne samouprave te potpornih institucija u pisanju i provedbi projekata. Kapaciteti se izgrađuju učenjem kroz praksu i vrijeme. Tako je prepoznato da su snage u razvojnom upravljanju prije svega rezultat višegodišnjeg procesa razvojnog planiranja, upravljanja i provedbe razvojnih projekata što ostavlja pozitivan trag na razvojno djelovanje ključnih dionika u Jadranskoj Hrvatskoj.

Suradnja. Sudionici radionica iz Dalmatinskih županija istaknuli su postojeće snage u području suradnje lokalnih jedinica, lokalnih akcijskih grupa (LAG) i županija, te sinergiju stvorenu između akademske zajednice, lokalnih jedinica i potpornih institucija (triple helix). Predstavници okupljeni iz sjeverno-jadranskih županija prepoznaju snage u suradnji regionalnih koordinatora i razvojnih dionika. Prepoznata je i dobra suradnja među županijama u Jadranskoj regiji.

Planiranje i projekti. Strateško planiranje ocijenjeno je snagom među sudionicima iz dalmatinskih županija, a potvrđeno je i od strane sjeverno-jadranskih županija da su u lokalnim i regionalnim razvojnim dokumentima identificirane razvojne potrebe. Na razini županija istaknuto je kao snaga iskustvo djelatnika u pripremi projekata, posebno u prekograničnoj suradnji.

Upravljanje. Primjer dobrog upravljanja predstavljaju redovita komunikacija i koordinacija između županija i lokalnih jedinica, što je posebno istaknuto od sudionika iz Istarske županije i podržano od predstavnika Primorsko-goranske županije.

RAZVOJNO UPRAVLJANJE - SLABOSTI (JH)
Kapaciteti – EU, financiranje
Nemogućnost pripreme razvojnih projekata - financijska i kadrovska ograničenja JLRPS
Suradnja
Nedovoljna koordinacija i preklapanje ingerencija institucija na lokalnoj i regionalnoj razini
Jadranska regija nije uspjela realizirati niti jedan zajednički razvojni projekt
Nedovoljno uključivanje i zainteresiranost javnosti o strateškom planiranju
Planiranje i projekti
Neusklađenost investicijskih planova javnih poduzeća, razvojnih planova županije i JLS
Problem filtriranja razvojnih inicijativa i praćenja pripreme tehničke dokumentacije
Upravljanje
Nedovoljno dobri kriteriji i nedosljednost u alokaciji sredstava za razvojne projekte
Preobilne administrativne procedure javnih institucija

Slabosti razvojnog upravljanja (JH) – Kapaciteti. Kapaciteti u razvojnom upravljanju prepoznati su kao značajnija slabost, i to posebno na lokalnoj razini vezano uz pripremu razvojnih projekata. Ograničenja u kapacitetima su fiskalna i kadrovska.

Suradnja. Vezano uz probleme suradnje, predstavnici Jadranske Hrvatske istaknuli su kao slabost nedovoljnu koordinaciju i nedostatak političkog konsenzusa, te da nije realiziran niti jedan zajednički razvojni projekt na razini NUTS II regije i da se općenito nedovoljno uključuje javnost u rasprave o projektima.

Planiranje i projekti. Vezano uz planiranje istaknut je problem nesklada između planova javnih poduzeća i razvojnih planova županija i lokalnih jedinica. U procesu upravljanja projektima prepoznat je problem filtriranja razvojnih inicijativa i praćenja pripreme tehničke dokumentacije.

Upravljanje. Vezano uz problem nedostatka kriterija za alokacije sredstava za razvojne projekte, to se može vezati uz određene nedostatke i propuste tijekom procesa planiranja kao što je istaknuto među dionicima Jadranske regije. To zatim za posljedicu ima i nedosljednost u alokaciji sredstava za razvojne projekte tijekom provedbe razvojnih programa i strategija. S druge strane, sudionici smatraju da su administrativne procedure javnih institucija pretjerane.

Prilike u razvojnom upravljanju (JH) – Kapaciteti. U okviru jačanja kapaciteta prepoznat je niz prilika koji mogu doprinijeti boljem razvojnom upravljanju u budućnosti, kao što su novi financijski mehanizmi te intenzivnije korištenje sredstava koja su raspoloživa za razvojne projekte u okviru programa zajednice i prekograničnu suradnju. Kao prilika prepoznati su kapaciteti za razvoj ljudskih potencijala. Također, prepoznaju se određene pozitivne prilike vezane za bolje razvojno upravljanje kroz funkcionalnu i fiskalnu decentralizaciju uključujući upravljanje resursima kojima upravljaju javna poduzeća. Urbanim aglomeracijama i područjima javlja se prilika za financiranje razvojnih projekata, zbog raspoloživosti dodatnih EU sredstava (min. 5% sredstava iz Europskog fonda za regionalni razvoj mora biti uloženo u urbani razvoj).

RAZVOJNO UPRAVLJANJE - PRILIKE (JH)
Kapaciteti – EU, financiranje
Dostupnost novih financijskih instrumenata
Intenzivnije korištenje potpora uklj. nacionalne, EU i dr. namijenjene regionalnom razvoju (npr. programi zajednice, prekogranična suradnja i transnacionalni programi)
Decentralizacija funkcija i financija za upravljanje resursima i nadležnostima
Postoje kapaciteti za razvoj ljudskih potencijala
Urbane aglomeracije i urbana područja po zakonu o regionalnom razvoju - dodatna EU sredstva za urbani razvoj
Suradnja
Zainteresirani investitori za ulaganja u JH
Programi prekogranične suradnje - nove prilike za suradnju između hrvatskih regija i regija susjednih država
Planiranje i projekti
Uspostava Središnje elektroničke baze razvojnih projekata RH (SEBRP) omogućit će učinkovitije planiranje, provedbu i praćenje provedbe politike regionalnog razvoja
Stavljanje u funkciju državne imovine (npr. Kupari)
Prijedlozi zakona u pripremi vezani uz upravljanje državnom imovinom -zemljišta (šume, poljoprivreda) -vojna imovina
Upravljanje
Više prostora za regionalnu razinu u definiranju i provedbi propisa državne razine
Uvažavanje regionalnih specifičnosti područja - primjena procjene učinka na prostor (TIA – prema „Territorial Agenda“)

Suradnja. Vezano uz suradnju, kao prilika je istaknuta zainteresiranost investitora u poslovnu infrastrukturu. Dok je prekogranična suradnja prepoznata kao nova prilika za suradnju između hrvatskih kao i regija susjednih država, što se može vezati i uz pozitivna iskustva iz EU pretprijetnog razdoblja.

Planiranje i projekti. Uspostavom Središnje elektroničke baze razvojnih projekata RH (SEBRP) omogućit će se učinkovitije planiranje, provedba i praćenje provedbe politike regionalnog razvoja. Vezano uz provedbu razvojnih planova i projekata, najznačajnije prilike vezane su uz sustav upravljanja državnom imovinom i stavljanje državne imovine u funkciju.

Upravljanje. Istaknuto je da na nacionalnoj razini definirani zakoni i okviri daju veće mogućnosti sudjelovanja regionalnoj razini u procesu pripreme i provedbe propisa. Predstavници Jadranske hrvatske istaknuli su nedostatak uvažavanja regionalnih specifičnosti područja i da se ne primjenjuje procjena učinka na prostor (TIA), što negativno utječe na procese razvojnog upravljanja u prostoru.

Prijetnje razvojnom upravljanju (JH) – Kapaciteti. Pod prijetnjama za razvojno upravljanje u području kapaciteta istaknuto je među dionicima iz županija Jadranske Hrvatske otežano novo zapošljavanje, posebno u uvjetima rastućih administrativnih opterećenja. Postojeće ograničenje je na razini 20% proračuna izvornih prihoda JLPRS (a u najavi je daljnje sniženje ograničenja na 15%). Zakonom iz 2010.g. omogućeno je zapošljavanje na projektima (MFIN, Min. uprave), pri čemu sredstva za tu vrstu plaća ne terete masu plaća iz proračuna JLPRS. Isto se odnosi na javne radove, zapošljavanje na 6 mjeseci do 3 godine. Međutim, visina plaće je ograničena i nema stimulacije. Kao prijetnju se doživljava centraliziranost upravljanja EU programima, te neizvjesnost vezana uz decentralizaciju određenih funkcija. Kompleksnost pitanja sustava decentralizacije stvara neizvjesnost u planiranju trogodišnjih proračuna za pojedine decentralizirane funkcije. Prema navodima predstavnice Ministarstva

financija npr. sredstva za nefinancijsku imovinu (za izgradnju infrastrukture) jesu svake godine ista; iako bi nakon izgradnje ta bi sredstva bila potrebitija u županijama gdje nema infrastrukture. „Nad-standarde“ financiraju JLPRS sami, a minimalne standarde država prema Odluci Vlade na godinu dana. Vatrogastvo je loše riješeno i nejednako razvijeno u različitim dijelovima RH. Administrativna zahtjevnost novih propisa uvjetuje novi angažman ljudi i postojeći kapaciteti nisu odgovarajući. Novi procesi planiranja, provedbe, praćenja i evaluacije su zahtjevni i često nedorečeni zbog neiskustva u cjelokupnom sustavu (primjeri poteškoća javljaju se vezano uz izvještavanje o projektima; prikupljaju se podaci, a nije jasna svrha i korist podataka i sl.). Daljnja prijetnja vezana uz postojeće kapacitete je nepostojanje jedinstvene baze projekata i neusklađenost projektnih baza različitih tijela (npr. razlike u hodogramu projekta i institucionalne nadležnosti za pojedine korake u procesima).

RAZVOJNO UPRAVLJANJE - PRIJETNJE (JH)
Kapaciteti – EU, financiranje
Otežano novo zapošljavanje u javnom sektoru zbog zakonskih ograničenja (ograničenje 20% proračuna izvornih prihoda JLPRS) - Zakon iz 2010.g. omogućeno zapošljavanje na projektima (MFIN, Min. uprave); sredstva ne terete masu plaća iz proračuna JLPRS, isto se odnosi na javne radove; zapošljavanje na 6 mjeseci do 3 godine; ograničena visina plaće – nema stimulacije
Organizacija i distribucija EU fondova je centralizirana
Kompleksnost pitanja sustava decentralizacije stvara neizvjesnost u planiranju 3-godišnjih proračuna za pojedine decentralizirane funkcije – (MFIN: npr. sredstva za nefinancijsku imovinu (za izgradnju infrastrukture) jesu svake godine ista; iako nakon izgradnje sredstva bi bila potrebitija u županijama gdje nema infrastrukture); „nad-standarde“ financiraju JLPRS sami; a minimalne standarde država (Odluka Vlade na godinu dana) Vatrogastvo – loše riješeno i nejednako u različitim dijelovima RH
Administrativna zahtjevnost novih propisa uvjetuje novi angažman ljudi - nedovoljni kapaciteti – zahtjevnost novih procesa planiranja, provedbe, praćenja, evaluacija (npr. vezano uz izvještavanje o projektima; skupljaju se podaci, a nije jasna svrha i korist podataka)
Nepostojanje jedinstvene baze projekata; neusklađenost projektnih baza različitih tijela (npr. hodogram projekta i institucionalne nadležnosti za pojedine korake u procesima)
Suradnja
Kod izrade OP-ova nisu dovoljno bile uključene JLP(R)S - nije bilo utjecaja na sadržaj (IŽ, PGŽ, LSŽ)
Nacionalni parkovi: nedostatak komunikacije i razvojne suradnje s regionalnim i lokalnim razinama; NP zbog neorganiziranosti lokalne ponude ne mogu zadovoljiti svoje potrebe za uslugama i robama odgovarajuće kvalitete i učestalosti
Planiranje i priprema projekata
Usitnjenost posjeda i neriješeni imovinsko-pravni odnosi
Potencijalne sigurnosne prijetnje - negativni utjecaj na turizam
Neusklađenost strateškog i sektorskog planiranja na svim razinama
Nedostatak službenih statističkih podataka za lokalnu i regionalnu razinu, nedostupnost javnih podataka koji postoje (DZS, PU, FINA itd.)
Uvjetovano strateško planiranje za prijavu na natječaj na razini JLS
Indeks razvijenosti ne uzima u obzir unutar-županijske razvojne razlike (npr. Općina Lanišće razvijenost iznad prosjeka RH - ali nema stanovništva, tako da nema nezaposlenih, a taj podatak ulazi u kompozitni indeks)
Upravljanje
Centralizacija u upravljanju razvojem
Nejasna organizacijska struktura vezana za upravljanje regionalnim razvojem
Neispunjena svrha postojanja strategija – općenito
Nemogućnost realizacije projekata zbog složenog zakonodavstva
Neusklađenost nacionalnih propisa (ribarstvo i ruralni razvoj) sa zahtjevima programa (projekata)
Hrvatske vode - neodržavanje kanala, jaruga i jaraka - sustav dojava ne funkcionira
Zastarjela metodologija procjena šteta - nefunkcionalna aplikacija prijave šteta (poljoprivreda - elementarne nepogode)

Suradnja. Vezano uz suradnju na izradi Operativnih programa, dionici sjevernih županija Jadranske Hrvatske istaknuli su kao prijetnju nedovoljnu uključenosti lokalnih i regionalnih dionika u definiranje sadržaja. Kao prijetnja u razvojnom upravljanju vezanom uz nacionalne parkove, doživljava se nedovoljna suradnja s lokalnom zajednicom. S druge strane, NP zbog neorganiziranosti lokalne ponude ne mogu zadovoljiti svoje potrebe za uslugama i robama odgovarajuće kvalitete i učestalosti, te se okreću dobavljačima na drugim tržištima.

Planiranje i projekti. U županijama Jadranske Hrvatske istaknuta je prijetnja razvojnom upravljanju uslijed usitnjenosti zemljišta i neriješenih imovinsko-pravnih odnosa, što se posebno očituje tijekom pripreme razvojnih (infrastrukturnih) projekata. Sigurnosne prijetnje prepoznate su kao prijetnja za turizam, koji jako ovisi o psihološkim faktorima koji utječu na ponašanje gostiju. Činjenica je da je mnoštvo podataka danas dostupno preko Interneta, tj. mrežnih stranica nadležnih institucija uključujući e-građani. Unatoč tome, istaknute su prijetnje u kontekstu strateškog planiranja na lokalnoj i regionalnoj razini vezano uz postojanje relevantnih podataka ili dostupnost onih koji se prikupljaju i obrađuju u nadležnim institucijama na nacionalnoj razini (DZS, FINA, Porezan uprava). Treba još dodati da se podaci moraju naručivati i posebno se naplaćuju istim lokalnim i regionalnim jedinicama koje su dužne redovito dostavljati podatke institucijama na nacionalnoj razini. Kao prijetnje razvojnom upravljanju istaknute su nejasnoće i neusklađenosti između postupaka planiranja (lokalno, regionalno, prostorno, sektorski). Značajne poteškoće se javljaju u manje razvijenim lokalnim sredinama zbog uvjetovanja planiranja u uvjetima značajnih fiskalnih i kadrovskih ograničenja (ne mogu se kandidirati projekti ukoliko ne postoji lokalni strateški dokument). Ovaj problem vezan je uz određena ograničenja programa ruralnog razvoja kroz koji se osigurava pokriće troškova za izradu planova za određen broj lokalnih jedinica, međutim, nema dovoljno sredstava/uvjeta za pokriće izrade svih lokalnih planova. Lokalne jedinice moraju prefinansirati izradu planova i tehničke dokumentacije za projekte, te uslijed toga imaju značajne financijske poteškoće. Kao prijetnja ocjenjeni su pojedini rezultati indeksa nerazvijenosti koji pojedine lokalne jedinice svrstavaju u krive skupine zbog lokalnih specifičnosti koje se statistički teško mogu sagledati.

Upravljanje. Među dionicima Jadranske Hrvatske istaknuta je prijetnja centraliziranosti upravljanja razvojem, kao i nejasna organizacijska struktura vezana za regionalni razvoj. Nejasna je i sama svrha postojanja strategija, što je elementarno za razvojno upravljanje. Prijetnja svakodnevnoj provedbi razvojnih dokumenata je složenost zakonodavstva i neusklađenost nacionalnih propisa s potrebama programa i projekata. U području upravljanja vodama, prepoznato je da ne funkcionira sustav dojava. Vezano uz upravljanje posljedicama elementarnih nepogoda istaknut je i problem zastarjelog sustava procjene šteta.

2.4.4 Problemi razvojnog upravljanja Jadranske Hrvatske

Radne skupine nastavile su raspravu kako bi zajednički definirale razvojne probleme JH na osnovi onih nalaza SWOT analiza koji se prije svega odnose na slabosti i prijetnje. U tom kontekstu raspravljalo se o problemima koji predstavljaju određeno negativno stanje koje treba ispraviti u budućnosti.

Problemi razvojnog upravljanja Jadranske Hrvatske
Nemogućnost pripreme razvojnih projekata - financijska i kadrovska ograničenja JLRPS
Nedovoljna koordinacija i preklapanje ingerencija institucija na lokalnoj i regionalnoj razini
Jadranska regija nije uspjela realizirati niti jedan zajednički razvojni projekt
Nedovoljno uključivanje i zainteresiranost javnosti o strateškom planiranju
Neusklađenost investicijskih planova javnih poduzeća, razvojnih planova županije i JLS
Otežano novo zapošljavanje u javnom sektoru zbog zakonskih ograničenja (ograničenje 20% proračuna izvornih prihoda JLPRS); ograničena visina plaće – nema stimulacije
Organizacija i distribucija EU fondova je centralizirana
Kompleksnost pitanja sustava decentralizacije stvara neizvjesnost u planiranju 3-godišnjih proračuna za pojedine decentralizirane funkcije
Administrativna zahtjevnost novih propisa uvjetuje novi angažman ljudi - nedovoljni kapaciteti
Nepostojanje jedinstvene baze projekata; neusklađenost projektnih baza različitih tijela
Kod izrade OP-ova nisu dovoljno bile uključene JLP(R)S - nije bilo utjecaja na sadržaj (IŽ, PGŽ, LSŽ)
Nacionalni parkovi: nedostatak komunikacije i razvojne suradnje s regionalnim i lokalnim razinama; NP zbog neorganiziranosti lokalne ponude ne mogu zadovoljiti svoje potrebe za uslugama i robama odgovarajuće kvalitete i učestalosti
Usitnjenost posjeda i neriješeni imovinsko-pravni odnosi
Potencijalne sigurnosne prijetnje - negativni utjecaj na turizam
Neusklađenost strateškog i sektorskog planiranja na svim razinama
Nedostatak službenih statističkih podataka za lokalnu i regionalnu razinu, nedostupnost javnih podataka koji postoje (DZS, PU, FINA itd.)
Uvjetovano strateško planiranje za prijavu na natječaj na razini JLS
Indeks razvijenosti ne uzima u obzir unutar-županijske razvojne razlike
Centralizacija u upravljanju razvojem
Nejasna organizacijska struktura vezana za upravljanje regionalnim razvojem
Neispunjena svrha postojanja strategija – općenito
Nemogućnost realizacije projekata zbog složenog zakonodavstva
Neusklađenost nacionalnih propisa (ribarstvo i ruralni razvoj) sa zahtjevima programa (projekata)
Hrvatske vode - neodržavanje kanala, jaruga i jaraka - sustav dojava ne funkcionira
Zastarjela metodologija procjena šteta - nefunkcionalna aplikacija prijave šteta

3. Rasprava posebne radne skupine o integriranom pristupu razvojnog upravljanju

U završnom dijelu radionica s članovima partnerskih vijeća formirana je 5. radna skupina s jednim do dva predstavnika iz svake radne skupine kako bi se raspravila integriranost kompleksnijih nalaza u nizu razvojnih područja. Rasprave su bile intuitivne i otvorenog tipa, te su poslužile za testiranje načina vođenja rasprava s predstavnicima različitih sektora i resora (horizontalnih) i različitih razina upravljanja (vertikalno). Svi predstavnici uključeni u ovaj način rasprava složili su se da je potrebno formirati tematske radne skupine međuresornog i višerazinskog karaktera, posebno u narednoj fazi kada će se formulirati ciljevi, prioriteta i razrađivati konkretne mjere.